26.10.2026

Ruumiandmete seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Ruumiandmete seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) eesmärk on ajakohastada ruumiandmete seaduses (edaspidi *RAS*) aadressiandmete, geodeetiliste andmete ja ruumiandmete õigusraamistik. Lisaks sätestatakse seaduse tasandil Maa- ja Ruumiameti (edaspidi *MaRu*) tasuliste teenuste osutamise õiguslikud alused. Eelnõukohase seadusega täpsustatakse termineid ja menetlusi, korrastatakse andmekogude regulatsiooni ning luuakse uued õiguslikud alused geodeetiliste süsteemide, aeromõõdistusandmete ja aadressiandmete haldamiseks.

Eelnõukohase seadusega koondatakse aadressid, kohanimed ja huviobjektid ühtseks aadresside ja kohanimede süsteemiks (edaspidi *AKS*), et tagada andmete ühtne haldamine, parem kvaliteet ja suurem koosvõime eri andmekogude vahel. Samuti täpsustatakse aadressitoimingute tegemist ning luuakse võimalus, et mõnel juhul võib koha-aadresse määrata või muuta AKS-i vastutav töötleja.

Geodeesia valdkonnas täpsustatakse termineid „geodeetiline märk“, „geodeetiline punkt“, „geodeetiline võrk“ ja „geodeetilised tööd“ ning lihtsustatakse geodeetiliste tööde korraldamist. Kaotatakse nõue kooskõlastada kohalikud geodeetilised tööd MaRu-ga. ning see puudutab kohalikke omavalitsusi (edaspidi *KOV*) ja geodeetiliste tööde tegijaid. Sätestatakse GNSS-i tugijaamade sertifitseerimise kord, mille kehtestamisega tekib GNSS-i tugijaamade võrkude omanikele kohustus tõendada tugijaamade vastavust kehtestatud nõuetele. Sertifitseerimise taotlemine toimub riigilõivuga. Muudatusega saab MaRu ülesandeks sertifitseerimise korraldamine ja sertifitseerimisnõuete rakendamine. Nähakse ette kohustus kalibreerida geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavad mõõteseadmed, mis puudutab eelkõige geodeetiliste tööde tegijaid.

Eelnõukohase seadusega luuakse esmakordselt õiguslik raamistik MaRu aeromõõdistusandmete haldamiseks, avalikustamiseks ja kasutamiseks. Sätestatakse aeromõõdistuse tulemid, aeromõõdistusandmete juurdepääsutasemed ning tingimused, mis võimaldavad tasakaalustada andmete avalikku kasutamist, eraelu puutumatuse kaitset ja riigi julgeoleku huve.

Muudatusega sätestatakse seaduse tasandil tasuliste teenuste osutamise üldine kord, mille eesmärk on anda MaRu-le õigus osutada oma põhitegevusega seotud tasulisi teenuseid, kui see ei takista õigusaktides sätestatud ülesannete nõuetekohast ja tähtaegset täitmist. Tasuliste teenustena nähakse ette reaalaja andmevoo pakkumine ESTPOS-i tugijaama üksikutest punktidest ja tellimuspõhine topograafiliste andmete hõive. Tasuliste teenuste osutamise alused määrab ja täpsema korra sätestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Tasulised teenused pole kohustuslikud ning on suunatud kitsale sihtrühmale (GNSS-i tugijaamade eravõrkude omanikud, KOV-id, avaliku sektori asutused).

Eelnõul on mõju mitme sihtrühma halduskoormusele. Halduskoormus suureneb eelkõige GNSS-i tugijaamade võrkude omanikel seoses iga-aastase sertifitseerimistaotluse esitamise, auditeerimiseks vajalike andmete kättesaadavaks tegemise, sertifitseeritud koordinaatide kasutuselevõtmise ja muudatustest teavitamise kohustusega. Geodeetiliste tööde tegijatele lisandub teatud mõõteseadmete perioodilise kalibreerimise ja selle tõendamise kohustus. Aeromõõdistusandmete kasutajatel lisandub detailsematele või piiratud juurdepääsuga andmetele juurdepääsuks autentimise või põhjendatud taotluse esitamise kohustus. Samal ajal vähendab eelnõu halduskoormust kohalike geodeetiliste tööde MaRu-ga kooskõlastamise kohustuse kaotamise, geodeetiliste tööde tegijatele esitatavate kvalifikatsiooninõuete lihtsustamise, aadressimenetluste lihtsustamise ning andmete automaatse ajakohastamise kaudu. KOV-idele ja teabevaldajatele vähendab koormust aadressi-, kohanime- ja huviobjektiandmete koondamine ühtsesse süsteemi, andmete esitamine algallikast ning menetluste suurem automatiseerimine. Seega suurendavad kvaliteedi ja andmete usaldusväärsuse tagamiseks kehtestatavad uued nõuded halduskoormust piiratud sihtrühmadel, kuid seda tasakaalustavad menetluste lihtsustamine, dubleerivate toimingute vähendamine ning andmete ühekordse esitamise põhimõtte laiem rakendamine.

Eelnõu vastuvõtmise järel tuleb muuta, kehtestada uue terviktekstina või kehtetuks tunnistada mitu rakendusakti, kuna eelnõu muudab valdkonna õiguslikku ülesehitust. Muudatused on vajalikud eeskätt seetõttu, et aadressiandmed, kohanimed ja huviobjektid koondatakse ühtsesse AKS-i regulatsiooni, geodeetilise süsteemi ja aeromõõdistusandmete käsitlust ajakohastatakse ning MaRu tasuliste teenuste osutamiseks luuakse seaduse tasandil selgem õiguslik alus. Uute rakendusaktide all ei peeta silmas täiendava regulatiivse koormuse loomist, vaid eelkõige kehtivate määruste asendamist uute terviktekstidega või seni eraldi kehtinud määruse regulatsiooni koondamist ühe määruse alla. Selline lähenemine võimaldab vältida killustatust, vähendada dubleerimist ning tagada, et rakendusaktid oleksid kooskõlas eelnõuga kavandatava uue süsteemse lahendusega.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja valmistasid ette Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi maa- ja ruumipoliitika osakonna nõunik Antti Pääsukene (antti.paasukene@mkm.ee), ruumiandmete valdkonna juht Ave Kargaja (ave.kargaja@mkm.ee), maapoliitika valdkonna juht Vello Kima (vello.kima@mkm.ee), osakonnajuhataja Ivari Rannama (ivari.rannama@mkm.ee) ja planeeringute õigusnõunik (teenistussuhe lõppenud).

Koostöörühma kuulusid Maa- ja Ruumiametist: Erik Ernits (erik.ernits@maaruum.ee) Annika Trummar (annika.trummar@maaruum.ee), Karin Kollo (karin.kollo@maaruum.ee), Jürgen Resev (jurgen.resev@maaruum.ee), Annika Lebert (annika.lebert@maaruum.ee), Mart Randmäe (mart.randmae@maaruum.ee), Anu Kaljula (anu.kaljula@maaruum.ee), Tõnu Kägo (tonu.kago@maaruum.ee), Nele Jäetma (nele.jaetma@maaruum.ee), Jaanus Metsar (jaanus.metsar@maaruum.ee), Sulev Õitspuu (sulev.oitspuu@maaruum.ee), Kaire Bamberg (kaire.bamberg@maaruum.ee) ja Maiu Merisalu (ametist lahkunud).

Eelnõu ja seletuskirja õigusekspertiisi tegi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Ragnar Kass (ragnar.kass@mkm.ee).

Eelnõu toimetas keeleliselt Justiits- ja Digiministeeriumi õigusloome korralduse talituse keeletoimetaja Aili Sandre (aili.sandre@justdigi.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muude menetluses olevate eelnõudega ega ole suunatud Euroopa Liidu õiguse ülevõtmisele, kuid puudutab valdkondi, mida reguleerivad Euroopa Liidu ruumiandmete, avaandmete ja keskkonnateabe õigusaktid.

Eelnõu ei ole seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga. Selle muutmiskäsud on koostatud riigi koosloomekeskkonnas.

Eelnõukohase seadusega muudetakse järgmiste seaduste redaktsioone:
1) ruumiandmete seadus (RT I, 11.07.2026, 106);
2) avaliku teabe seadus (RT I, 09.07.2026, 77);
3) kinnistusraamatuseadus (RT I, 28.11.2024, 5);
4) kohanimeseadus (RT I, 04.12.2024, 11);5) maakatastriseadus (RT I, 12.05.2026, 17);
6) rahvastikuregistri seadus (RT I, 30.06.2026, 25);
7) riigilõivu seadus (RT I, 21.10.2026, 11);
8) äriregistri seadus (RT I, 14.03.2025, 10).

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu poolthäälte enamus.

2. Seaduse eesmärk

Eelnõuga ajakohastatakse ruumiandmete valdkonna õigusraamistikku, et tagada ruumiandmete, geodeetiliste andmete ja aadressiandmete usaldusväärsus, kvaliteet ja eesmärgipärane kasutatavus, kaitstes samal ajal isikute eraelu puutumatust ja riigi julgeolekut. Eelnõu eesmärk on muuta andmete kogumine, haldamine ja kasutamine selgemaks ja tõhusamaks, korraldada juurdepääs andmete tundlikkusest ja kasutusvajadusest lähtudes ning luua alus selliste teenuste kulude põhjendatud ja tõhusaks katmiseks, mille osutamine eeldab riigilt täiendavat andmehõivet, töötlemist või tehnilise teenuse pakkumist. Eelnõu koostamise ajendiks on RAS-i rakendamise jooksul ilmnenud õiguslikud ja praktilised probleemid, samuti vajadus kohandada regulatsiooni tehnoloogia arengu, muutunud kasutusvajaduste ning eraelu ja julgeoleku kaitse nõuetega.

Eelnõu koostamine lähtus järgmistest vajadustest:

- Kehtiv kord ei vasta enam täielikult ruumiandmete valdkonna tegelikule korraldusele, mistõttu tuleb ajakohastada geodeetilise süsteemi, geodeetiliste võrkude, geodeetiliste tööde ja aadressiandmete regulatsiooni ning sõnastada terminid ja nõuded selgemalt.
- Aadressiandmete süsteem ja riiklik kohanimeregister on tehniliselt ühendatud, kuid kehtiv kord käsitleb neid jätkuvalt eraldiseisvate süsteemidena, mis raskendab andmete ühtset haldamist ega kajasta tegelikku andmekorraldust.
- Kehtiv õigus ei reguleeri piisavalt aeromõõdistusandmete avalikustamist ja kasutamist olukorras, kus andmete detailsus ja kasutusvõimalused on oluliselt suurenenud. Vaja on luua selged reeglid, mis võimaldavad tasakaalustada andmete kasutatavust, eraelu puutumatuse kaitset ja riigi julgeoleku huve.
- Geodeetiliste tööde kvaliteedi tagamiseks puuduvad kehtivas õiguses mitmed vajalikud nõuded, sealhulgas GNSS-i tugijaamade sertifitseerimise ning geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavate mõõteseadmete kalibreerimise nõuded.

- ESTPOS-i tugijaamade võrgu olemasolu ei võimalda kasutajatel saada reaalajas täppispositsioneerimiseks vajalikke parandussignaale, selleks on vaja vastavat teenust.
- MaRu osutab riigi ruumiandmete kompetentsikeskusena avalikule sektorile teenuseid, mis ei ole tema põhiülesanded, kuid mille osutamise kulude katmiseks puudub praegu selge õiguslik alus. Eelnõuga luuakse alus vabatahtlike tasuliste teenuste osutamiseks ning lähtutakse hinnakujunduses teenuse osutamisega seotud põhjendatud kuludest, sealhulgas teenuse osutamiseks vajalikust töömahust ja tehnilistest kuludest. Teenuste täpsem loetelu, tasu kujundamise alused ja tasumäärad kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.
- Eesti topograafia andmekogu andmetel põhinevate kaarditoodete kord ei arvesta paberkaartide otstarbekuse printsiipi digiajastul.

Kehtiva õiguse järgi ei ole võimalik nimetatud probleeme lahendada üksnes halduspraktika või rakendusaktide muutmisega. Seaduse tasandil sätestatu vajab täpsustamist, et tagada õigusselgus, ruumiandmete kaitstus ja kvaliteet ning valdkonna jätkusuutlik areng.

2.1 Väljatöötamiskavatsuse kooskõlastamisel esitatud märkused

Muudatuste ettevalmistamiseks koostati väljatöötamiskavatsus[1] (edaspidi *VTK*), mis esitati 10.04.2026. a kõigile ministeeriumidele ning Eesti Linnade ja Valdade Liidule kooskõlastamiseks ning Riigikantseleile, Õiguskantsleri Kantseleile ja huvirühmadele arvamuse avaldamiseks. Märkusi esitasid kooskõlastajatest Justiits- ja Digiministeerium, Kaitseministeerium, Siseministeerium, Rahandusministeerium, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning Eesti Linnade ja Valdade Liit.

Justiits- ja Digiministeeriumi tagasisides paluti täiendavalt selgitada hoones osutatavate teenuste andmete kogumise eesmärki, sihtrühma, kulusid ning andmete ajakohasuse tagamist. Paluti eelnõu koostamisel täpsustada aadressi määramise pädevuse jaotus KOV-i ja MaRu vahel ning hinnata AKS-i infosüsteemi loomise mõju teiste andmekogude liidestustele ning kirjeldada sellega kaasnevaid kulusid ja nende katmise allikaid. Tehti ettepanek ajakohastada geodeetiliste punktide andmekogu regulatsiooni ja vajaduse korral sätestada isikuandmete töötlemise alused seaduse tasandil. Paluti kaaluda võimalust hägustada aerofotodel isiku eraelu riivavad andmed, et vältida autentimisega seonduvat täiendavat andmetöötlust. Eraisikutele kavandatud tasuliste teenuste puhul paluti hinnata nende seost riigilõivuga. Leiti, et teenuste pakkumine teistele valitsusasutustele ja riigiasutustele ei pruugi olla kooskõlas Eesti avaliku sektori korralduse põhimõtetega. Paluti eelnõu koostamisel täpsustada muudatuste sihtrühmi, et oleks võimalik kavandatavate muudatuste mõju põhjalikumalt hinnata.

Kaitseministeeriumi tagasisides paluti täpsustada huviobjektiandmete juurdepääsutingimusi ning tõstatati vajadus arvestada julgeolekukaalutlusi andmete avalikustamisel. Paluti eelnõu koostamisel arvestada orto- ja kaldaerofotode avalikustamise tingimuste kujundamisel ka riigi julgeoleku tagamise vajadustega. Tehti ettepanek täpsustada riigikaitse ja sisejulgeoleku seisukohalt tundlike ruumiandmete avalikustamise, juurdepääsu ning kasutuse kontrolli põhimõtteid. Paluti täpsustada tasuliseks muutuvate teenuste ulatust ja kavandatavate muudatuste mõju.

[1] https://eelnoud.valitsus.ee/main/mount/docList/615383d3-cbc7-4201-a151-bb2a94a5c19e.

Siseministeeriumi tagasisides toetati aadressiandmete süsteemi (ADS) ja kohanimeregistri (KNR) konsolideerimist üheks süsteemiks ja juhiti tähelepanu vajadusele hinnata eelnõu koostamisel uute teenuste liidestatavust olemasolevate sisejulgeoleku infosüsteemidega ning arvestada võimalike arendus- ja integratsioonivajaduste ning nendega seotud kuludega. SMIT-i pakutavate teenuste toimimisest lähtuvalt juhiti tähelepanu vajadusele tagada juurdepääs kõrgema lahutusvõimega ortofotodele. Tehti ettepanek analüüsida ja täpsustada huviobjekti andmete parandamise ning täiendamise taotlemise korda. Tasuliste teenuste osas peeti eelnõu väljatöötamisel oluliseks hinnatakse piisava detailsusega teenuste hinnastamist, kasutusmahte ja eelarvemõju Siseministeeriumi valitsemisala asutustele. Oldi seisukohal, et aerofotode ligipääsupiirangud ei tohiks takistada õiguskaitse-, pääste- ja kriisireguleerimise asutuste operatiivset tegutsemist, sh kriisiolukordades. Eelnõu välja töötamisel paluti kaaluda täiendavalt aeromõõdistusandmete juurdepääsu logimise täiustamist viisil, mis võimaldaks tuvastada, milliseid andmeid on vaadatud ja millisel eesmärgil. Tehti ettepanek kaaluda eesmärgipõhiste andmekasutusreeglite, ebaharilike päringute tuvastamise mehhanismide ning andmesubjektide teavitamise võimaluste rakendamist. Tehti ettepanek kasutusele võtta rollipõhine juurdepääsusüsteem, piirata masspäringuid ja kaaluda objekti hägustamise võimaldamist avalikus vaates. Paluti hinnata tardkujul topograafiliste kaartide koostamise teenuse lõpetamise asjakohasust.

Rahandusministeeriumi tagasisides paluti hinnata riigilõivude rakendamise võimalust kavandatavate tasuliste teenuste puhul ja saadava tulu kasutamise põhimõtteid ning nende kooskõla riigieelarvelise rahastamismudeliga.

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium tegi ettepaneku analüüsida eelnõu koostamisel ruumiandmete rolli regionaalsete mõjude hindamisel ja hinnata poliitikakujunduse vajadustest lähtuvat ruumiandmete täiendava süstematiseerimise vajadust ning võimalikku mõju regionaalarengule. Paluti eelnõu koostamisel tagada, et aeromõõdistusandmete avalikustamisele kehtestatavad piirangud ei takistaks nende kasutamist avalikes huvides ega erinevate valdkondade haldusmenetlustes.

Eesti Linnade ja Valdade Liit palus täpsustada huviobjektide andmete esitamise kohustuste ja vastutuse jaotust eri osapoolte vahel. Tehti ettepanek säilitada kohaliku geodeetilise töö projekti kooskõlastamise nõue, lihtsustades kooskõlastusmenetlust MaRu soovituslike märkuste esitamise kaudu. Tehti ettepanek tagada kohalikele omavalitsustele nende ülesannete täitmiseks jätkuv juurdepääs detailsetele aeromõõdistusandmetele ning arvestada sellega seotud tehniliste lahenduste kuludega. Paluti täpsustada mõõteseadmete kalibreerimise kohustuse ulatust ja kohaldamisala ning täpsustada tasuliste teenuste kohaldamisala, sealhulgas nende rakendumist kohalikele omavalitsustele avalik-õiguslike ülesannete täitmisel.

Lisaks esitasid arvamuse AS Metrosert, Eesti Geodeetide Ühing, Eesti Kindlustusseltside Liit, Eesti Liikluskindlustuse Fond, Eesti Planeerijate Ühing MTÜ, Elektrilevi OÜ, GeoNovus Eesti OÜ, MTÜ Eesti Geoinformaatika Selts ja üks eraisik.

Eelnõu lähtub koostatud VTK-st ja selle kohta saadud tagasisidest. Eelnõu erineb VTK-st järgmiselt:

- VTK-s kirjeldatud üldine geodeetiliste mõõteseadmete kalibreerimiskohustus on eelnõus kitsendatud konkreetsetele mõõtetöödele ning täpselt määratletud seadmetele ja seadmeosadele. Muudatuse tegemisel lähtuti VTK-le saabunud tagasisidest.

- VTK kohaselt oli kavandatud GNSS-i tugijaamade sertifitseerimise rahastamine teenustasuna, kuid eelnõus on sertifitseerimise taotluse menetlemise eest ette nähtud riigilõiv. Muudatuse tegemisel lähtuti VTK-le saabunud tagasisidest.
- VTK-s kirjeldatud mitmest tasulisest teenusest on eelnõus säilitatud ESTPOS-i reaalaja andmevoo ning topograafiliste andmete hõive tasulised teenused. Muudatuse tegemisel lähtuti VTK-le saabunud tagasisidest.
- VTK-s kavandatud aeromõõdistusandmete avalikustamise põhimõtteid on eelnõus oluliselt täpsustatud, sätestades muu hulgas aeromõõdistusandmete liigid, kolme tasandilise juurdepääsukorralduse, juurdepääsutaotluste menetlemise, logiandmete säilitamise ning volitusnormi rakendusakti kehtestamiseks. VTK-s esitatud põhimõtteline lahendus on eelnõus arendatud detailseks regulatsiooniks, lisaks lähtuti muudatuse tegemisel VTK-le saabunud tagasisidest.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

3.1. Seaduste muutmise sätted

Eelnõu koosneb kaheksast paragrahvist. Eelnõu §-ga 1 muudetakse ruumiandmete seadust, §-ga 2 avaliku teabe seadust, §-ga 3 kinnistusraamatuseadust, §-ga 4 kohanimeseadust, §-ga 5 maakatastriseadust, §-ga 6 rahvastikuregistri seadust §-ga 7 riigilõivuseadust ja §-ga 8 äriregistri seadust.

Eelnõu § 1. Ruumiandmete seaduse muudatused

Eelnõu § 1 punktidega 1 ja 2 muudetakse § 1 lõiget 1 ja § 5 lõiget 2 ning asendatakse aadressiandmete süsteem aadresside ja kohanimede süsteemiga, sest registrite parema töö tagamiseks on aadressiandmete süsteem ühendatud kohanimeregistriga.

Punktiga 3 muudetakse § 22 pealkirja sõnastust, tuues sisse sõna „märk“ ning paragrahvi sisus järgimis lõikeid,

Lõikeid 1 ja 2 muudetakse täpsustades geodeetilise märgi ja punkti definitsioone, et eristada selgelt füüsilist geodeetilist märki ja selle digitaalset kirjet.

Geodeetiline märk on füüsiline rajatis, mis on paigaldatud kindlasse asukohta maapõues või ehitises ning millele on määratud koordinaadid ning vajaduse korral ka kõrgus ja raskuskiirenduse väärtus. Tegemist on mõõtmiste lähtealusega ruumis. Samuti täpsustatakse, et geodeetiline märk võib paikneda maapõues või ehitises. Maapõues paiknemise nõue rõhutab geodeetilise märgi püsivust ja pikaajalist stabiilsust, mis on vajalik riikliku geodeetilise referentssüsteemi säilimise tagamiseks. Maapind kui muutlik ja inimtegevusest kergesti mõjutatav keskkond ei taga geodeetilise märgi asukoha ja kõrguse püsimist, mistõttu kasutatakse seaduses täpsemat ja sisuliselt põhjendatud terminit „maapõu“.

Geodeetiline punkt kirjeldab geodeetilise märgi andmeid andmekandjal. See on kirje, mis sisaldab märgi kohta käivaid mõõteandmeid ja vajaduse korral muud sellega seotud teavet. Selline eristus võimaldab käsitleda eraldi füüsilist objekti ja selle digitaalset andmestikku ning toetab andmete ühtset haldamist ja kasutamist eri infosüsteemides.

Lõikes 3 täpsustatakse terminit „geodeetiline võrk“. Määratluse järgi tähendab see geodeetiliste mõõtmisandmete kogumit, mille abil määratakse geodeetiliste märkide koordinaadid, kõrgused ja raskuskiirenduse väärtused. Geodeetilised võrgud moodustavad ühtse süsteemi, millele tuginevad kõik geodeetilised ja kaardistamisega seotud tööd. Eelnõus loetletakse peamised riiklikud geodeetilised võrgud, milleks on riiklik geodeetiline võrk, riiklik kõrgusvõrk, riiklik gravimeetriline võrk ja riiklik globaalse satelliitnavigatsioonisüsteemi (edaspidi *GNSS*) tugijaamade võrk Samuti nähakse ette võimalus nendele vastavate kohalike võrkude kasutamiseks, kui see on vajalik konkreetsete ülesannete täitmiseks. Selline jaotus tagab, et riigi tasandil on olemas ühtne alusandmestik, säilitades samas paindlikkuse kohalike vajaduste arvestamiseks.

Muudetakse lõiget 4, milles kirjeldatakse integreeritud geodeetiliste võrkude põhimõte, et üks ja sama geodeetiline märk võib kuuluda mitmesse geodeetilisse võrku. Muudatus kajastab tegelikku olukorda, kus üks füüsiline geodeetiline märk võib täita mitut funktsiooni, näiteks olla samaaegselt osa riiklikust geodeetilisest võrgust, kõrgusvõrgust või gravimeetrilisest võrgust. Selline lahendus võimaldab geodeetiliste võrkude tõhusamat rajamist ja haldamist ning väldib põhjendamatut dubleerimist, säilitades samas mõõtmiste täpsuse ja võrreldavuse.

Lõikega 5 määratletakse riiklik GNSS-i tugijaamade võrk ESTPOS. ESTPOS on uus Maa- ja Ruumiameti hallatav riiklik tugijaamade võrk ja GNSS-satelliitandmete keskus, mille andmeid ja teenuseid kasutatakse täpseks positsioneerimiseks. Tegemist ei ole üksnes GNNS-i referentsjaamade füüsilisest võrgust koosneva lahendusega, vaid keskse andmetöötlus- ja teenussüsteemiga, mis sisaldab lisaks tugijaamadele ka satelliitandmete kogumist, töötlemist, arhiveerimist ja edastamist tagavat taristut. ESTPOS toimib tervikliku satelliitandmete keskuse ja teenusena, mitte pelgalt referentsjaamade võrguna, ning suurendab õigusnormi täpsust ja õigusselgust, vastates paremini süsteemi tegelikule sisule ja kasutusalale.

Punktiga 4 muudetakse § 23 lõiget 1 ja täpsustatakse geodeetilise märgi paigaldamise sõnastust, muutes selle lihtsamaks. Sätte uue sõnastusega säilib kinnisasja omaniku kohustus lubada paigaldada temale kuuluvale kinnisasjale maapõue ja ehitisse geodeetilisi märke, kui nende paigaldamiseks puudub muu tehniliselt või majanduslikult otstarbekam võimalus. Tegemist on avalikest huvidest tuleneva talumiskohustusega.

Punktiga 5 muudetakse § 23 lõiget 5 ja täpsustatakse ning korrigeeritakse geodeetilise märgi paigaldamise koha sõnastust – geodeetiline märk paigaldatakse ehitisse, mitte ehitise peale. Muudatusega täpsustatakse geodeetilise märgi paigaldamise asukohasõnastust ja viiakse § 23 lõige 5 kooskõlla RAS-i § 22 lõikes 1 kavandatava geodeetilise märgi määratlusega ning geodeetiliste tööde tegemise korras kasutatava terminoloogiaga. Geodeetiline märk on füüsiline rajatis, mis paigaldatakse kohtkindlalt maapõue või ehitisse. Seetõttu ei ole täpne senine sõnastus, mis viitab märgi paigaldamisele ehitise peale. Sõnastus „ehitisse“ kirjeldab geodeetilise märgi kinnitamist ehitise konstruktsiooni või selle osasse ning hõlmab ka olukordi, kus märk paikneb ehitise välispinnal, kuid on ehitisega kohtkindlalt seotud. Muudatus ei muuda kinnisasja omaniku talumiskohustuse sisu, vaid täpsustab normi vastavalt geodeesia valdkonna tegelikule praktikale.

Punktiga 6 muudetakse § 25 pealkirja sõnastust. Kuna paragrahvis sätestatakse geodeetilise märgi kaitsevöönd, vajab see ka pealkirjas kajastamist. Kehtivas RAS-i § 25 pealkirjas ei kajastu piisavalt selgelt paragrahvi tegelik reguleerimisese. Paragrahvi sisuks on geodeetilise märgi kaitsevööndi ulatuse määramine, kuid pealkiri ei nimeta kaitsevööndit selgesõnaliselt. Eelnõuga muudetakse

§ 25 pealkiri sõnastuses „Geodeetilise märgi kaitsevöönd“, et pealkiri vastaks paragrahvi sisule. Sisulist muudatust kaitsevööndi olemasolus ega ulatuses sellega ei tehta.

Punktiga 7 muudetakse § 26 lõiget 1. Lõikes on esitatud loetelu tegevustest, mis on geodeetilise märgi kaitsevööndis märgi omaniku loata keelatud. Loetelu ei ole ammendav. Keelatud on ka loetelus nimetamata tegevused, kui need võivad kahjustada geodeetilist märki, sellele juurdepääsu või sellega seotud mõõtmisi. Lõiget 1 muudetakse, kuna kehtiva lõike sõnastusest võib aru saada, et geodeetilisel märgil on vaid üks tähis. Sõltuvalt märgi konstruktsioonist võivad geodeetilise märgi kõik tähised (nt kupits, kaitseaed, tunnuspost) olla kasutusel ka korraga. Geodeetiliste märkide tähised on katteluuk, kattekaas, kupits, tunnuspost, kaitseaed. Sel põhjusel sätestatakse lõikes 1, et geodeetilise märgi kaitsevööndis on geodeetilise märgi omaniku loata keelatud igasugune tegevus, mis võib ohustada geodeetilist märki ja selle tähiseid.

Punktiga 8 muudetakse § 26 lõike 1 punkti 1 ja tuuakse praktikas esinenud juhuste tõttu eraldi välja ehitusmaterjalide või pinnase ladustamine, mis võib kahjustada geodeetilist märki.

Punktiga 9 muudetakse § 26 lõike 1 punkti 2. Muudatus on seotud § 22 lõike 1 muudatusega, milles täpsustatakse geodeetilise märgi määratlust, sätestades, et geodeetiline märk võib paikneda maapõues.

Punktiga 10 muudetakse § 27 lõiget 1 ja jäetakse välja sõnad „märgi asukoha leidmiseks“, kuna geodeetilise märgi tähistamise eesmärk on eelkõige geodeetilisest märgist tulenevate piirangute nähtavaks tegemine. Muudatus täpsustab normi sisu ja rõhutab tähistamise teavitavat ning ennetavat ülesannet, et vältida geodeetilise märgi kahjustamist ning tagada piirangute arusaadavus maa-alal tegutsevatele isikutele.

Punktiga 11 muudetakse § 28 lõiget 2 ja täpsustatakse geodeetiliste võrkude kirjeldamise viisi, sätestades, et geodeetiliste võrkude kirjeldused kehtestatakse geodeetilise süsteemi parameetritega. Muudatusega viiakse regulatsioon kooskõlla tänapäevase geodeetilise praktikaga, kus võrgud on määratud eeskätt ühtsete süsteemiparameetritega. See tagab geodeetiliste võrkude selgema, üheselt mõistetava ja ajakohase käsitluse ning lihtsustab süsteemi edaspidist haldamist ja ajakohastamist.

Punktiga 12 muudetakse § 29 pealkirja, tuues sellesse termini „geodeetilise süsteemi parameetrid“, et tagada õigusselgus ja normide sisuline eristatavus. Kehtiva seaduse § 21 lõike 1 kohaselt on geodeetiline süsteem organisatsiooniliste, tehniliste ja õiguslike vahendite raamistik, mis tagab reaalmaailma nähtuste asukoha määramise ühtses koordinaat- ja kõrgussüsteemis, raskuskiirenduse väärtuse määramise ning geodeetiliste tööde tegemise ühtse korralduse. Tegemist on seega laiapõhjalise ja tervikliku raamistikuga, mis hõlmab lisaks tehnilistele elementidele ka institutsionaalset korraldust, õiguslikke aluseid ja tööprotsesse. Samas käsitleb § 29 vaid geodeetilise süsteemi tehnilist ja matemaatilis-füüsikalist alust ehk parameetreid, mille kaudu on võimalik üheselt ja täpselt määrata koordinaate, kõrgusi ja gravimeetrilisi väärtusi Eestis. Seega §-s 29 reguleeritud parameetrid ei kirjelda geodeetilist süsteemi tervikuna, vaid moodustavad selle piiritletud osa, millele tuginevad mõõtmis- ja arvutusprotsessid.

Kehtiva § 29 pealkiri, mis viitab üldiselt geodeetilisele süsteemile, loob eksitava mulje, nagu oleks paragrahvis hõlmatud kogu § 21 lõikes 1 kirjeldatud raamistik. See raskendab seaduse mõistmist ning võib põhjustada ebaselgeid tõlgendusi, eelkõige seoses sellega, millised geodeetilise süsteemi

elemendid on õiguslikult parameetritena kehtestatud ja millised kuuluvad süsteemi laiemasse korralduslikku ossa.

Muudatusega eristatakse selgelt geodeetiline süsteem kui tervik (§ 21) ja geodeetilise süsteemi parameetrid kui selle tehniline alus (§ 29). Selle rõhutamiseks täpsustatakse ka § 29 lõikes 1 kasutatavat terminit, lisades termini „geodeetilise süsteemi parameeter“. Selline eristus loob õigusselguse, toetab normide süsteemset tõlgendamist ning vastab paremini geodeesia valdkonna loogikale.

Lisaks tuleb arvestada, et geodeetiline süsteem toetab ka muid ruumiandmete töötlemise ja kasutamise valdkondi, sealhulgas multidistsiplinaarseid rakendus- ja teadusuuringuid, mis ei pruugi olla otseselt seotud üksikute teabevaldajate andmekogudega. Ka nendes rakendustes on keskse tähtsusega just süsteemi parameetrid, samas kui geodeetilise süsteemi laiem korralduslik ja õiguslik raamistik tagab nende ühtse ja järjepideva kasutamise nii riigisiseselt kui rahvusvaheliselt. Muudatuse eesmärk ei ole seega geodeetilise süsteemi sisu muutmine, vaid selle õiguslikult selgem struktureerimine, eristades süsteemi kui tervikut ja selle aluskihina toimivaid tehnilisi parameetreid.

Punktiga 13 muudetakse § 29 lõiget 1 ja § 30 pealkirja ning lõikeid 1 ja 2. Muudatused lähtuvad § 29 pealkirja muudatusest, millega lisati termin „geodeetilise süsteemi parameetrid“.

Geodeetilise süsteemi parameetritena tuleb mõista eeskätt neid omadusi, mis määravad kasutatava koordinaatsüsteemi, kõrgussüsteemi, gravimeetrilise süsteemi, nende süsteemide omavahelised seosed ja realiseerimise viisid geodeetilistes võrkudes. Geodeetilise süsteemi parameetrid kirjeldavad geodeetilisse süsteemi kuuluvate süsteemide ja võrkude tehnilisi omadusi ning nende kaudu tagatakse ühtne koordinaat-, kõrgus- ja gravimeetriline alus. Geodeetilised võrgud toimivad nende parameetrite realiseerijana.

Punktiga 14 täpsustatakse §-s 33 terminit „geodeetilised tööd“, eristades selgemalt füüsiliste objektidega seotud tegevused ning geodeetiliste võrkudega seotud tegevused. Geodeetiliste tööde hulka kuuluvad geodeetiliste märkide rajamine ja hooldamine, kuna geodeetiline märk on füüsiline objekt, mis vajab perioodilist korrashoidu ja säilitamist. Seevastu geodeetilisi võrke ei hooldata füüsiliselt. Geodeetilised võrgud on matemaatilised ja andmetel põhinevad süsteemid, mida vajaduse korral uuendatakse (rajamine või rekonstrueerimine), näiteks täpsustades ja ajakohastades mõõtmisandmeid.

Geodeetiliste tööde hulka kuulub ka geodeetiliste võrkudega seotud geodeetiliste andmete töötlemine, mis on vältimatu osa võrkude toimimisel ja rakendamisel ning vajalik nende kvaliteedi ja kasutatavuse tagamiseks.

Lõike 1 täpsustus lähtub § 22 lõikes 2 esitatud geodeetiliste võrkude määratlusest ja peegeldab praktikas kujunenud põhimõtet, mille kohaselt hooldamine on seotud eeskätt füüsiliste märkidega, mitte võrkudega tervikuna.

Paragrahvi 33 lõikes 2 täpsustatakse geodeetiliste tööde tulemust, loetledes võrgud, mis geodeetiliste tööde käigus rajatakse või mille toimimist tagatakse. Loetelu eesmärk on selgitada, milliseid riiklikke ja kohalikke geodeetilisi võrke käsitatakse seaduse mõttes geodeetiliste tööde objektina, mitte kehtestada uut põhimõtet võrreldes lõikega 1.

Paragrahvi 33 lõigetega 3 ja 4 kirjeldatakse selgemalt geodeetiliste tööde sisulist tulemit ning nende tegemisel kasutatavat lähtealust.

Lõikes 3 täpsustatakse, et geodeetiliste tööde tulemusena saadakse ühtsesse geodeetilisse süsteemi kuuluvate geodeetiliste punktide kogum, millele on arvutatud koordinaadid ning vajaduse korral kõrgused ja raskuskiirenduse väärtused. Sellega rõhutatakse, et geodeetiliste tööde tulemus ei ole üksnes üksikute mõõtmiste tegemine, vaid omavahel seostatud ja süsteemselt määratud geodeetiliste punktide kogumi loomine või ajakohastamine, mis moodustab aluse ühtses koordinaat-, kõrgus- ja gravimeetrilises süsteemis toimivale ruumiandmetöötlusele.

Lõikes 4 sätestatakse geodeetiliste tööde tegemisel kasutatav lähtealus, milleks on geodeetiliste punktide andmekogusse kantud geodeetiliste punktide andmed ning tugijaamade koordinaadid. Muudatuse eesmärk on tagada, et geodeetilised tööd tehakse kooskõlas kehtiva ja ametliku referentsandmestikuga, vältides vastuoluliste või paralleelsete lähteandmete kasutamist. See toetab geodeetiliste tööde tulemuste võrreldavust, kvaliteeti ja järjepidevust ning tagab nende sidususe riikliku geodeetilise süsteemiga.

Täiendused aitavad selgemalt avada geodeetiliste tööde rolli ruumiandmete usaldusväärse alusena ning suurendavad õigusselgust nii tööde tellijate, tegijate kui ka andmete kasutajate jaoks.

Punktiga 15 täiendatakse RAS-i §-ga 33^1, mis sätestab globaalse positsioneerimise tugijaamade sertifitseerimise reeglid. Globaalse positsioneerimise (GNSS) tugijaamad on vaja sertifitseerida, et tagada GNSS-i tugijaamade andmete kasutajatele kindlus, et nende edastatavad andmed vastavad Eesti geodeetilisele süsteemile. Praegu puudub kindlus, et kõik Eestis kasutatavad GNSS-i tugijaamade võrgud kasutavad Eesti geodeetilise süsteemiga kooskõlas olevaid tugijaamade koordinaate. Seetõttu ei ole tagatud, et erinevate võrkude kaudu saadud GNSS-i mõõtmistulemused on omavahel võrreldavad ja vastavad Eesti geodeetilisele süsteemile. Muudatuse eesmärk on kehtestada GNSS-i tugijaamade võrkude sertifitseerimise nõue ning tagada, et kõik sertifitseeritud tugijaamad kasutavad Maa- ja Ruumiameti arvutatud tugijaamade koordinaate. Sellega luuakse usaldusväärne ja ühtne alus GNSS-i mõõtmiste tegemiseks ning tagatakse andmete vastavus Eesti geodeetilisele süsteemile. Kavandatav sertifitseerimisteenus lisab võimaluse kontrollida, kas eravõrgu teenuse osutaja kasutab oma teenuses tegelikult Maa- ja Ruumiameti poolt määratud koordinaate. Sellise kontrollivõimaluse puudumise tõttu ei ole ametil seni olnud võimalik kinnitada ega ümber lükata geodeetidelt laekunud väiteid, et mõnes eravõrgus ei kasutata Maa- ja Ruumiameti määratud koordinaate. Sertifitseerimise taotluse menetluse eest kehtestatakse riigilõiv. Kavandatav muudatus võimaldab anda kasutajatele suurema kindluse, et eravõrkude kaudu pakutavad GNSS-i positsioneerimisteenused põhinevad Eesti geodeetilisel süsteemil ning tagavad koordinaatide ühtse kasutamise.

Lõige 1 sätestab, et geodeetiliste punktide andmekogusse kantakse üksnes sertifitseeritud GNSS-i tugijaamade andmed. Selle eesmärk on tagada, et geodeetiliste tööde tegemisel ja riiklikes andmekogudes kasutatavad GNSS-i tugijaamade andmed vastavad Eesti geodeetilisele süsteemile.

Lõige 2 sätestab GNSS-i tugijaamade võrgu omanikule kohustuse esitada Maa- ja Ruumiametile kirjalik taotlus tugijaamade võrgu sertifitseerimiseks. Taotlus esitatakse kirjalikku taasesitamist

võimaldavas vormingus. Taotletud sertifikaat kehtib aasta ning uus taotlus esitatakse vähemalt 30 päeva enne kehtiva sertifikaadi kehtivuse lõppemist.

Regulaarne sertifitseerimine on vajalik, kuna GNSS-i positsioneerimine tugineb rahvusvahelisele terrestrilisele referentssüsteemile (ITRS), milles koordinaadid muutuvad ajas koos laamtektooniliste liikumistega. Eestis on ruumiandmete ja geodeetiliste tööde tegemisel kasutusel Euroopa terrestriline referentssüsteem ETRS89, mis on seotud stabiilse Euraasia laamaga ning mille eesmärk on tagada koordinaatide pikaajaline stabiilsus Euroopas. ETRS89 ja ITRS koordinaadid lahknevad Euraasia laama liikumise tõttu ligikaudu 2,5 sentimeetrit aastas.

Sellest tulenevalt tuleb GNSS-i tugijaamade koordinaate regulaarselt uuendada ja kontrollida, et kasutatav tugijaamade võrk oleks jätkuvalt kooskõlas Eesti geodeetilise süsteemiga. Iga-aastane sertifitseerimine võimaldab Maa- ja Ruumiametil arvutada tugijaamadele ajakohased koordinaadid, kontrollida nende kasutamist võrgus ning tagada, et erinevate GNSS-i tugijaamade võrkude kaudu saadud mõõtmistulemused on omavahel võrreldavad ja vastavad Eesti geodeetilisele süsteemile. Regulaarne kontroll aitab vältida olukorda, kus ajas kuhjuvad koordinaatide erinevused mõjutavad geodeetiliste tööde täpsust või põhjustavad vastuolusid erinevatest tugijaamade võrkudest saadud mõõtmistulemuste vahel.

Lõige 3 sätestab MaRu tegevuse GNSS-i tugijaamade sertifitseerimisel. MaRu arvutab GNSS-i tugijaamadele koordinaadid Eesti geodeetilise süsteemi parameetritest lähtudes ja edastab need võrgu omanikule 30 päeva jooksul pärast asjakohase taotluse esitamist.

Lõige 4 sätestab lõikes 3 nimetatud koordinaatide kasutuselevõtu kohustuse. GNSS-i tugijaamade omanik peab MaRu esitatud koordinaadid oma GNSS-i tugijaamade võrgus kasutusele võtma hiljemalt 10. tööpäeval pärast andmete edastamist.

Lõige 5 sätestab GNSS-i tugijaamade võrgu auditeerimise kohustuse ja auditeerimiseks vajalike andmete koosseisu ja selle kättesaadavaks tegemise MaRu-le auditeerimiseks. Auditeerimine on vajalik selgitamaks välja, kas GNSS-i tugijaamade võrgu kaudu tehtud GNSS-i mõõtmised on tehtud Eesti geodeetilises süsteemis. Selleks esitab GNSS-i tugijaamade võrgu omanik väljavõtte GNSS-i tugijaamades kasutatavatest koordinaatidest ja teeb MaRu-le kättesaadavaks reaalaja parandite andmevood võrgus kasutatavate ühenduspunktidega.

Lõige 6 kohustab MaRu auditeerima GNSS-i tugijaamade võrgu tugijaamade koordinaadid ja reaalaja parandite andmevoo 30 päeva jooksul pärast nende saamist. Kui auditeerimisel tuvastatakse, et tugijaamade koordinaadid ja reaalaja parandite andmevoog vastavad Eesti geodeetilise süsteemi parameetritele ning sertifitseerimise metoodikale, edastab MaRu GNSS-i tugijaamade võrgu omanikule asjakohase sertifikaadi ning kannab tugijaamade koordinaadid geodeetiliste punktide andmekogusse.

Lõige 7 sätestab põhjendatud juhul Maa- ja Ruumiametile õiguse pikendada lõigetes 3 ja 6 sätestatud tähtaega kuni kahe kuuni, kui sertifitseerimise või auditeerimise läbiviimine nõuab täiendavaid tehnilisi kontrolle, andmete analüüsi või lisateabe küsimist. Sätte eesmärk on tagada sertifitseerimise kvaliteet ja tulemuste usaldusväärsus.

Lõige 8 sätestab GNSS-i tugijaamade võrgu metaandmete muudatusest teavitamise korra. GNSS-i tugijaamade võrgu omanik on kohustatud MaRu-le esitama andmed tugijaamade seadmestiku ja seadmestiku muutuste kohta vähemalt viis tööpäeva enne muudatuste rakendamist.

Lõige 9 sätestab järelevalveõiguse. MaRu-l on õigus teha järelevalvet geodeetilise süsteemi parameetrite kasutamise üle GNSS-i tugijaamade võrkudes. Järelevalve eesmärk on kontrollida, et sertifitseeritud tugijaamade võrkudes kasutatakse jätkuvalt Maa- ja Ruumiameti määratud koordinaate ning reaalaja parandite andmed vastavad Eesti geodeetilisele süsteemile. Järelevalve võimaldab tuvastada muudatusi tugijaamade seadmestikus, koordinaatides või võrgu toimimises, mis võivad mõjutada GNSS-i mõõtmiste täpsust ja kooskõla Eesti geodeetilise süsteemiga.

Lõige 10 näeb ette tegevused juhuks, kui GNSS-i tugijaamade võrgu omanik ei kasuta MaRu arvutatud tugijaamade koordinaate või ei kõrvalda andmevoo auditeerimise käigus tuvastatud puudusi. Sel juhul tunnistab MaRu sertifikaadi kehtetuks ja eemaldab GNSS-i tugijaamade andmed geodeetiliste punktide andmekogust..

Lõige 11 sätestab volitusnormi GNSS-i tugijaamade võrku kuuluvate tugijaamade sertifitseerimise metoodika kehtestamiseks. Volitusnorm on vajalik, kuna sertifitseerimise tehnilised nõuded, kontrollimeetodid, hindamiskriteeriumid ning sertifikaadi sisu võivad tehnoloogia arengust ja geodeetilise süsteemi nõuetest tulenevalt aja jooksul muutuda. Määrusega kehtestatavad nõuded tagavad sertifitseerimise läbiviimise ühtsetel alustel ning võimaldavad kontrollida GNSS-i tugijaamade võrkude vastavust Eesti geodeetilisele süsteemile läbipaistval ja võrreldaval viisil. Eelnõuga ei kehtestata uut määrust, vaid täiendatakse olemasolevat keskkonnaministri 28. juuni 2013. a määrust nr 50 „Geodeetiliste tööde tegemise ja geodeetilise märgi tähistamise kord, geodeetilise märgi kaitsevööndi ulatus ning kaitsevööndis tegutsemiseks loa taotlemise kord“. Selline lahendus on otstarbekas, kuna määrus koondab juba praegu geodeetilise süsteemi toimimisega seotud rakendusnormid, sealhulgas geodeetiliste tööde tegemise nõuded. GNSS-i tugijaamade sertifitseerimine on sisuliselt osa geodeetilise süsteemi toimimise tagamisest ning seetõttu on põhjendatud reguleerida seda samas määruses. Uue eraldiseisva määruse kehtestamine suurendaks regulatsiooni killustatust ilma sisulise vajaduseta.

Lõige 12 sätestab GNSS-i tugijaamade võrgu sertifitseerimise taotluse menetluse eest riigilõivu summas 560 eurot.

Sertifitseerimise teenus tagab, et teabevaldajate andmekogudes kasutatavad ja eravalduses olevad GNSS-i tugijaamad edastavad parandeid, mis ühilduvad korrektselt Eesti riikliku geodeetilise süsteemiga, hoides ära märkamatute mõõtmisvigade tekke.

Riigilõivu tasuvad GNSS-i tugijaamade võrkude omanikud või valdajad, kes taotlevad võrgu sertifitseerimist. Sertifitseerimise käigus kontrollib Maa- ja Ruumiamet tugijaamade võrgu vastavust kehtestatud nõuetele, sealhulgas arvutab vajaduse korral tugijaamade koordinaadid Eesti geodeetilises süsteemis ning kontrollib võrgust edastatavate andmete vastavust sertifitseerimise tingimustele.

Riigilõivumäär 560 eurot on kujundatud kulupõhimõttest lähtudes. Määra arvutamisel on arvestatud sertifitseerimise menetluseks vajalikku töömahtu keskmiselt kaheksa töötunni ulatuses ning arvestuslikku tunnihinda 70 eurot. Menetluse käigus tehakse taotluse ja tehniliste andmete kontroll, tugijaamade koordinaatide arvutamine või valideerimine, võrgust edastatavate andmete

auditeerimine ning sertifitseerimise otsuse ettevalmistamine. Sellest tulenevalt on menetluse hinnanguline kulu 560 eurot ühe sertifitseeritava GNSS-i tugijaamade võrgu kohta, millele vastavalt on kehtestatud ka riigilõivumäär.

Punktiga 16 muudetakse § 34 pealkirja ja jäetakse sellest välja sõna „teostamise“, kuna § 34 sisu käsitleb geodeetiliste tööde korraldamist tervikuna, hõlmates lisaks tööde vahetule tegemisele ka planeerimist, koordineerimist ja pädevuste jaotust. Täpsustatud pealkiri vastab paragrahvi sisule ning tagab õigusselguse.

Punktiga 17 täiendatakse § 34 lõikega 2^1, milles sätestatakse termin „geodeetiliste tööde tegija“. Geodeetiliste tööde tegija on isik, kes teeb geodeetilisi töid ja vastab nende tööde tegijale §-s 35 esitatud nõuetele.

Punktiga 18 muudetakse § 34 lõike 3 sõnastust, asendades sõna „punkti“ sõnaga „märgid“.

Punktiga 19 tunnistatakse kehtetuks § 34 lõige 4, mis sätestas kohalike geodeetiliste tööde kooskõlastamise vajaduse MaRu-ga. RAS-i § 22 lõige 2 sätestab, et kohalikud geodeetilised võrgud rajatakse vastavalt vajadusele. Pädevus selle vajaduse väljaselgitamisel on eelkõige kohalikul omavalitsusel, kes on RAS-i § 34 lõike 2 kohaselt ka kohalike geodeetiliste tööde korraldaja. Seetõttu ei ole kohalikule omavalitsusele MaRu-ga kooskõlastamise kohustus otstarbekas ja suurendab asjatult koormust.

Punktiga 20 muudetakse § 34 lõike 6 sõnastust, täpsustades volitusnormi ja muutes selle vastavaks rakendusakti sisule.

Punktiga 21 täiendatakse RAS-i §-ga 34^1, sätestades geodeetiliste tööde tegemisel ning teostusmõõdistamisel kasutatavate mõõteseadmete kalibreerimise nõude. Muudatuse eesmärk on tagada geodeetiliste täppismõõtmiste kvaliteet ja mõõtetulemuste ühtlane usaldusväärsus kogu riigis ning vähendada riski, et ebatäpsed või kontrollimata mõõtmistulemused satuvad riiklikesse infosüsteemidesse.

Geodeetilised tööd on olemuselt täppismõõtmised ning nende tulemusel saadavad andmed – sealhulgas geodeetiliste punktide koordinaat-, kõrgus- ja raskuskiirenduse väärtused – moodustavad ruumiandmete alusandmestiku. Nende andmete kvaliteedist sõltub otseselt ruumiandmete kasutatavus, võrreldavus ja usaldusväärsus eri valdkondades, sealhulgas ehituses, planeerimises ja avalikus halduses.

Olulist mõju geodeetiliste tööde täpsusele avaldab kasutatav mõõteseadmestik, eelkõige elektro-optilised kaugusmõõturid (elektrontahhümeetrid), terrestrilised laserskannerid ning digitaalsed täppisnivelliirid koos mõõtesüsteemidega. Kehtiv õigus ei sätesta aga kohustust nende mõõteseadmete kalibreerimiseks jälgitavalt akrediteeritud mõõtelaboris. Seetõttu ei ole võimalik üheselt tagada, et geodeetilistel mõõtmistel kasutatakse nõuetekohaselt kalibreeritud seadmeid, mis omakorda suurendab mõõtevigade riski ning võib mõjutada riikliku geodeetilise süsteemi terviklikkust.

Praegu kalibreeritakse mõõteseadmeid juhtumipõhiselt või tellija nõuete kohaselt. Lähimad mõõteseadmete kalibreerimiseks sobivad akrediteeritud laborid asuvad Soomes ja Leedus. Eestis

on Väänas asuval baasjoonel olemas vajalik taristu, mille alusel on võimalik kalibreerimisteenus välja arendada.

Lõikes 1 sätestatakse kohustus kalibreerida geodeetilistel töödel kasutatavad elektro-optilised kaugusmõõturid koos mõõteprismadega, laserskannerid ning digitaalsed täppisnivelliirid ja nendega seotud mõõtesüsteemid jälgitavalt akrediteeritud mõõtelaboris. Elektro-optilise kaugusmõõturi mõõtetulemus ei sõltu ainult mõõturist endast, vaid ka kasutatavast prismast. Prismadel võivad olla erinevad prismakonstandid, optilised omadused, tootjapõhised korrektsioonid ja mõõtetäpsused. Kalibreerimise eesmärk on hinnata mõõtesüsteemi tegelikku käitumist kasutustingimustes. Seetõttu ei piisa ainult kaugusmõõturi kalibreerimisest. Oluline on mõõta seda koos selle prismaga, mida reaalselt kasutatakse. Nimetatud nõue loob selge ja ühtse õigusliku aluse, mis tagab mõõteseadmete vastavuse metroloogilistele nõuetele ning mõõtetulemuste jälgitavuse.

Lõikes 2 täpsustatakse kalibreerimisnõuet teostusmõõdistamisele EHS-i ja selle antud määruste tähenduses. Nimetatud tööde tegemisel laieneb kalibreerimiskohustus ka terrestrilistele laserskanneritele. Nende seadmete kasutamisel on mõõtmistulemuste täpsus ja usaldusväärsus otseselt seotud mõõteseadme kalibreerimisega, mistõttu on vaja nende mõõteomadusi regulaarselt tõendada akrediteeritud mõõtelaboris. Nõue hakkab kehtima 2030. a 1. jaanuaril.

Lõikes 3 sätestatakse nõue, et mõõteseadme kalibreerimine peab olema tõendatud kehtiva kalibreerimistunnistusega. Kalibreerimistunnistus peab tagama mõõtetulemuste jälgitavuse katkematu kalibreerimisahelaga riigi- või rahvusvaheliste etalonideni. Nõue võimaldab kontrollida mõõtetulemuste usaldusväärsust ning tagab kalibreerimise vastavuse metroloogilistele põhimõtetele.

Lõikega 4 sätestatakse geodeetiliste mõõteseadmete kalibreerimise perioodilisus. Geodeetilisi mõõteseadmeid tuleb kalibreerida vähemalt üks kord kahe aasta jooksul. Kaheaastane kalibreerimisintervall on üldreegel, mis tagab mõõteseadmete metroloogiliste omaduste korrapärase kontrolli ning geodeetiliste mõõtmiste tulemuste usaldusväärsuse.

Samas ei pruugi kõigi mõõteseadmete tehnilised omadused, kasutusintensiivsus või tootja määratud nõuded võimaldada kaheaastase intervalli rakendamist. Seetõttu nähakse sättes ette, et lühemat kalibreerimisintervalli tuleb kohaldada juhul, kui see tuleneb seadme tehnilistest näitajatest või tootja juhistest. Nii tagatakse, et konkreetse mõõteseadme kasutamisel järgitakse selle tehnilisest eripärast tulenevaid nõudeid ning säilib mõõtetulemuste nõuetekohane täpsus.

Lisaks tuleb mõõteseade kalibreerida enne kaheaastase tähtaja möödumist juhul, kui esinevad mõõtetulemuse usaldusväärsust mõjutavad asjaolud. Sellisteks asjaoludeks on eelkõige mõõteseadme kukkumine, mehaaniline vigastus, remont, olulised temperatuurimõjud või muu sündmus, mis võib mõjutada seadme mõõteomadusi ja mõõtetulemuste täpsust. Nõude eesmärk on vältida olukorda, kus kahjustatud või oma tehnilistest näitajatest kõrvale kaldunud seadmega tehtud mõõtmiste tulemused mõjutavad geodeetiliste tööde kvaliteeti või nende alusel koostatavate ruumiandmete usaldusväärsust.

Muudatusega luuakse ühtne õiguslik alus kalibreerimise perioodilisuse määramiseks ning tagatakse, et geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavad mõõteseadmed vastavad kogu kasutusaja jooksul nõutud täpsus- ja kvaliteedinäitajatele. Ühtlasi võimaldab regulatsioon võtta arvesse

mõõteseadmete tehnoloogilist arengut ja tootjapõhiseid erisusi, säilitades samal ajal mõõtetulemuste jälgitavuse ja võrreldavuse.

Kalibreerimisnõude täitmise üle toimub kontroll eelkõige turutingimustel. Geodeetilise töö tegija peab olema valmis tõendama tellijale, et töö tegemisel kasutatud mõõteseadmed olid töö tegemise ajal nõuetekohaselt kalibreeritud ning kalibreerimine on tõendatud kehtiva kalibreerimistunnistusega. Tööde korraldaja, andmete vastuvõtja või MaRu riiklike geodeetiliste tööde puhul võib vajaduse korral nõuda kalibreerimistunnistuse esitamist. Kui mõõteseadme nõuetekohast kalibreerimist ei ole võimalik tõendada, võib see olla alus töö tulemuste vastuvõtmisest keeldumiseks, andmete andmekogusse kandmata jätmiseks või puuduste kõrvaldamise nõudmiseks.

Punktiga 22 täpsustatakse § 35 lõikes 1 geodeetiliste tööde tegijale esitatavaid kvalifikatsiooninõudeid ning lihtsustatakse senist korda. Esiteks jäetakse sättest välja viide spetsialiseerumisele „kõrgema geodeesia valdkonnas“. Muudatuse eesmärk on suurendada konkurentsi geodeetiliste tööde turul. Senine kitsendus piirab põhjendamatult isikute ringi, kes võivad neid töid teha, kuigi kutseseaduse kohase kvalifikatsiooniraamistiku 7. tase eeldab juba kõrgetasemelist erialast ettevalmistust. Seega ei ole eraldi spetsialiseerumise nõue kvaliteedi tagamiseks vajalik.

Kvalifikatsiooniraamistiku 7. tase eeldab üldjuhul magistritasemel teadmisi ning kõrgetasemelisi erialaseid oskusi ja pädevusi. Sellise kvalifikatsioonitaseme olemasolu koos erialase töökogemusega tagab piisava kompetentsi geodeetiliste punktide ja võrkude rajamiseks, rekonstrueerimiseks, mõõtmiseks ning hooldamiseks.

Muudatusega jäetakse välja ka lause, mille kohaselt võib kohaliku omavalitsuse üksus lubada kohalikke geodeetilisi töid teha isikul, kelle kvalifikatsioon vastab 6. tasemele. Muudatuse eesmärk on tagada reeglite selgus ning vältida riigipoolset sekkumist kohaliku omavalitsuse pädevusse.

Arvestades, et kohaliku omavalitsuse üksus on kohalike geodeetiliste tööde korraldaja, kellel on õigus kehtestada täpsemad nõuded tööde tegemisele, pole põhjendatud seaduse tasandil vastava kohustuse sätestamine kvalifikatsioonitaseme kohta. Selline lähenemine on kooskõlas kohaliku omavalitsuse enesemääramisõiguse põhimõttega ning aitab vähendada liigset regulatiivset sekkumist.

Muudatus on kooskõlas ka laiemate eesmärkidega suunata kohalike geodeetiliste tööde korraldamine ja täpsemate nõuete kehtestamine kohaliku omavalitsuse tasandile, vähendades detailset reguleerimist riigi tasandil.

Lõigetes 1 ja 2 asendatakse geodeetiline punkt sõnadega „geodeetiline märk“. Geodeetiline punkt on andmekandjal (sageli andmebaasis struktureeritud kujul) olev kirje, mis sisaldab teavet geodeetilise märgi kohta. Geodeetiline märk on aga peamiselt maapõue või ehitisse kohtkindlalt paigaldatud rajatis. Sätteid kohaldatakse geodeetilisele märgile.

Paragrahvi 35 täiendatakse lõikega 3, mille eesmärk on reguleerida välisriigis omandatud kvalifikatsiooniga isikute õigust teha geodeetilisi töid Eestis ning tagada selliste kvalifikatsioonide ühtne ja läbipaistev tunnustamise kord.

Sätte kohaselt on geodeetiliste tööde tegemise õigus ka välisriigis kutsekvalifikatsiooni omandanud isikul, kui tema kvalifikatsioon on tunnustatud välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduse kohaselt. Sellega tagatakse kooskõla Euroopa Liidu tööjõu vaba liikumise ning kutsekvalifikatsioonide vastastikuse tunnustamise põhimõtetega, võimaldades pädevatel spetsialistidel tegutseda Eestis ka juhul, kui nad on omandanud hariduse või kutse väljaspool Eestit.

Ühtlasi täpsustatakse sättes, et pädev asutus välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduse § 7 lõike 2 tähenduses on Maa- ja Ruumiamet. Pädeva asutuse määramine loob selge õigusliku raamistiku kvalifikatsioonide hindamiseks ning väldib tõlgendamisprobleeme menetluses. MaRu roll on hinnata, kas välisriigis omandatud kvalifikatsioon vastab Eesti nõuetele ning kas isikul on piisavad teadmised ja oskused geodeetiliste tööde tegemiseks.

Punktiga 23 täpsustatakse § 36 lõikes 1 geodeetiliste punktide andmekogu (edaspidi *GPA*) sisu, sätestades, et andmekogusse kantakse ka sertifitseeritud GNSS-i tugijaamade koordinaadid ja ESTPOS-i andmed. Muudatuse eesmärk on viia andmekogu seaduses esitatud kirjeldus kooskõlla geodeetilise süsteemi tegeliku toimimise ja andmehalduse praktikaga.

ESTPOS on riiklik geodeetiline tugisüsteem, mille andmed on lahutamatu osa geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavast referentssüsteemist, mis võimaldab teha GNSS-i põhiseid mõõtmisi ja määrata geodeetiliste punktide koordinaate ühtses geodeetilises süsteemis. ESTPOS-i andmed on otseselt seotud geodeetiliste võrkude mõõtmisandmetega ning neid kasutatakse geodeetiliste punktide koordinaatide arvutamisel ja ajakohastamisel.

ESTPOS-i andmete GPA-sse kandmine tagab, et riiklikult kasutatav geodeetiline referentsinfo on koondatud ühtsesse riigi infosüsteemi kuuluva andmekogu koosseisu. See suurendab andmete sidusust, läbipaistvust ja kättesaadavust ning toetab geodeetiliste tööde ühtset ja järjepidevat korraldamist. Muudatus suurendab õigusselgust, määrates selgelt, millised geodeetilise süsteemi komponendid ja nendega seotud andmed kuuluvad geodeetiliste punktide andmekogu koosseisu.

Lisaks muudetakse § 36 lõiget 2, sest seaduse tasandi regulatsiooni ette nägemisega on GPA juba asutatud, seega ei saa selle asutamist enam edasi delegeerida. Seetõttu jäetakse sättest välja jätta sõnad „asutab ja selle“. Lisaks täiendatakse § 36 lõiget 2 punktidega 1–8, millega piiritletakse GPA põhimääruse volitusnormi.

Paragrahvis 36 muudetakse § lõikeid 3 ja 4 sest andmekogu vastutav töötleja tuleb määrata kindlaks seaduse tasandil.

Paragrahvi 36 täiendatakse lõikega5, millega sätestatakse GPA-s geodeetilise töö tegija nime töötlemine. Geodeetilise töö tegija võib olla juriidiline isik või füüsilisest isikust ettevõtja. Geodeetilise töö tegija nime töötlemine on vajalik geodeetiliste tööde päritolu tuvastamiseks, andmete usaldusväärsuse tagamiseks ning geodeetiliste töödega seotud andmete seostamiseks nende esitajaga. Kontaktandmeid, isikukoodi ega muid isikuandmeid ei koguta, kuna need ei ole vajalikud andmekogu eesmärkide täitmiseks. Selline lähenemine lähtub andmete minimaalsuse põhimõttest ning aitab tagada isikuandmete kaitse, piirates töödeldavate andmete hulga üksnes vältimatult vajalikuga.

Lõikes 6 sätestatakse, et GPA-s töödeldakse ka ESTPOS-i kasutaja ees- ja perekonnanime ning e-posti aadressi. Nende andmete töötlemine on vajalik kasutaja tuvastamiseks, kasutajaga suhtlemiseks ning ESTPOS-i kasutamiseks sõlmitud lepingulise suhte haldamiseks.

Lõikes 7 nähakse ette, et geodeetilise töö tegija nime säilitatakse alaliselt.
Geodeetilise töö tegija nime töödeldakse ja säilitatakse koos geodeetiliste tööde andmetega, et tagada geodeetiliste andmete päritolu, usaldusväärsus, kontrollitavus ja ajalooline jälgitavus. Geodeetilised andmed moodustavad ruumiandmete alusandmestiku, mida kasutatakse pikaajaliselt ning millele tuginetakse hilisemate mõõtmiste tegemisel, andmete kontrollimisel, kvaliteedi hindamisel ja ajalooliste mõõtmisandmete analüüsimisel. Geodeetilise süsteemi pikaajalisest iseloomust tulenevalt võib olla vajalik tuvastada konkreetse geodeetilise töö tegija ka aastakümneid pärast töö tegemist, sealhulgas mõõtmistulemuste kujunemise asjaolude hindamiseks või vaidluste lahendamiseks. Andmete töötlemine piirdub üksnes nimega ning kontaktandmeid, isikukoodi ega muid isikuandmeid ei koguta. Töödeldavate andmete maht on piiratud minimaalsega, mis on vajalik geodeetilise töö tegija tuvastamiseks ning geodeetiliste andmete päritolu dokumenteerimiseks. Geodeetilise töö tegija nimi on lahutamatult seotud geodeetilise töö andmetega ning selle säilitamine koos geodeetiliste andmetega aitab tagada andmestiku terviklikkuse ja usaldusväärsuse kogu selle kasutusaja jooksul. ESTPOS-i kasutaja ees- ja perekonnanime ning e-posti aadressi säilitatakse kuni kasutajakonto sulgemiseni. Pärast lepingu lõppemist puudub vajadus nende andmete edasiseks töötlemiseks ning andmed kustutatakse.

Punktiga 24 täpsustatakse §-s 37 geodeetiliste tööde andmete esitamise korda, sätestades, et andmete esitamise kohustus GPA-le lasub geodeetiliste tööde korraldajal. Muudatuse eesmärk on viia reeglid kooskõlla vastutuse ja õiguste jaotusega, nagu seadus ette näeb.

Geodeetiliste tööde korraldajaks on käesoleva seaduse tähenduses riik või kohaliku omavalitsuse üksus, kes on seaduse järgi pädev ja vastutab geodeetiliste tööde tellimise, korraldamise ja nende tulemuste kasutamise eest. Geodeetiliste tööde tegijaks võib seevastu olla eraõiguslik isik või ettevõtja, kelle roll piirdub kokkulepitud tööde tehnilise teostamisega ning kellel endal puudub pädevus otsustada andmete registrisse kandmise üle.

Andmete esitamise kohustuse sidumine tööde korraldajaga tagab, et GPA-sse kantakse üksnes kontrollitud, korraldaja vastuvõetud ja riikliku või kohaliku geodeetilise süsteemiga kooskõlas olevad andmed. See välistab olukorra, kus registrisse kantakse andmeid ilma korraldaja teadmiseta või enne tööde ametlikku vastuvõtmist. Samuti annab see registripidajale selge ja üheselt määratud suhtluspartneri, kellel on seadusest tulenevad õigused ja kohustused ning kes vastutab andmete õigsuse ja täielikkuse eest.

Muudatus suurendab andmekogu usaldusväärsust ja õigusselgust, eristades selgelt geodeetiliste tööde korraldamise, tegemise ja andmete ametliku registreerimise etapid ning vastutajad.

Muudatus ei muuda geodeetilise töö tehnilise ja sisulise kvaliteedi eest vastutamise põhimõtteid. Geodeetilise töö tehnilise ja sisulise õigsuse eest vastutab jätkuvalt töö teostanud ning aruande koostanud kutsepädevusega spetsialist.

Selle muudatusega jäetakse ühtlasi § 37 lõikest 1 välja punktid 1–6, kuna neis loetletud geodeetiliste tööde andmete koosseis on juba sätestatud GPA põhimääruses. Andmete üksikasjaliku loetelu hoidmine seaduse tasandil ei ole vajalik ega normitehniliselt põhjendatud,

sest võib takistada andmekogu paindlikku haldamist ja ajakohastamist tehnoloogia arengu ning praktiliste vajaduste järgi. Seaduse rolliks jääb andmete esitamise kohustuse ja vastutuse kehtestamine, andmete täpne koosseis ja vorm määratakse edaspidi GPA põhimääruses.

Punktiga 25 täiendatakse § 38 pealkirja, lisades tekstiosa „ja ESTPOS-i“, et viia paragrahvi pealkiri kooskõlla paragrahvi sisuga ning § 36 lõikes 1 tehtud muudatusega. Kuna § 36 lõike 1 kohaselt kantakse GPA-sse lisaks geodeetiliste tööde, võrkude ja punktide andmetele ka ESTPOS-i andmed, peavad ka GPA-d käsitlevate sätete pealkirjad kajastama selgelt mõlema andmestiku reguleerimist. Pealkirja täiendamine rõhutab, et § 38 reguleerib nii GPA kui ka ESTPOS-iga seotud andmete töötlemise, haldamise ja kasutamisega seotud küsimusi. Muudatus suurendab seaduse süsteemsust ja õigusselgust, vältides olukorda, kus paragrahvi pealkiri viitab kitsamale regulatsioonile, kui selle sisu hõlmab.

Paragrahvi 38 sisuline regulatsioon ei muutu, vaid täpsustatakse normi esitust, et see vastaks paremini seaduse ülesehitusele ning geodeetilise süsteemi tegelikule andmehalduse korraldusele.

Punktiga 26 muudetakse § 38 lõike 1 sõnastust, et täpsustada GPA andmete avalikustamise viise ning viia säte kooskõlla § 36 lõikes 1 tehtud muudatusega, mille kohaselt hõlmab GPA lisaks geodeetiliste punktide ja võrkude andmetele ka ESTPOS-i andmeid.

Muudatuse kohaselt avalikustatakse GPA andmeid nii GPA veebilehel kui ka ESTPOS-i kasutajaportaalis. See peegeldab andmete tegelikku kasutus- ja levituspraktikat, kus ESTPOS-iga seotud andmed on sihtrühmadele kättesaadavad eelkõige vastava teenuse veebikeskkonnas. Samas tagab säte, et kogu GPA koosseisu kuuluv teave on avalikustatud seaduses sätestatud korras ning läbipaistvalt.

Muudatus loob õigusselguse, määrates üheselt andmete avalikustamise kanalid, ning toetab geodeetilise süsteemi andmete kättesaadavust ja kasutatavust. Tegemist on regulatsiooni täpsustamisega, millega ei muudeta andmete avalikustamise põhimõtteid, vaid ajakohastatakse sätte sõnastust GPA sisu ja andmete haldamise tegeliku korralduse järgi.

Punktiga 27 täiendatakse § 38 lõigetega 3–8, et defineerida ESTPOS-i andmed ja teenused ning reguleerida nende kättesaadavus ja kasutamise tingimused

Lõikes 3 sätestatakse, et ESTPOS-i andmed tehakse teabevaldajatele kättesaadavaks ESTPOS-i kasutajaportaalil kasutajaks registreerimise alusel, kui see on vajalik õigusaktidest või rahvusvahelistest lepingutest tulenevate ülesannete täitmiseks. Säte loob õigusliku aluse andmete sihipäraseks ja kontrollitud kasutamiseks avaliku sektori ülesannete täitmisel ning tagab samas, et andmeid kasutatakse õiguspärasel eesmärgil.

Lõikega 4 sätestatakse kuidas ESTPOS-i andmed jagunevad. ESTPOS-i originaalvaatlusandmed on tugijaama poolt satelliitidelt vastu võetud töötlemata mõõteandmeid salvestatuna RINEX formaati failidena või reaalajas vastavate GNSS-i protokollide kaudu. ESTPOS-i andmeteks on ka tugijaamade teadaolevad ja väga täpselt määratud asukohakoordinaadid Eesti geodeetilises süsteemis (EUREF-EST97 ja kõrgussüsteemis EH2000).

Lõikega 5 sätestatakse ESTPOS-i kaudu osutatavate teenuste loetelu. Muudatuse eesmärk on koondada seadusesse ESTPOS-i peamised teenused ning luua selgus nende sisu ja kasutusotstarbe osas

Lõike punktis 1 nimetatud ESTPOS-i vaatlusandmete vaatamise ja allalaadimise teenus võimaldab kasutajatel saada juurdepääsu ESTPOS-i tugijaamades kogutud GNSS-i vaatlusandmetele. Teenust kasutatakse eelkõige järeltöötlusel põhinevate geodeetiliste mõõtmiste tegemiseks ning teadus- ja arendustegevuses.

Lõike punktis 2 nimetatud ESTPOS-i arvutus- ja transformeerimisteenus võimaldab kasutajatel töödelda GNSS-i mõõtmisandmeid ning teisendada koordinaate Eesti geodeetilise süsteemi ja teiste koordinaatsüsteemide vahel. Teenus aitab tagada mõõtmistulemuste ühtsuse ning kooskõla riikliku geodeetilise süsteemiga.

Lõike punktides 3 ja 4 on sätestatud ESTPOS-i uued, testimise läbinud ja ennast tõestanud teenused, milleks on reaalaja andmevood üksikutest tugijaamadest ja reaalaja parandid tugijaamade võrgust. ESTPOS-i tugijaamad edastavad reaalajas GNSS-i korrektsioonivooge (RTK parandid ja üksikute tugijaamade RTCM-i andmevood), mida saab kasutada täppisgeodeesias, drooninduses, ehituses, põllumajanduses, masinjuhtimises ja mujal, kus vaja reaalajas sentimeetritäpsust. Aastatel 2025-2026 võimaldati ESTPOS-i reaalaja teenuste kasutamist testperioodide raames. Testimise eesmärk oli hinnata teenuse tehnilist võimekust, kvaliteeti ja kasutusvajadust, koguda kasutajate tagasisidet ning kaardistada teenuse võimalikke kasutusvaldkondi. Testperioodide jooksul hinnati teenuse kasutusvõimalusi muu hulgas geodeesia, maamõõtmise, ehituse, põllumajanduse, keskkonnaseire ning täppispositsioneerimist vajavate tehnoloogiliste rakenduste valdkonnas. Samuti hinnati teenuse mõju kasutajatele ja turul tegutsevatele GNSS-i teenuste pakkujatele.

Punktis 3 nimetatud ESTPOS-i reaalaja andmevoo teenus üksikutest tugijaamadest RTCM (*Radio Technical Commission for Maritime Services*) võimaldab saada reaalajas konkreetse tugijaama GNSS-i mõõtmisandmeid. Teenus on suunatud eelkõige kasutajatele, kes vajavad juurdepääsu kindla tugijaama andmetele oma tarkvaralahenduste, arvutuste või muude erirakenduste jaoks. Teenuse eesmärk on võimaldada ettevõtjatel (nt kommertsvõrkude operaatorid, ehitus-, masinjuhtimis- ja täppispõllumajandusettevõtted) kasutada riigi rajatud geodeetilist taristut selliste teenuste arendamiseks ja osutamiseks, mis ei kuulu riigi põhitegevuse hulka (nt teenuste tihendamiseks või uute kommertsrakenduste arendamiseks). Teenus on mõeldud ka õppetööks ja teadustegevuseks.

Lõike punktis 4 nimetatud ESTPOS-i reaalaja parandite teenus tugijaamade võrgust võimaldab kasutada tugijaamade võrgu põhjal arvutatud parandusi reaalajas täppispositsioneerimiseks. RTK (*Real-Time Kinematic*) parandid on reaalajas edastatavad andmed, mis võimaldavad kasutajal määrata oma mõõteseadme asukoht paari sentimeetri täpsusega. Teenus on suunatud riigiasutustele ja kohalikele omavalitsustele nende seaduses sätestatud avalik-õiguslike ülesannete toetamiseks, seda kasutatakse muu hulgas geodeesia-, ehitus-, põllumajandus- ja infrastruktuurivaldkonnas. Teenus on mõeldud ka õppetööks ja teadustegevuseks.

Lõikega 6 nähakse ette, et ESTPOS-i vaatlusandmete vaatamise ja allalaadimise teenus ning ESTPOS-i arvutus- ja transformeerimisteenus on kasutajaportaali kaudu kasutajaks registreerunud isikutele tasuta kättesaadavad. Vaatlusandmete teenus võimaldab juurdepääsu ESTPOS-i tugijaamades kogutud GNSS-i vaatlusandmetele. Arvutus- ja transformeerimisteenus võimaldab

GNSS-i mõõtmisandmete töötlemist ning koordinaatide teisendamist Eesti geodeetilise süsteemi ja teiste koordinaatsüsteemide vahel. Teenuste tasuta kättesaadavus tagab nende ühetaolise kasutamise geodeetiliste tööde tegemisel, teadus- ja arendustegevuses ning muudel andmete kasutamise eesmärkidel.

Lõikes 7 sätestatakse, et ESTPOS-i reaalaja andmevoo teenust üksikutest tugijaamadest osutatakse tasu eest. Tegemist on spetsiifilise teenusega, mille osutamine eeldab Maa- ja Ruumiametilt täiendava tehnilise taristu, andmesideühenduste, infosüsteemide ja kasutajatoe tagamist. Teenuse kasutajad saavad teenusest otsest kasu oma majandus- või kutsetegevuses, mistõttu on põhjendatud teenuse osutamisega seotud kulude katmine kasutajate poolt. Teenuse osutamise üldised tingimused ja tasumäärad on sätestatud käesoleva seaduse 8^1. peatükis.

Lõikes 8 sätestatakse erand ESTPOS-i teenuste eest tasu võtmisest kõrgkoolidele ning teadus- ja arendusasutustele, kui teenust kasutatakse õppe- või teadustöö eesmärgil. Erandi eesmärk on tagada, et ESTPOS-i reaalaja andmevoogude ja parandite kasutamine ei oleks takistuseks geodeesia, ruumiandmete, kaugseire, ehituse, keskkonna ja teiste seotud valdkondade õppe- ja teadustöö tegemisel. ESTPOS-i andmete kasutamine õppe- ja teadustöös aitab arendada ruumiandmete valdkonna teadmisi, metoodikaid ja tehnoloogiaid ning toetab kvalifitseeritud spetsialistide järelkasvu. Kuna kõrgkoolid ja teadus- ja arendusasutused kasutavad teenuseid avalikes huvides teadmiste loomise, õpetamise ja teadusliku uurimistöö eesmärgil, on põhjendatud nende vabastamine teenustasust ulatuses, milles teenust kasutatakse nimetatud eesmärkidel. Tasu vabastust ei kohaldata juhul, kui teenust kasutatakse ärilisel eesmärgil või tegevuses, mis ei ole seotud õppe- või teadustööga.

Punktiga 28 muudetakse 7. peatüki pealkirja, sest peatükk ei reguleeri edaspidi üksnes aadressiandmete süsteemi. Peatükki koondatakse ka kohanimede ja huviobjektide töötlemise üldised alused ning nende andmete haldamiseks kasutatava infosüsteemi regulatsioon. Pealkiri „Aadresside ja kohanimede süsteem“ väljendab seetõttu peatüki uut reguleerimisala.

Punktiga 29 muudetakse § 39. Kehtiv seadus käsitleb aadressiandmete süsteemi eraldi riiklikust kohanimeregistrist, kuigi aadressi- ja kohanimeandmed on sisuliselt seotud ning neid töödeldakse ühises tehnilises keskkonnas.

Muudatusega määratletakse aadresside ja kohanimede süsteem organisatsiooniliste, tehniliste ja õiguslike abinõude tervikuna, mille ülesanne on tagada aadressiobjektide ja kohanimeobjektide ühene identifitseerimine ning aadressi- ja kohanimeandmete ühtne töötlemine.

AKS ei tähenda üksnes infosüsteemi. See hõlmab ka andmete määramise, esitamise, kontrollimise ja kasutamise õiguslikku ning korralduslikku raamistikku. Infosüsteem on selle raamistiku tehniline osa. Selline eristus on vajalik, et vältida süsteemi kui õigusliku korralduse samastamist selle pidamiseks kasutatava andmekoguga.

Käesolevat paragrahvi lõiget 3 muudetakse, et luua selgem struktuur ja eristus süsteemi elementide vahel. Lõike 3 punkti 1 on koondatud nõuded, mis hõlmavad aadressi- ja kohanimekuju ning nende määramist reguleerivaid nõudeid; koha-aadressi ja kohanime määramise korda; andmete esitamisega seotud osapooli (aadressiandmete esitajad, kohanimeandmete esitaja, huviobjekti esitaja); süsteemi vastutavat töötlejat; aadressi-, kohanime- ja huviobjektitoimingutele esitatavaid

tingimusi. Lõike 3 punkt 2 käsitleb aadresside ja kohanimede süsteemi infosüsteemi kui terviklikku andmete haldamise ja kasutamise keskkonda.

Punktiga 30 lisatakse § 40 pealkirja huviobjekt, et täpsustada reguleerimisala. Muudatus on normitehniline ja viib paragrahvi pealkirja vastavusse selle sisuga.

Punktiga 31 täiendatakse § 40 lõikega 4, et anda selge definitsioon huviobjektile, mis hõlmab laia ringi kasutusjuhtumeid avalike teenuste osutamisel. Luuakse õiguslik alus senisest laiemale ja praktilisemale objektikäsitlusele, suurendades õigusselgust ja rakendatavust.

Punktiga 32 täiendatakse RAS-i §-ga 40^1, mille eesmärk on selgitada koha-aadressi õiguslikku tähendust. KOV-id keelduvad mõnel juhul ebaseaduslikult püstitatud hoonetele koha-aadresse määramast, tuues põhjenduseks, et see loob omanikele õigustatud ootuse hoone seadustada. Õigusselguse loomiseks sätestatakse selge põhimõte, et koha-aadressi määramine, muutmine või kehtetuks tunnistamine ei tekita õigustatud ootust hoone või ehituse seadustamiseks.

Punktiga 33 täiendatakse § 41 pealkirja, et laiendada ja täpsustada paragrahvi reguleerimisala, tuues selgelt esile, et lisaks aadressiandmetele käsitleb see ka kohanimeandmeid ja huviobjektiandmeid.

Punktiga 34 muudetakse § 41, kus paragrahvi tekst loetakse lõikeks 1 ja lisatakse lõiked 2 ja 3, et täpsustada paragrahvi reguleerimisala, eristades selgelt aadressiandmed, kohanimeandmed ja huviobjektiandmed. See annab võimaluse ühtsemaks andmekorralduseks, toetades andmete ristkasutust ja sidusust eri registrite ja infosüsteemide vahel.

Punktiga 35 muudetakse § 43 lõiget ja tunnistatakse kehtetuks lõike 2 punktid 3 ja 4. Lõike 1 esimene lause selgitab piisavalt unikaalaadressi olemust, mistõttu jäetakse lõikest välja üle reguleeriv osa. Lõike 2 punktide 3 ja 4 kehtetuks tunnistamisega jäetakse kaks eriliigilist ja ajas muutuvat objektiliiki seaduses sätestatud kohustusliku unikaalaadressi nõude kohaldamisalast välja. Muudatus ei kaota nende objektide adresseerimise võimalust ega vajadust, vaid muudab regulatsiooni üldisemaks ja paindlikumaks, võimaldades lähtuda objekti tegelikust identifitseerimisvajadusest.

Punktiga 36 muudetakse § 43 lõike 2 punkti 5. Tegemist on terminoloogilise täpsustusega, millega viiakse säte kooskõlla muudatustega aadresside ja kohanimede süsteemi käsitluses. Muudatus ei muuda regulatsiooni sisulist ulatust, vaid parandab selle selgust ja süsteemsust.

Punktiga 37 muudetakse § 43 lõike 2 punkti 6, mis täpsustab unikaalaadressi mõistet, viies selle vastavusse praktilise aadressimoodustamise loogikaga. Unikaalsus ei ole seotud üksiku aadressikomponendiga, vaid aadressikoha nime ja aadressinumbri kombinatsiooniga.

Punktiga 38 täiendatakse § 43 lõiget 2 punktiga 6^1, mis tugevdab aadressisüsteemi sisemist loogikat, sätestades, et kui maaüksusel paiknev hoone vajab unikaalset aadressi, peab see nõue laienema ka maaüksusele.

Punktiga 39 muudetakse § 43 lõiget 3. Muudatus võimaldab kohaldada unikaalaadressi nõuet vajaduspõhiselt ka üksikule objektile (nt üksik oluline hoone või objekt ei nõua kogu ala ümberreguleerimist), ilma et selleks tuleks nõudega hõlmata kogu ümbritsev ala.

Punktiga 40 muudetakse § 48 lõiget 1 § 39 muudatuste järgi. Kasutusele võetakse AKS kui keskne mõiste.

Punktiga 41 täiendatakse § 48 lõikega 2^1, mis võimaldab kasutada ajaloolisi nimesid ametlikus aadressikasutuses, säilitades samal ajal süsteemi toimimiseks vajaliku standardse paralleelaadressi. Muudatus ühendab kultuuripärandi kaitse ja praktilise aadressihalduse.

Punktiga 42 muudetakse § 48 lõikeid 3 ja 4, et tugevdada lähiaadressi rolli kohustusliku aadressikomponendina ning võimaldada samal ajal säilitada varasemaid nimetusi paralleelaadressina. See toetab ühtaegu süsteemset aadressikorraldust ja kultuurilist järjepidevust.

Punktiga 43 tunnistatakse kehtetuks § 48 lõige 5. See kaotab erandi, mis lubas teatud objektidel jääda ilma lähiaadressita. Muudatus muudab lähiaadressi universaalseks nõudeks kõigile maaüksustele ja hoonetele, tugevdades objektide leitavust, andmete kvaliteeti ja aadressisüsteemi terviklikkust.

Punktiga 44 täiendatakse § 48 lõigetega 7 ja 8, mis loovad selge õigusliku aluse aadressiandmete kvaliteedi tagamiseks, võimaldades AKS-i infosüsteemi vastutaval töötlejal nii ennetavalt kui ka tagantjärele sekkuda vigaste või ebaoluliste andmete puhul. Samal ajal tagatakse menetluslik tasakaal kohaliku omavalitsuse kaasamisega. Muudatus võimaldab AKS-i infosüsteemis jätta aadressitoiming registreerimata või algatada varem registreeritud aadressiobjekti kehtetuks muutmise menetlus, kui katastriüksus ei ole kolme aasta jooksul maakatastris lõpuni registreeritud, hoonet või hoone osa ei ole kinnitatud andmete alusel olemas ning mille hoidmiseks aadressiobjektina puudub õiguslik alus, andmed ei ole piisavad objekti asukoha tuvastamiseks (objektil puudub ruumikuju, lähiaadress), tegu ei ole aadressiobjektiga (looduses on rajatis, AKS-i infosüsteemi on esitatud hoonena) ning objekti andmetes on olulised puudused või vastuolud ja neid ei ole kõrvaldatud mõistliku aja jooksul. See väldib eksitavate või tegelikkusele mittevastavate kirjete säilimist süsteemis ning tugevdab kogu aadressisüsteemi usaldusväärsust, ajakohasust ja praktilist toimimist.

Lõikes 8 sätestatud kohaliku omavalitsuse arvamuse küsimise eesmärk on tagada omavalitsuse kaasamine enne aadressiobjekti kehtetuks muutmist. Tegemist ei ole nõusoleku või kooskõlastuse küsimisega, vaid arvamuse küsimise menetlusega. Kui kohalik omavalitsus ei esita 30 päeva jooksul arvamust, võib AKS-i infosüsteemi vastutav töötleja teha otsuse olemasolevate andmete alusel, et vältida ilmselgelt vigaste või tegelikule olukorrale mittevastavate aadressiobjektide põhjendamatut säilimist AKS-i infosüsteemis. Kehtetuks muutmine puudutab üksnes AKS-i andmeid ega välista omavalitsuse võimalust andmed hiljem korrastada ja uuesti AKS-i esitada.

Punktiga 45 tunnistatakse kehtetuks § 50 lõige 2, kuna vajadus selle järele puudub, kõigile hoonestatud maaüksustele on juba koha-aadress määratud.

Punktiga 46 muudetakse § 50 lõiget 3 § 39 muudatuste järgi. Kasutusele võetakse AKS kui keskne mõiste.

Punktiga 47 muudetakse § 50 lõiget 5, mille välja jäetavatest tekstiosadest moodustatakse eraldi sama paragrahvi lõiked 6 ja 7, et teha regulatsioon üheselt mõistetavamaks.

Punktiga 48 täiendatakse § 50 lõigetega 6 ja 7, mis on moodustatud § 50 lõikest 5 välja jäetud tekstiosadest, mis lubasid teatud juhtudel kasutada nime maaüksuse lähiaadressina ja paralleelaadressina, kuid sõnastus oli laiem ning vähem struktureeritud. Lisatavad lõiked 6 ja 7 süstematiseerivad ja kitsendavad seda võimalust, tuues sisse selge üldreegli ja konkreetsed erandid.

Punktiga 49 täiendatakse § 51 lõiget 1 sõnadega „vajaduse korral“, mis täpsustab, et hoone aadressis kasutatakse erilisandeid ainult siis, kui see on hoonete eristamiseks vajalik. Sellega väheneb üle reguleerimine.

Punktiga 50 muudetakse § 53, et täpsustada aadressitoimingute mõistet, viies selle kooskõlla tegeliku praktikaga.

Punktiga 51 muudetakse § 54 lõike 2 punkti 1, § 58 pealkirja, § 58 lõiget 1, § 59 pealkirja, § 59 lõiget 1 ja § 84 pealkirja § 39 muudatuste järgi. Kasutusele võetakse AKS kui keskne mõiste.

Punktiga 52 muudetakse § 55 lõiget 2, jättes sõnastusest välja täpsustus eraomandis olevale aadressiobjektile. Sätte kohaldamine ei sõltu omandivormist. Paragrahvi 55 lõikes 2 sätestatud teavitamise kord ei muutu võrreldes kehtiva õigusega. Aadressiobjekti omanikule antakse enne koha-aadressi määramist või muutmist võimalus esitada oma kirjalik arvamus. Kui omanik ei esita arvamust 15 päeva jooksul teate saamisest arvates, loetakse ta kavandatava muudatusega nõustunuks. Teate kättetoimetamisele kohaldatakse haldusmenetluse seaduses sätestatud teatavakstegemise ja kättetoimetamise nõudeid. Seetõttu ei reguleerita teate kättetoimetamise viisi ruumiandmete seaduses eraldi.

Punktiga 53 muudetakse § 55 lõiget 3, mis on normitehniline täpsustus, millega jäetakse välja üleliigne sõna „teostamise“.

Punktiga 54 muudetakse § 55 lõiget 4, mille tulemusena muutub maaüksuste aadressi määramine paindlikumaks olukorras, kus maaüksusele on vaja määrata haldusaktiga sama aadress uuesti. Muudatus aitab vähendada riigi- ja KOV asutuste töökoormust.

Punktiga 55 täiendatakse § 55 lõikega 4^2, mis kehtestab mehhanismi, mille kohaselt määrab koha-aadressi AKS-i infosüsteemi vastutav töötleja, kui KOV ei tee seda 30 päeva jooksul riigi eriplaneeringust tuleneva maakorraldustoimingu puhul. Muudatus tagab aadresside õigeaegse määramise ja väldib halduslikke viivitusi. Muudatus loob kohustusliku ja ajaliselt piiritletud mehhanismi, kus esmane vastutus jääb KOV-ile. KOV peab määrama aadressi, kui KOV ei tegutse õigeaegselt, sekkub AKS-i infosüsteemi vastutav töötleja. Tulemuseks on aadressi olemasolu igal juhul, sõltumata haldusorganite tegevusest. Vt ka punkti 67 selgitust.

Punktiga 56 muudetakse § 55 lõiget 5 § 39 muudatuste järgi. Kasutusele võetakse AKS kui keskne mõiste.

Punktiga 57 muudetakse § 55 lõiget 6 ja 7, § 60 pealkirja, § 61 pealkirja, §-i 62 ning § 84 lõiget 5 § 39 muudatuste järgi. Kasutusele võetakse AKS kui keskne mõiste.

Punktiga 58 täiendatakse § 55 lõigetega 8–10. Koha-aadressi määramine KOV-i poolt jääb aegajalt venima või takerdub, mis takistab objektide ühest leitavust. Eesmärk on tagada aadressiandmete parem kvaliteet ja luua selleks riigile võimalus määrata aadress tehniliste lahendustega olukorras, kus katastriüksuse andmed muutuvad, kuid muutmata jäävad sellel katastriüksusel asuvate objektide aadressiandmed. AKS-i infosüsteemi vastutava töötleja poolt aadressi määramisega tekivad aadressiandmed, mis tagavad objekti leitavuse nii geograafilises ruumis kui ka andmekogudes, kuid ei loo selle objektiga seotud õiguslikes ega majanduslikes aspektides lisaõigusnormi.

KOV on peamine pädev asutus koha-aadresside määramisel ja muutmisel. AKS-i infosüsteemi vastutavale töötlejale antud õigus teha aadressitoiminguid on erandliku iseloomuga ning selle eesmärk ei ole KOV-i pädevuse asendamine, vaid aadressiandmete kvaliteedi, tervikluse ja kasutatavuse tagamine olukordades, kus seadusest tulenev aadressitoiming on jäänud tegemata. AKS-i infosüsteemi vastutav töötleja võib aadressitoimingu teha juhul, kui KOV ei ole seaduses sätestatud tähtaja jooksul talle pandud kohustust täitnud. Praktikas teavitab Maa- ja Ruumiamet enne aadressitoimingu tegemist KOV-i tuvastatud puudusest ning annab võimaluse vajaliku toimingu tegemiseks. AKS-i infosüsteemi vastutava töötleja poolt tehtud aadressitoimingud ei piira KOV-i õigust algatada vajaduse korral uut aadressitoimingut.

Lisaks luuakse lõikega 9 eeldus määrata lõike 8 olukorra tuvastamisel koha-aadress automaatselt IT-tehniliste võimaluste olemasolul. See aitab hoida kokku ressurssi ja vältida käsitsi andmekogu töötleja sekkumise vajadust, kui koha-aadress on muutmata või määramata. Lahendus toetab varasemate aadressiandmete vastavusse viimist.

Lõike 10 järgi teavitatakse KOV-i üksnes lõikes 8 sätestatud olukorras, kus KOV ei ole koha-aadressi määranud tähtaja jooksul ja selle on määranud MaRu kui AKS-i infosüsteemi vastutav töötleja.

Punktiga 59 muudetakse § 56 lõikeid 1–3 § 39 ja § 53 muudatuste järgi. Kasutusele võetakse AKS kui keskne mõiste ja täpsustatakse aadressitoimingute mõistet.

Punktiga 60 muudetakse § 57 lõike 1 punkti 1. Muudatusega jäetakse ära näidisloetelu, muutmata kehtivat põhimõtet, mille kohaselt tuleb koha-aadress muuta, kui koha-aadressi muutmise kohustus tuleneb teistest õigusnormidest.

Haldus- või asustusjaotuse muutumise korral tuleneb koha-aadressi muutmise vajadus koha-aadressi struktuuri ja selles kasutatavaid nimesid reguleerivatest sätetest. Paragrahvi 45 punktide 1–3 kohaselt on koha-aadressi struktuurielementideks maakonna, omavalitsusüksuse ning seaduses sätestatud juhul asula või linnaosa nimi. Paragrahvi 49 lõike 1 kohaselt kasutatakse haldus- ja asustusüksuste nimede esitamisel koha-aadressis Eesti haldus- ja asustusjaotuse klassifikaatoris esinevat nimekuju. Seetõttu tuleb haldus- või asustusjaotuse muutumisel viia koha-aadress muutunud struktuurielementide ja nimekujudega vastavusse.

Koha-aadressis kasutatava kohanime, sealhulgas liikluspinna nime muutumise korral tuleneb koha-aadressi muutmise vajadus ametliku kohanime kasutamise nõudest. Paragrahvi 49 lõike 2 kohaselt võib koha-aadressis kasutada ainult ametlikku kohanime ning kohanimeseaduse § 14 lõike 1 punkti 4 kohaselt on ametliku kohanime kasutamine aadressiandmetes kohustuslik. Liikluspind on § 44 punkti 1 kohaselt tee, mille nime kasutatakse teiste aadressiobjektide aadressis, ning § 48 lõike 2

järgi määratakse aadressikoha olemasolul lähiaadressid sama aadressikoha järgi. Kohanimeseaduse § 4 lõike 1 punkti 4 kohaselt peab aadressikohale, näiteks teele, tänavale või väljakule, olema määratud kohanimi. Seetõttu tuleb liikluspinna ametliku kohanime muutumisel muuta ka seda nime sisaldavad koha-aadressid. Kui teeregistrisse kantud tee on ühtlasi § 44 punkti 1 tähenduses liikluspind, kohaldub sellele sama regulatsioon.

RAS § 54 lg 2 p 2 järgi peab koha-aadressi määraja tagama ka maaüksuse, sellel asuva hoone ja hooneosa koha-aadressi omavahelise kooskõla.

Punktiga 61 muudetakse § 57 lõiget 3. Muudatuse eesmärk on täpsustada normi ulatust: kehtetuks tunnistamise objektiks võib olla nii aadressiobjekt kui ka selle koha-aadress. Säte viiakse kooskõlla § 53 muudatusega, kus mõistete selguse huvides lisati aadressitoimingute hulka aadressiobjekti kehtetuks tunnistamine, eristades selgelt objekti (nt maaüksus, hoone) ja sellel põhineva koha-aadressi.

Punktiga 62 täiendatakse § 57 lõiget 3 punktiga 6, lisades uue aluse aadressiobjekti ja/või selle koha-aadressi kehtetuks tunnistamiseks, kui tegemist on parandamata andmekvaliteedi probleemidega. Muudatus laiendab kehtetuks tunnistamise alust, viib sätte kooskõlla AKS-i kvaliteedikontrolli põhimõtetega ning parandab kogu aadressisüsteemi usaldusväärsust ja toimivust.

Punktiga 63 täiendatakse § 57 lõikega 3^1, milles täpsustatakse koha-aadressi muutmise kohustuse ulatust. Kehtiva korra kohaselt tuleb koha-aadressi muuta ka juhul, kui aadressiobjekti ulatus muutub, sõltumata muutuse põhjusest. Praktikas toob see kaasa tarbetu aadressi muutmise, kui aadressiobjekti piirid muutuvad maakorraldusseaduse § 12 alusel tehtava piiride muutmise või osade vahetamise tulemusel ning aadressi tegelik seos ruumiobjektiga ei muutu. Muudatuse eesmärk on vältida põhjendamatut menetluskoormust, säilitades samal ajal andmete korrektsuse ja ajakohasuse. Kavandatav kord võimaldab sellistel juhtudel piirduda olemasolevate andmete kehtivuse kinnitamisega elektroonilises katastris, vähendades menetlustoiminguid ja -aega.

Punktiga 64 muudetakse § 57 lõiget 4. Muudatuse eesmärk on täpsustada kohaliku omavalitsuse ja AKS-i infosüsteemi vastutava töötleja pädevuse jaotust. Kohaliku omavalitsuse pädevusse jäävad tavapärased aadressitoimingud, samal ajal saab AKS-i infosüsteemi vastutav töötleja teha süsteemiülest korrastamist ning tehnilisi toiminguid. Muudatus lihtsustab menetlust, kui aadressiobjekt pärineb teisest andmekogust ega ole kohaliku omavalitsuse loodud. Samuti aitab see parandada andmekogude omavahelist kooskõla, vältida dubleerimist ja aegunud kirjete säilimist, ning tõhustada süsteemi haldamist automaatsete lahenduste abil, kui käsitsi menetlus ei ole vajalik.

Punktiga 65 muudetakse § 57 lõikeid 6 ja 7 § 39 ja § 57 lõike 3 punkti 6 muudatuste järgi. Kasutusele võetakse AKS kui keskne mõiste ja AKS-i infosüsteemi vastutav töötlejale antakse õigus muuta koha-aadressi ja aadressiobjekti andmeid, kui objekti andmetes on olulised puudused või vastuolud.

Punktiga 66 tunnistatakse § 58 lõige 2 kehtetuks § 39 lõike 3 punkti 2 muudatuse järgi, millega sätestatakse, et AKS- koosseisu kuulub ka AKS-i infosüsteem.

Punktiga 67 muudetakse § 58 lõike 3 punkti 1 ja täiendatakse sõnastust pärast tekstiosa „ning kohanimede“ tekstiosaga „koha-aadressis “. Täpsustatakse, et nõuded kehtestatakse kohanimede kasutamise kohta koha-aadressis.

Punktiga 68 ajakohastatakse AKS-i infosüsteemi põhimääruse volitusnorm ning kasutusele võetakse AKS kui keskne mõiste. Lisaks võetakse sisuliselt üle kohanimeseaduse § 17 lõikes 2 ning § 18 lõike 3 esimeses lauses sisalduva regulatsioon, mille kohaselt määratakse registri volitatud töötleja ja andmete esitamise kord registri põhimääruses. Lisaks jäetakse volitusnormist ära vastutava töötleja määramine, mis peab olema sätestatud seaduse tasandil.

Punktiga 69 täiendatakse § 58 lõigetega 4 ja 5. Lõikega 4 sätestatakse, et AKS-i infosüsteemi vastutavaks töötlejaks on Maa- ja Ruumiamet, sest vastutav töötleja peab olema sätestatud seaduse tasandil. Muudatus säilitab kohanimeseaduse § 17 lõikes 3 sätestatud vastutuse ning laiendab selle ühtsele AKS-i infosüsteemile.

Lõikega 5 sätestatakse kord, mille kohaselt tehakse AKS-i infosüsteemi andmed avalikkusele veebilehe kaudu kättesaadavaks, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Säte säilitab kohanimeseaduse 5. peatüki varem kehtinud põhimõtte, et kohanimeandmed peavad olema kasutajatele kättesaadavad. Regulatsioon sõnastatakse infosüsteemiüleselt, mistõttu hõlmab see lisaks kohanimeandmetele ka aadressi- ja huviobjektiandmeid.

Punktiga 70 täiendatakse ruumiandmete seadust §-ga 58^1, milles sätestatakse AKS-i infosüsteemi vastutava töötleja ja volitatud töötleja ülesanded kohanimeandmete töötlemisel. Säte võtab sisuliselt üle kohanimeseaduse § 17 lõigetes 1^1 ja 4 ning § 18 lõikes 3^1 sätestatud ülesanded, kohandades need AKS-i infosüsteemi ülesehitusele.

Lõikes 1 sätestatakse vastutava töötleja põhiülesanded kohanimeandmete töötlemisel.

Punkti 1-3 kohaselt kontrollib vastutav töötleja kohanimeandmete eritlemisel kohanime vastavust kohanimeseaduse ja teistes õigusaktides toodud nõuetele. Enne kohanimeregistrisse kande tegemist on vajalik kohanimeandmete eritlemine[2]. Kontroll ei asenda kohanimemääraja pädevust kohanime määramisel, vaid tagab, et infosüsteemi kantavad andmed vastaksid õigusaktides sätestatud nõuetele.

Lisaks korraldab vastutav töötleja kohanimede süsteemset hõivet ja eritlemist ning tagab kohanimede ja nimeobjektide ruumikujude vastavuse tegelikule kasutusele. Ülesanne on vajalik kohanimeandmete terviklikkuse, ajakohasuse ja ruumilise täpsuse tagamiseks. Kohanimed on INSPIRE direktiivi kohaselt esmatähtsad nii siseriiklikus kui ka riikide vahelises ruumiandmete infrastruktuuris. Ebapiisavate korrastustööde tõttu on geograafilistelt kaartidelt ja ruumiandmekogudest puudu suur hulk kohanimesid või kasutatakse neid moonutatult, mis kahandab Eesti kultuuriruumi olulisi väärtusi.

Samuti teeb vastutav töötleja vajaduse korral ettepanekuid ruumiandmekogumites ja kaartidel kasutatavate nimede vastavusse viimiseks kohanimedele esitatavate nõuete ja tegeliku nimekasutusega. Ettepaneku tegemine ei muuda iseenesest ametlikku kohanime, vaid võimaldab juhtida teabevaldaja või kohanimemääraja tähelepanu ebaõigetele või vastuolulistele andmetele.

[2] Eritlemise käigus tehakse esmalt kindlaks, kas konkreetne nimi vastab nõuetele ja tuleb kanda kohanimeregistrisse, teiseks millise staatusega seda teha ja seejärel kas nõuda kohanime muutmist.

Lõike 2 annab aluse vältida õigusaktidega vastuolus oleva kohanime kandmist riigi kesksesse infosüsteemi.

Lõike 3 kohaselt võib vastutav või volitatud töötleja sellisel juhul algatada kohanimevaidluse kohanimeseaduse 7. peatükis sätestatud korras. Kohanimevaidluse algatamise võimalus tagab, et andmete infosüsteemi kandmisest keeldumine ei jää üksnes tehniliseks toiminguks, vaid vastuolu saab lahendada kohanimeseaduses ette nähtud menetluses.

Lõike 4 kohaselt teatatakse andmete infosüsteemi kandmisest keeldumisest kohanimemäärajale või kande tegemist taotlenud isikule ning kohanimenõukogule kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis 5 tööpäeva jooksul. Teavitamine tagab menetluse läbipaistvuse ning annab asjaomastele isikutele võimaluse puudused kõrvaldada või kasutada kohanimevaidluse lahendamise võimalusi.

Lõike 5 kohaselt võib vastutav töötleja kanda kohanimeandmed AKS-i infosüsteemi teises nimeobjekti põhiandmeid pidavas riigi andmekogus oleva kande alusel. Muudatus võimaldab kasutada põhiandmete ühekordse kogumise põhimõtet ja väldib olukorda, kus sama nimeobjekti andmeid tuleb eraldi esitada mitmesse riigi infosüsteemi. Säte on seotud kohanimeseaduse § 8 lõike 2 muudatusega. Kui kohanimeandmed jõuavad AKS-i infosüsteemi teise põhiandmeid pidava andmekogu kaudu, ei pea kohanimemääraja kohanime määramise õigusakti andmeid AKS-i infosüsteemi eraldi edastama.

Punktiga 71 täiendatakse § 59 lõiget 1 punktiga 3, mille eesmärk on laiendada kohustusliku süsteemikasutuse ulatust, hõlmates süstemaatiliselt kohanimed, sealhulgas tagada kohanimede käsitlemise ühtsus sarnaselt aadressiandmetega. Samuti vähendada paralleelsete andmeallikate kasutamist, kus kohanimed võivad olla eri süsteemides erineva kujuga, ning parandada andmete kvaliteeti ja kooskõla kogu ruumiandmete süsteemis.

Punktiga 72 muudetakse § 59 lõiget 2, lihtsustades normi sõnastust, eemaldades liigsed viited ja detailid. Luuakse paindlikum alus erandite tegemiseks, et arvestada erinevaid elulisi olukordi. Samuti sätestatakse võimalus täpsustada regulatsiooni määrustes. Säte viiakse kooskõlla AKS-i kui aadressandmete- ja kohanimede süsteemi määratlusega.

Täiendatakse § 59 lõiget 2 punktidega 1 ja 2. Muudatusega täpsustatakse AKS-i kasutamise kohustusest tehtavaid erandeid. Sätestatakse selgesõnaliselt rahvusvaheliste andmekogude erand ning ajalooliste ja kultuurilooliste andmete erand. Erand on vajalik, sest ajalooliste andmete eesmärk ei ole alati kirjeldada kehtivat ametlikku kohanime, vaid säilitada eri ajajärkudel kasutatud nimekujusid ja kultuuriloolist teavet. Selliste andmete suhtes ei ole põhjendatud kohaldada kõiki kehtiva ametliku kohanime vormile ja kasutamisele esitatavaid nõudeid.

Punktiga 73 täiendatakse § 60 punktidega 1–3 ja lõikega 2. Muudatusega määratakse AKS-i infosüsteemi andmesisu. Aadressiandmetele lisatakse kohanime- ja huviobjektiandmed. Paragrahvi lõike 1 punktiga 2 võetakse üle kohanimeseaduses § 18 lõike 1 kehtinud põhimõte, mille kohaselt kantakse registrisse ametlikud kohanimed ja asjaomaseid nimeobjekte iseloomustavad andmed. Kohanimetoimingute lisamine võimaldab kajastada infosüsteemis ka kohanime määramist, muutmist ja kehtetuks tunnistamist puudutavaid toiminguid.

Lõike 1 punktiga 3 ja lõikega 2 võetakse üle kohanimeseaduse § 18 lõikes 2 sätestatud mitteametlike kohanimede regulatsioon. Infosüsteemi kantakse ruumiandmekogumites, aadressiandmetes või geograafilistel kaartidel kasutatavad mitteametlikud kohanimed.

Punktiga 74 muudetakse § 61 lõiget 1 käesoleva seaduse § 39 muudatuste järgi. Kasutusele võetakse AKS-i infosüsteem kui keskne mõiste. Sõnastust parandatakse ka keeleliselt asendades sõna „infosüsteemile“ sõnaga „infosüsteemi“.

Paragrahvi 61 lõike 1 punktiga 1 laiendatakse MaRu-le esitatavate andmete ulatust, hõlmates lisaks senistele objektidele ka kohanime- ja huviobjektiandmed. Muudatus viib andmete esitamise kooskõlla AKS-i infosüsteemi laiendatud käsitlusega, tugevdab süsteemi ühtsust ja sidusust ning loob aluse terviklikule ruumiandmete haldamisele.

Punktiga 75 tunnistatakse kehtetuks § 61 lõike 1 punktid 2 ja 4. Punkt 2 liidetakse § 61 lõike 1 punktiga 1. Punkt 4 ei ole vajalik, sest on juba reguleeritud § 56 lõikega 1. AKS-i infosüsteemi vastutav töötleja ei kogu kohalikelt omavalitsustelt punktis nimetatud andmeid.

Punktiga 76 täiendatakse § 61 lõiget 1 punktidega 5–7. Muudatuse eesmärk on kirjeldada andmeallikad, et tagada AKS-i infosüsteemis kajastatavate andmete koosseis ning viia andmete esitamine kooskõlla süsteemi laiendamisega, kus AKS hõlmab lisaks aadressidele ka kohanimed ja huviobjektid. Muudatusega ei muudeta põhimõtet, et andmekogude pidajad, kelle andmekogudes on registreeritud kohanimeobjektide andmed põhiandmetena, on kohustatud edastama kõigi andmekogus olevate kohanimeobjektide andmed ja nende hilisemad muudatused kohanimeregistri vastutavale töötlejale.

Punktiga 77 muudetakse § 61 lõiget 2. Muudatuse eesmärgid on järgmised: tagada paindlik ja ajas kohandatav andmeesitajate ring, ilma et seadust oleks vaja sageli muuta, siduda andmeesitamise korraldus AKS-i infosüsteemiga, mitte üksikute normidega, võimaldada uute andmeallikate kaasamist, kui süsteemi ulatus suureneb (nt uued andmekogud, teenused), ning parandada süsteemi terviklikkust ja ajakohasust, võimaldades reageerida tehnoloogilisele ja organisatsioonilisele arengule.

Punktiga 78 täiendatakse paragrahvi 61 lõigetega 3–5.

Paragrahvi 61 lõikega 3 sätestatakse füüsilise või juriidilise isiku õigus taotleda kohanime ja nimeobjekti andmete kandmist AKS-i infosüsteemi. Taotluses esitatakse kohanimi, nimeobjekti liik ja asukohaandmed ning asukohta kajastav kaart või ruumikuju. Säte võtab üle kohanimeseaduse § 18 lõike 3 teises lauses kehtinud õiguse taotleda kohanime registrisse kandmist. Ruumikujule viitamise lisamine ajakohastab esitatavate asukohaandmete vormi ja võimaldab kirjeldada nimeobjekti asukohta infosüsteemis töödeldaval kujul. Taotluse esitamine ei anna taotlejale õigust nõuda õigusaktiga vastuolus oleva kohanime kandmist infosüsteemi ega muuda mitteametlikku kohanime ametlikuks.

Paragrahvi 61 lõikega 4 kohustatakse nimeobjektide andmeid põhiandmetena töötlevate riigi andmekogude vastutavaid töötlejaid esitama AKS-i infosüsteemi kõik andmekogus olevate nimeobjektide andmed ja nende hilisemad muudatused. Säte võtab üle kohanimeseaduse § 17 lõike 5 senise regulatsiooni. Andmete esitamise eesmärk on tagada, et AKS-i infosüsteemis oleksid nimeobjektide andmed täielikud ja ajakohased ning et sama andmestikku ei peaks eri asutused

käsitsi korduvalt sisestama. Andmete täpsem koosseis ja esitamise kord määratakse AKS-i infosüsteemi põhimääruses.

Paragrahvi 61 lõikega 5 luuakse andmekogudevahelise andmevahetuse üldine õiguslik alus. Andmevahetus peab olema seotud AKS-i infosüsteemile seadusega pandud ülesandega ning selle käigus tuleb järgida andmekaitse ja juurdepääsupiirangute nõudeid. Säte ei anna alust koguda või edastada andmeid eesmärgil, mis ei ole seotud AKS-i infosüsteemi ülesannetega.

Punktiga 79 täiendatakse RAS-i §-ga 62^1, milles tuuakse välja AKS-i infosüsteemi asutamise selged eesmärgid, et anda AKS-i infosüsteemile selge õiguslik ja funktsionaalne alus. Eesmärk on koondada süsteemi eesmärgid ühte normi, mis varem tulenesid hajusalt eri sätetest, rõhutada süsteemi terviklikkust, hõlmates korraga aadressid, kohanimed ja huviobjektid, sh kohanimekasutuse korrastamine, ning luua alus ühtsele andmehalduspoliitikale. Kohanimeandmete osas võtab säte üle kohanimeseaduse § 17 lõikes 1 sätestatud kohanimeregistri eesmärgi.

Täiendatakse ka RAS-i §-ga 62^2. Eesmärk on vältida tõlgendust, nagu oleks AKS-i infosüsteemis sisalduv info alati õiguslikult määrav, eristada selgelt andmed ja õigussuhted, sätestada neutraalne baastasand andmete kasutamiseks ja anda kindlatele andmetele õiguslik toime.

Punktiga 80 täiendatakse § 66 lõikega 7, millega luuakse Maa- ja Ruumiametile õiguslik alus osutada teabevaldajatele tellimuspõhist topograafiliste andmete hõive teenust. Riiklik topograafiliste andmete hõive hõlmab aeromõõdistamist, aerofotode, ortofotode ja kõrgusandmete tootmist ning ETAK-i andmete ajakohastamist. Tellimuspõhine teenus on sellest kitsama ulatusega ning piirdub aeromõõdistamise ja selle käigus kogutud andmete töötlemisega. Tasulise teenuse täpne sisu ja ulatus määratakse kindlaks tellija vajadustest ning lepingus kokkulepitud tingimustest lähtudes.

Maa- ja Ruumiamet teeb riiklikku topograafiliste andmete hõivet kindla tsükli ja lennuplaani alusel, mis ei pruugi katta kõigi teabevaldajate vajadusi. Seetõttu võimaldatakse teabevaldajatel tellida topograafilist andmehõivet väljaspool riiklikku lennuplaani, näiteks juhul, kui andmeid vajatakse riiklikust andmehõivest erineval ajal, sagedusega või mahus.

Riiklik lennuplaan hõlmab Maa- ja Ruumiameti kavandatud aeromõõdistustöid nelja-aastase andmehõivetsükli jooksul, mille alusel kogutakse Eesti territooriumi ruumiandmete ajakohastamiseks aerofotosid ja kõrgusandmeid. Riiklik lennuplaan avalikustatakse Maa- ja Ruumiameti veebilehel.

Punktiga 81 täiendatakse RAS-i §-dega 66^1–66^3, millega sätestatakse Maa- ja Ruumiameti valduses või hallatavate aeromõõdistusandmete käsitlemise, neile juurdepääsu ning täpsema regulatsiooni kehtestamise alused.

Aeromõõdistamine on riikliku topograafilise andmehõive oluline osa, kuid seni ei ole aeromõõdistuse käigus kogutud andmete haldamise, kasutusse andmise ja neile juurdepääsu põhimõtteid seaduse tasandil terviklikult reguleeritud. Samal ajal on aeromõõdistustehnoloogia ja andmetöötlusvõimaluste areng suurendanud kogutavate andmete detailsust, mahtu, ajakohasust ja kasutusvõimalusi. Andmete suurem detailsus ja võimalus neid teiste andmestikega kombineerida

suurendab nende väärtust ja kasutatavust, kuid võib ühtlasi suurendada riske eraelu puutumatusele, riigi julgeolekule, avalikule korrale ja teistele seadusega kaitstavatele õigushüvedele.

Seetõttu on vajalik sätestada seaduse tasandil aeromõõdistusandmete käsitlemise põhimõtted, Maa- ja Ruumiameti ülesanded ning andmetele juurdepääsu üldised alused. Regulatsioon loob selge õigusliku raamistiku, mille alusel saab eristada erineva riskitasemega andmeid ning kohaldada neile proportsionaalset juurdepääsukorraldust. Eesmärk ei ole aeromõõdistusandmete senisest ulatuslikum piiramine, vaid säilitada andmete võimalikult lai kasutatavus, rakendades täiendavaid juurdepääsutingimusi üksnes juhul, kui see on andmete omadustest ja nendega kaasnevatest riskidest tulenevalt põhjendatud.

Paragrahvis 66^1 määratletakse aeromõõdistusandmed ja nende peamised tulemid ning sätestatakse Maa- ja Ruumiameti ülesanded nende andmete korraldamisel.

Lõikes 1 sätestatakse aeromõõdistusandmete mõiste. Aeromõõdistusandmetena käsitatakse eelkõige lennukilt aeropildistamise ja aerolaserskaneerimise teel kogutud ruumiandmeid. Kuigi ruumiandmeid kogutakse ka muude tehnoloogiate, sealhulgas droonide ja satelliitide abil, keskendub regulatsioon aeromõõdistusandmetele nende suure detailsuse ning sellest tuleneva suurema eraelu puutumatuse ja julgeoleku riive riski tõttu.

Lõikes 2 loetletakse aeromõõdistuse peamised tulemid. Loetelu ei ole ammendav, kuna tehnoloogia arenedes võivad lisanduda uued tulemid ning olemasolevate andmestike kasutusviisid ja olulisus võivad muutuda. Seetõttu ei ole ammendava loetelu sätestamine seaduse tasandil põhjendatud. Aeromõõdistuse peamisteks tulemiteks on ortofotod, kaldaerofotod, fotovõrkmudelid, aerolaserskaneerimise punktipilved ning neist tuletatud kõrgusmudelid ja muud andmestikud. Ortofoto on georeferentseeritud ja geomeetriliselt korrigeeritud aerofoto, mis on viidud ühtsesse kaardiprojektsiooni ning mida kasutatakse muu hulgas kaartide ja ruumianalüüside alusandmestikuna. Kaldaerofoto võimaldab objekte tõlgendada külgvaates. Fotovõrkmudel on aeropildistamise tulemusena loodud kolmemõõtmeline ruumiandmestik. Aerolaserskaneerimise punktipilv on suure detailsusega masintöödeldav punktandmestik, millest saab omakorda tuletada erineva detailsuse ja kasutusotstarbega kõrgusmudeleid ja muid andmestikke.

Lõikes 3 sätestatakse Maa- ja Ruumiameti ülesanded aeromõõdistusandmete korraldamisel. Maa- ja Ruumiamet korraldab oma valduses või hallatavate aeromõõdistusandmete hõivet, töötlemist, säilitamist, arhiveerimist ja kasutusse andmist.

Paragrahvides 66^2–66^3 sätestatakse aeromõõdistusandmete juurdepääsu ja kasutamise põhimõtted ning volitus täpsemate nõuete kehtestamiseks. Regulatsiooni eesmärk on ühelt poolt säilitada aeromõõdistusandmete võimalikult lai kasutatavus ning teiselt poolt võimaldada arvestada andmete järjest suurenevast detailsusest, ajakohasusest ja kombineeritavusest tulenevate riskidega eraelu puutumatusele, riigi julgeolekule, avalikule korrale ja teistele seadusega kaitstavatele õigushüvedele.

Paragrahvis 66^2 sätestatakse aeromõõdistusandmetele juurdepääsu korraldus. Regulatsiooni eesmärk on võimaldada andmete võimalikult laialdast kasutamist avalikes ja erahuvides, arvestades samal ajal andmete omadustest tulenevaid riske eraelu puutumatusele, riigi julgeolekule, avalikule korrale ja teistele seadusega kaitstavatele õigushüvedele.

Juurdepääsukorraldus võimaldab määrata andmetele nende omadustest ja riskidest lähtuva sobiva juurdepääsutaseme ning seda vajaduse korral muuta. Selline lähenemine võimaldab arvestada nii aeromõõdistuse tehnoloogia ja andmetöötlusvõimaluste arenguga kui ka andmete kasutuskeskkonna muutumisega.

Näiteks võimaldavad suure detailsusega aerolaserskaneerimise punktipilved teha täpseid järeldusi maapinna ja sellel paiknevate objektide kohta, hinnata maastiku omadusi ning andmete kombineerimisel teiste andmestikega saada teavet, millega võivad kaasneda julgeoleku- või muud kaitstavate õigushüvede riskid. Seetõttu ei ole üksnes andmeliigi põhjal võimalik alati ette kindlaks määrata, milline juurdepääsuviis on põhjendatud.

Lõikes 1 sätestatakse paragrahvi kohaldamisala. Paragrahvi kohaldatakse Maa- ja Ruumiameti valduses või hallatavatele aeromõõdistusandmetele. Andmetele juurdepääsu võimaldamisel lähtutakse avaliku teabe seadusest, arvestades käesolevas paragrahvis aeromõõdistusandmete eripärast tulenevaid erisusi.

Lõikes 2 jagatakse aeromõõdistusandmed kolme juurdepääsutasemesse: avaliku juurdepääsuga, autentimist nõudva juurdepääsuga ja piiratud juurdepääsuga aeromõõdistusandmeteks. Kolme juurdepääsutaseme eesmärk on võimaldada andmete võimalikult laialdast kasutamist, tagades samal ajal seadusega kaitstavate õigushüvede, sealhulgas eraelu puutumatuse, julgeoleku ja avaliku korra kaitse.

Lõikes 3 sätestatakse aeromõõdistusandmete juurdepääsutaseme määramise kriteeriumid. Juurdepääsutaseme määramisel võetakse arvesse andmete liiki, detailsust, ajakohasust, hõlmatud ala ulatust, andmete kombineeritavust teiste andmestikega, võimalikku riski seadusega kaitstavatele õigushüvedele ning andmete kasutatavust avalikes huvides. Juurdepääsutase määratakse kriteeriumide tervikliku hindamise, mitte üksiku tunnuse alusel.

Lõikes 4 nähakse ette juurdepääsutaseme ümberhindamine, kui andmete sisu, detailsus, ajakohasus või muu juurdepääsutaseme seisukohalt oluline asjaolu on muutunud. See võimaldab juurdepääsukorraldust kohandada tehnoloogia, andmete ja nende kasutuskeskkonna muutumisega.

Lõikes 5 sätestatakse avaliku juurdepääsuga aeromõõdistusandmete kasutamise põhimõte. Need andmed tehakse kättesaadavaks ilma kasutaja isikusamasust tuvastamata. Tegemist on kõige avatuma juurdepääsutasemega, mille puhul lähtutakse võimalikult laia kasutatavuse põhimõttest ning välditakse põhjendamatuid tehnilisi ja halduslikke juurdepääsutõkkeid. Avaliku juurdepääsuga andmete piisav kvaliteet ja kasutatavus on oluline ka juurdepääsupiirangute proportsionaalsuse seisukohalt. Avalikult kättesaadavad andmed peaksid olema enamiku kasutajate tavapäraste tööülesannete ja ülevaatlike vajaduste jaoks piisavad. See vähendab vajadust kasutada detailsemaid andmestikke, millega võivad kaasneda suuremad riskid kaitstavatele õigushüvedele.

Lõikes 6 sätestatakse autentimist nõudva juurdepääsuga aeromõõdistusandmete kasutamise tingimus. Nendele andmetele võimaldatakse juurdepääs pärast kasutaja isikusamasuse tuvastamist. Autentimine võimaldab hallata juurdepääsuõigusi ja tagada andmete kasutamise jälgitavuse.

Lõikes 7 sätestatakse piiratud juurdepääsuga aeromõõdistusandmetest tuletatud andmete juurdepääsutaseme määramise põhimõte. Tuletatud andmed ei ole üksnes lähteandmete piiratud

juurdepääsu tõttu automaatselt piiratud juurdepääsuga. Nende juurdepääsutase määratakse tuletatud andmete tegeliku sisu, detailsuse ja nendega kaasnevate riskide põhjal. Sellega välditakse juurdepääsupiirangu põhjendamatut ülekandumist andmetele, mille kättesaadavaks tegemisega ei kaasne lähteandmetega võrreldavat riski.

Lõikes 8 sätestatakse piiratud juurdepääsuga aeromõõdistusandmetele juurdepääsu taotlemise üldised tingimused. Juurdepääs võimaldatakse seaduses sätestatud alusel ning taotleja peab kirjeldama andmete kasutamise eesmärki ja põhjendama nende kasutamise vajadust.

Lõikes 9 määratakse kindlaks tingimused, mille täitmisel võib piiratud juurdepääsuga aeromõõdistusandmetele juurdepääsu võimaldada. Taotlejal peab olema andmete kasutamiseks õiguslik alus, eesmärki ei tohi olla võimalik mõistlikult saavutada vähem piirangutega andmete abil ning juurdepääsu võimaldamine ei tohi kahjustada ebaproportsionaalselt kaitstavat õigushüve. Säte võimaldab hinnata iga taotlust individuaalselt, lähtudes proportsionaalsuse põhimõttest.

Lõikes 10 nähakse ette võimalus küsida enne piiratud juurdepääsuga aeromõõdistusandmetele juurdepääsu võimaldamise otsustamist pädeva riigiasutuse arvamust. Seda eelkõige juhtudel, kui juurdepääs võib mõjutada riigi julgeolekut, riigikaitset, avalikku korda või elutähtsa teenuse toimepidevust.

Lõikes 11 sätestatakse, et juurdepääs võimaldatakse üksnes taotletud eesmärgi saavutamiseks vajalikus ulatuses. Vajaduse korral piiratakse juurdepääsu konkreetse ala, andmestiku, kasutusotstarbe või ajavahemikuga. Sätte eesmärk on tagada minimaalse vajalikkuse põhimõtte järgimine.

Lõikes 12 sätestatakse piiratud juurdepääsuga aeromõõdistusandmete taotluste menetlemisel töödeldavate andmete koosseis. Töödeldakse andmeid, mis on vajalikud taotleja tuvastamiseks, taotluse menetlemiseks ning juurdepääsu õiguspärasuse hindamiseks.

Lõikes 13 sätestatakse taotluse menetlemisel kogutud andmete säilitamise tähtaeg. Andmeid säilitatakse kuni viis aastat pärast menetluse lõpetamist, et võimaldada kontrollida juurdepääsu õiguspärasust, täita aruandlus- ja järelevalveülesandeid ning lahendada võimalikke vaidlusi.

Lõikes 14 sätestatakse aeromõõdistusandmetele juurdepääsuga seotud logiandmete säilitamise tähtaeg. Logiandmeid säilitatakse kuni viis aastat nende tekkimisest arvates, et tagada süsteemi kasutamise jälgitavus, võimaldada rikkumiste või väärkasutuse tuvastamist ning kontrollida juurdepääsutingimuste järgimist.

Paragrahvis 66^3 sätestatakse volitusnorm, mille alusel kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega aeromõõdistusandmete haldamise, avalikustamise, kasutamise ja juurdepääsu täpsemad nõuded. Volitusnormi eesmärk on võimaldada paindlikult reguleerida küsimusi, mis sõltuvad tehnoloogia arengust, andmete omadustest või muutuvast keskkonnast ning mida ei ole otstarbekas üksikasjalikult seaduses reguleerida.

Punkti 1 alusel kehtestatakse aeromõõdistusandmete täpsem koosseis, mis võimaldab ühtselt määratleda aeromõõdistusandmete ulatuse. Sätestatakse aeromõõdistusandmete töötlemise kord sh säilitamine ja arhiveerimine, et tagada andmete ajakohasus, leitavus ja kasutatavus avaliku sektori ülesannete täitmisel, sealhulgas planeerimisel, järelevalves ja ruumiotsuste tegemisel.

Punkti 2 alusel kehtestatakse aeromõõdistusandmete juurdepääsutasemete määramise täpsemad alused. Määruses täpsustatakse seaduses sätestatud kriteeriumide kohaldamist, et tagada juurdepääsutasemete ühetaoline ja proportsionaalne määramine.

Punkti 3 alusel kehtestatakse aeromõõdistusandmete kättesaadavaks tegemise tehnilised tingimused ning vaatamis- ja allalaadimisteenuste nõuded. Sätte eesmärk on määrata kindlaks, kuidas erinevate juurdepääsutasemetega aeromõõdistusandmed kasutajani jõuavad.

Punkti 4 alusel kehtestatakse aeromõõdistusandmete muutmise alused, tingimused, muutmise taotlemise ja otsustamise kord. See võimaldab reguleerida olukordi, kus isik taotleb andmete muutmist (nt eraldusvõime või ajaline viivitus, hägustamine, üldistamine), parandamist, eemaldamist või täiendavat kaitset ning tagada selliste taotluste ühetaoline menetlemine.

Punkti 5 alusel kehtestatakse autentimist nõudva juurdepääsu võimaldamise ja peatamise kord ning kasutustingimused. Täpsem regulatsioon on vajalik, et tagada juurdepääsuõiguste kontrollitav ja läbipaistev haldamine.

Punkti 6 alusel kehtestatakse piiratud juurdepääsuga aeromõõdistusandmetele juurdepääsu taotlemise ning taotluste menetlemise täpsem kord. Määruses sätestatakse muu hulgas taotluses esitatavad andmed, juurdepääsu võimaldamise tingimused, võimalikud kasutuspiirangud ning juurdepääsu lõpetamise alused.

Punkti 7 alusel kehtestatakse aeromõõdistusandmete juurdepääsuga seotud andmete töötlemise, logimise ja säilitamise täpsemad nõuded. Nende eesmärk on tagada juurdepääsude jälgitavus, turvalisus ning võimalus kontrollida juurdepääsuõiguste kasutamise õiguspärasust.

Punktiga 82 muudetakse § 67 lõiget 4, jättes välja sõnad „asutab ja selle“. Kehtiva sõnastuse kohaselt asutab Eesti topograafia andmekogu (ETAK) ja kehtestab selle põhimääruse Vabariigi Valitsuse Valitsus määrus. Kuna ETAK-i olemasolu ja pidamine on sätestatud seaduses, ei ole andmekogu eraldi asutamise volitus enam vajalik. Edaspidi jääb sättesse volitus kehtestada ETAK-i põhimäärus.

Punktiga 83 muudetakse § 70 pealkirja, et viia see kooskõlla paragrahvi muudetava sisuga. ETAK-i andmete alusel koostatakse edaspidi digitaalset Eesti topograafilist kaarti mõõtkavas 1 : 10 000. Mõõtkavas 1 : 20 000 ja 1 : 50 000 tardkujul topograafilisi kaarte uusi ei koostata, kuid olemasolevad kaardid säilivad.

Muudetakse § 70 lõiget 1, et viia regulatsioon kooskõlla tegeliku kaarditootmise korraldusega. Maa- ja Ruumiamet ei koosta digitaalset Eesti topograafilist kaarti mõõtkavas 1 : 50 000. Seetõttu sätestatakse, et ETAK-i andmete alusel koostatakse digitaalne Eesti topograafiline kaart mõõtkavas 1 : 10 000.

Lisaks muudetakse § 70 lõiget 2, loobudes tardkujul topograafiliste kaartide jätkuva koostamise kohustusest. Mõõtkavas 1 : 20 000 ja 1 : 50 000 koostatud tardkujul topograafilised kaardid jäävad olemasolevate kaartidena alles, kuid uusi kaarte nendes mõõtkavades enam ei koostata.

Tardkujul topograafiliste kaartide koostamine on töömahukas ning seda ei ole võimalik piisaval määral automatiseerida. Samuti aeguvad sellised kaardid pidevalt uueneva ETAK-i andmestiku tõttu kiiresti. Seetõttu ei ole nende jätkuv koostamine enam kuluefektiivne ega ressursitõhus. Staatiliste trükikaartide vajadus on vähenenud ka digitaalsete ja ajakohastatavate kaardilahenduste kasutamise tõttu. Muudatus võimaldab suunata Maa- ja Ruumiameti ressursid ETAK-i andmete ajakohasena hoidmisse ja digitaalsete kaardilahenduste arendamisse.

Punktiga 84 muudetakse § 73 lõikeid 2 ja 3, mis reguleerivad MaRu valduses olevate tardkujul topograafiliste kaartide kasutusse andmist. Muudatusega vähendatakse senise regulatsiooni ulatust ja ajakohastatakse tasumäärasid.

Paragrahvi 73 lõikes 2 sätestatud tasumäärad on seni hõlmanud kaartide trükkimist, koopiate valmistamist ja olemasolevate tardkujul topograafiliste kaartide kasutusse andmist. Edaspidi reguleeritakse üksnes olemasolevate tardkujul topograafiliste kaartide kasutusse andmist ja selle eest võetavat tasu. Kaartide trükkimist ja koopiate valmistamist enam teenusena ei osutata.

Paragrahvi 73 lõike 3 muudatusega tunnistatakse kehtetuks määrus „Eesti topograafia andmekogu alusel loodud trükikaartide kasutusse andmise ja teenuste osutamise kord“ ning selles sisalduv jätkuvalt vajalik regulatsioon viiakse vähendatud ja ajakohastatud kujul üle määruse „Topograafilistele kaartidele kantavate andmete koosseis, topograafiliste kaartide nomenklatuur, kasutatavad leppemärgid ja kartograafiliste tööde teostamise korraldus“ §-desse 13 ja 14. Nendes sätestatakse olemasolevate tardkujul kaartide ja plaanide loetelu, nende kasutusse andmise tasumäärad ning kasutusse andmise tingimused.

Punktiga 85 täiendatakse RAS-i peatükiga 8^1, millega sätestatakse Maa- ja Ruumiameti põhitegevusega seotud tasuliste teenuste osutamise õiguslikud alused. Peatükk sisaldab § 73^1 „Maa- ja Ruumiameti tasulised teenused“, mille lõigetes 1–5 sätestatakse tasuliste teenuste osutamise üldised tingimused, tasumäärade kujundamise põhimõtted ja ülempiirid, teenustest saadava tulu kasutamise alused ning volitusnorm tasuliste teenuste täpsema korra kehtestamiseks.

Maa- ja Ruumiameti põhiülesanne on tagada ruumiandmete kogumine, töötlemine ja kättesaadavus avalikes huvides ning seaduses sätestatud ulatuses. Praktikas tekib aga avaliku ja erasektori organisatsioonidel ning teistel isikutel vajadus tellida täiendavaid töid või teenuseid, mis ei kuulu ameti riiklikku tööprogrammi ega ole osa riigi üldistest avalikest ülesannetest. Selliste teenuste osutamine võimaldab kasutada riigi loodud ja Maa- ja Ruumiameti hallatavat kõrgtehnoloogilist taristut, tehnilist võimekust ja spetsialistide eriteadmisi ka tellijapõhiste vajaduste täitmiseks, vähendades vajadust samalaadsete investeeringute dubleerimiseks ning võimaldades olemasolevat riiklikku võimekust tõhusamalt kasutada.

Maa- ja Ruumiamet on riigi ruumiandmete kompetentsikeskus. Tasuliste teenuste regulatsiooni eesmärk ei ole kujundada ameti põhitegevust ümber äritegevuseks ega panna ametile kohustust konkureerida erasektoriga, vaid luua õiguslik alus olemasoleva võimekuse kasutamiseks juhtudel, kus teenuse osutamine lähtub tellija spetsiifilisest vajadusest. Teenuseid võib osutada üksnes juhul, kui nende osutamine ei kahjusta ameti seadusest tulenevate ülesannete nõuetekohast ja tähtaegset täitmist. Teenuse kasutamine on tellijale vabatahtlik ega ole eelduseks seadusest tuleneva õiguse teostamisele, avalik-õigusliku kohustuse täitmisele, haldusmenetluse algatamisele või läbiviimisele ega haldusakti või haldustoimingu tegemisele.

Tasumäärade kehtestamisel lähtutakse teenuse osutamisega seotud kuludest ning tasuliste teenuste osutamise eesmärk ei ole kasumi teenimine. Teenustest saadavat tulu kasutatakse teenuste osutamiseks vajaliku võimekuse, taristu ja seadmete säilitamiseks, uuendamiseks ja arendamiseks. Selline korraldus võimaldab hoida teenuste osutamiseks vajalikku tehnilist võimekust ajakohasena, ilma et tellijate spetsiifiliste vajadustega seotud kulud jääksid täies ulatuses riigi üldiste vahendite kanda.

Lõikes 1 sätestatakse üldine põhimõte, et MaRu võib tasu eest osutada ruumiandmete kogumise, töötlemise ning geodeetiliste töödega seotud tasulisi teenuseid, kui see ei takista õigusaktides sätestatud ülesannete nõuetekohast ja tähtaegset täitmist. Samuti sätestatakse, et MaRu võib konkreetselt osutada RAS-i § 38 lõike 5 punktis 3 nimetatud teenust reaalaja andmevood üksikutest ESTPOS-i tugijaamadest erasektorile ning § 66 lõikes 7 nimetatud teenust topograafiline andmete hõive teabevaldajatele.

Lõikes 2 sätestatakse tasumäärade kujundamise üldpõhimõtted. Tasuliste teenuste hinnastamisel lähtutakse kulupõhisuse põhimõttest. Tasu arvestamisel võetakse arvesse teenuse osutamisega seotud põhjendatud ja tegelikud kulud, sealhulgas tööjõu-, materjali-, seadme-, hooldus-, arendus-, investeeringu- ja üldkulud. Sätte eesmärk on tagada läbipaistev ja põhjendatud hinnakujundus. Kulupõhine hinnastamine ei ole suunatud kasumi teenimisele, vaid võimaldab katta teenuse osutamisega kaasnevad kulud ning säilitada teenuse osutamiseks vajalikku võimekust. Kuna teenuste jaoks kasutatav taristu koosneb kõrgväärtuslikest mõõte- ja infotehnoloogilistest süsteemidest, mille rajamine, hooldamine ja uuendamine eeldab olulisi investeeringuid, on põhjendatud arvestada hinnakujunduses ka amortisatsiooni-, hooldus- ja arenduskuludega.

Lõikes 3 sätestatakse seaduse tasandil tasuliste teenuste eest võetava tasu ülempiirid. Ülempiiride sätestamise eesmärk on tagada õigusselgus ning luua seadusest tulenevad raamid teenuste hinnastamisele. Samuti aitab see välistada võimaluse, et teenuste hinnakujundus kujuneks ebaproportsionaalseks või muutuks sisuliselt tuluteenimise eesmärgil rakendatavaks hinnastamiseks. Teenuse ülempiir ei tähenda automaatselt rakendatavat hinda. Tegelik hind kujuneb konkreetse teenuse sisust, mahust ja kuludest lähtuvalt ning võib olla väiksem.

Punktis 1 sätestatud 50 000 euro suurune teenuse ülempiir teenuse saaja kohta aastas võimaldab kasutada maksimaalselt andmevooge ning MaRu-l katta ESTPOS-i tugijaamade võrgu kasutamisega ja süsteemi ülalpidamisega seotud kulusid.

Punktis 2 sätestatud 8000 euro suurune ülempiir teenuse tunni kohta on seotud aeromõõdistamise tööde tegelike kuludega. Ülempiiri määramisel on arvesse võetud lennuki käitamise kulusid, seadmete amortisatsiooni ja hooldust, andmete töötlemist, personali ning muid teenuse osutamiseks vajalikke kulusid.

Lõikes 4 sätestatakse tasuliste teenuste osutamisest saadava tulu kasutamise eesmärk. Tasulistest teenustest laekunud tulu riigieelarvesse kasutab MaRu teenuste osutamiseks vajaliku võimekuse säilitamiseks, arendamiseks ja uuendamiseks ning vastavate investeeringute tegemiseks. Teenuste osutamisel kasutatakse spetsiaalset taristut, seadmeid, tarkvara ja oskusteavet, mille säilitamine ning ajakohastamine nõuab pidevaid kulutusi. Näiteks eeldab geodeetiliste tugijaamade võrk regulaarset hooldust, seadmete väljavahetamist ja tarkvarauuendusi ning aeromõõdistamise võimekus lennuki, mõõteseadmete ja töötlemiskeskkondade regulaarset uuendamist. Sätte eesmärk on tagada, et teenuse kasutajatelt laekuv tulu oleks seotud teenuse osutamiseks vajaliku võimekuse

säilitamisega ega kujuneks riigile üldiseks tuluks. Selline lähenemine toetab teenuste jätkusuutlikku osutamist ja olemasoleva riikliku taristu tõhusat kasutamist.

Lõikes 5 sisalduv volitusnorm annab valdkonna eest vastutavale ministrile õiguse kehtestada määrusega tasuliste teenuste täpsema korra. Määrusega kehtestatakse tasuliste teenuste loetelu, tasumäärad või tasu arvestamise alused, tellimuste esitamise ja menetlemise kord, teenuse osutamisest keeldumise alused ning muud vajalikud menetluslikud küsimused.

Tasuliste teenuste regulatsiooni koostamisel on lähtutud põhimõttest, et riigi roll ei ole konkureerida erasektoriga ega pakkuda teenuseid valdkondades, kus vajalik teenus on turult mõistlikult kättesaadav. Maa- ja Ruumiameti põhieesmärk on täita seadusest tulenevaid avalikke ülesandeid ning tasuliste teenuste osutamine on sellele täiendav tegevus. Seaduses nimetatud tasulised teenused on seetõttu piiritletud juhtudega, kus kasutatakse riigi loodud ja hallatavat erivõimekust, taristut, andmeid või eriteadmisi ning teenuse osutamine ei takista ameti põhiülesannete nõuetekohast ja tähtaegset täitmist.

Tasuliste teenuste osutamisel kasutatakse muu hulgas riiklikku GNSS-püsijaamade võrku ESTPOS ning riiklikku aeromõõdistamise taristut koos spetsiaalsete mõõteseadmete ja andmetöötlusvõimekusega. Tegemist on riigi avalike ülesannete täitmiseks loodud ja ülalpeetava kõrgtehnoloogilise võimekusega, mille rajamine, käigushoidmine ja ajakohastamine nõuab märkimisväärseid investeeringuid. Olemasoleva võimekuse kasutamine piiratud ulatuses ka tellimuspõhiste teenuste osutamiseks võimaldab seda tõhusamalt kasutada ning toetab taristu ja tehnilise võimekuse jätkusuutlikku toimimist.

Reaalaja andmevoogude pakkumisel üksikutest ESTPOS-i tugijaamadest ei osuta Maa- ja Ruumiamet lõppkasutajale positsioneerimisteenust, vaid võimaldab teenuse kasutajal saada riikliku geodeetilise taristu kaudu toodetavat reaalaja andmevoogu. Teenus võimaldab muu hulgas erasektori ettevõtjatel kasutada riiklikku geodeetilist taristut oma toodete ja teenuste arendamiseks ning pakkumiseks. Seega ei ole teenuse eesmärk asendada erasektori teenusepakkujaid, vaid võimaldada riikliku taristu kasutamist täiendavate ja suurema lisandväärtusega teenuste loomiseks.

Topograafiliste andmete hõive teenuse puhul kasutatakse riiklikku aeromõõdistamise võimekust teabevaldaja spetsiifilise andmevajaduse täitmiseks juhul, kui vajalik andmehõive ei ole hõlmatud riikliku tööprogrammiga või kui andmeid vajatakse tavapärasest erinevas ajaraamis, mahus või tehniliste nõuetega. Teenuse osutamine võimaldab kasutada olemasolevat riiklikku võimekust olukorras, kus tellija vajaduse täitmine ei kuulu Maa- ja Ruumiameti tavapäraste avalike ülesannete raames kavandatud tööde hulka. Teenust võib osutada üksnes juhul, kui see ei takista ameti seadusest tulenevate ülesannete nõuetekohast ja tähtaegset täitmist.

Tasuliste teenuste hinnastamise ja osutamise üle toimub järelevalve mitmel tasandil. Tasuliste teenuste täpsema loetelu, tasumäärad või tasu arvestamise alused ning teenuste osutamise korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Maa- ja Ruumiameti tegevuse üle teostab teenistuslikku järelevalvet Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. See võimaldab muu hulgas hinnata, kas tasude kujundamisel järgitakse seaduses ja määruses sätestatud põhimõtteid ning kas tasuliste teenuste osutamine ei takista ameti põhiülesannete täitmist.

Järgnevalt selgitatakse käesolevas paragrahvis sätestatud Maa- ja Ruumiameti tasuliste teenuste sisu, sihtrühmi, tellimuste täitmise protsessi ning hinnakujunduse põhimõtteid ja metoodikat. Teenuste mõju on käsitletud seletuskirja punktis 6.

Reaalaja andmevood üksikutest ESTPOS-i tugijaamadest
Paragrahvi 38 lõikes 7 sätestatakse tasulise teenusena reaalaja andmevoogude pakkumine üksikutest ESTPOS-i tugijaamadest.

- **Sisu kirjeldus**

ESTPOS (Estonian Positioning System) on Maa- ja Ruumiameti hallatav riiklik GNSS-i (Global Navigation Satellite System) tugijaamade võrk, mis koosneb 40 üle Eesti paiknevast tugijaamast. ESTPOS võimaldab pakkuda täpset reaalajas positsioneerimist ning kasutada tugijaamade GNSS-i vaatlusandmeid järeltöötluseks. Tugijaamad edastavad reaalajas GNSS-i andmevooge, mida kasutatakse muu hulgas geodeesias, drooninduses, ehituses, täppispõllumajanduses ja masinjuhtimises.
Tasulise teenusena võimaldab Maa- ja Ruumiamet ettevõtjatel kasutada üksikute ESTPOS-i tugijaamade RTCM-andmevooge oma teenuste ja rakenduste arendamiseks ning osutamiseks. Maa- ja Ruumiamet ei osuta selle teenuse raames ettevõtja lõppkasutajale positsioneerimisteenust, vaid võimaldab ettevõtjal kasutada riikliku geodeetilise taristu andmevoogu oma teenuse sisendina. Kuna sellisel juhul kasutatakse riigi loodud ja ülalpeetavat taristut ettevõtja majandustegevuses, on põhjendatud, et ettevõtja osaleb teenuse osutamisega seotud kulude katmises.

- **Sihtrühm**

Teenuse sihtrühmaks on eelkõige ettevõtjad, kes kasutavad ESTPOS-i andmevooge kommertsteenuste pakkumiseks või uute GNSS-põhiste lahenduste arendamiseks, näiteks positsioneerimise, ehituse, masinjuhtimise ja täppispõllumajanduse valdkonnas. Kõrgkoolidele ja teadus- ja arendusasutustele võimaldatakse andmevoogude kasutamist õppe- ja teadustegevuseks tasuta, et toetada teadus- ja arendustegevust, innovatsiooni ning teadmussiiret.

- **Teenuse protsess**

Teenuse kasutamiseks esitab ettevõtja Maa- ja Ruumiametile tellimuse, milles määratakse kindlaks soovitud ESTPOS-i tugijaamad ja nende andmevood. Tellimuse alusel sõlmitakse teenusleping, milles määratakse teenuse maht, kasutamise tingimused ja tasu. Seejärel võimaldatakse tellijale lepingus nimetatud tugijaamade reaalaja andmevoogude kasutamine. Teenust osutatakse aastapõhiselt ning minimaalne tellitav maht on viie tugijaama andmevood. Teenuse tellimise, lepingu sõlmimise, tehnilise juurdepääsu ja lõpetamise täpsemad tingimused sätestatakse määruses.

- **Hinnakujundus**

Teenuse hinnakujundus lähtub kulupõhisuse põhimõttest ja ESTPOS-i tugijaamade võrgu ülalpidamise kuludest. Kuna ESTPOS-i võrk täidab eelkõige riiklikke ülesandeid, ei kanta kogu võrgu ülalpidamise kulu tasulise teenuse kasutajatele, vaid tasuga kaetakse üksnes põhjendatud osa teenuse osutamisega seotud kuludest.

ESTPOS-i tugijaamade võrgu peamised ülalpidamiskulud kuni 2030. aastani on ligikaudu järgmised:

- tugijaamade halduskulud (elekter, internet, haldustasu jm) 6000 eurot aastas;
- ühe töötaja tööjõukulu 45 000 eurot aastas;
- seadmete amortisatsioon 100 000 eurot aastas.

Seega on võrgu peamised ülalpidamiskulud kuni 2030. aastani kokku ligikaudu 151 000 eurot aastas.

Alates 2030. aastast lisanduvad tugijaamade ja tarkvara tugiteenuste kulud, mis kuni 2030. aastani kaetakse RePowerEU vahenditest:

- tugijaamade tugiteenus ligikaudu 40 000 eurot aastas;
- tugijaamade tarkvara tugiteenus ligikaudu 150 000 eurot aastas.

Täiendavad kulud moodustavad ligikaudu 190 000 eurot aastas ning ESTPOS-i võrgu nimetatud kulud kokku alates 2030. aastast ligikaudu 341 000 eurot aastas.

Tasulisele teenusele rakendatakse fikseeritud aastatasu. Ühe tugijaama andmevoo tasu on 1250 eurot aastas, minimaalne tellitav maht on viis andmevoogu ning kõigi ESTPOS-i võrku kuuluvate tugijaamade andmevoogude kasutamise tasu on 40 000 eurot teenuse saaja kohta aastas. Hindadele lisandub käibemaks. Aastatasu kasutamine on põhjendatud eelkõige sellega, et võrgu ülalpidamise kulud on valdavalt püsikulud, mis tekivad sõltumata konkreetse teenuse kasutaja kasutatavast andmemahust. Samuti on hinnastamisel arvestatud, et täiendavate tugijaamade andmevoogude võimaldamisel ei suurene teenuse osutamise kulud samas proportsioonis.

Seaduses sätestatud 50 000 euro suurune ülempiir teenuse saaja kohta aastas määrab teenuse eest võetava tasu maksimaalse ulatuse. Ülempiiri määramisel on arvestatud teenuse osutamise kulude võimaliku kasvu ja hinnataseme muutumisega, et tasumäära oleks võimalik vajaduse korral ajakohastada ilma seaduses sätestatud ülempiiri muutmata. Tegelik tasumäär kujundatakse kulupõhiselt ja kehtestatakse määrusega seaduses sätestatud ülempiiri piires.

Topograafiliste andmete hõivamine

Eelnõu paragrahvi 66 lõikes 7 sätestatakse tasulise teenusena tellimuspõhise topograafiliste andmete hõivamise teenuse osutamine.

- **Sisu**

Teenuse eesmärk on võimaldada tellijal saada topograafilisi andmeid juhul, kui vajalik andmehõive ei ole hõlmatud Maa- ja Ruumiameti riikliku korralise andmehõive programmiga või kui andmeid vajatakse tavapärasest erineval ajal, mahus, sagedusega või tehniliste parameetritega. Selline vajadus võib tekkida näiteks suuremate taristuprojektide, planeerimisülesannete, keskkonnaseire, loodusõnnetuste tagajärgede kaardistamise ning muude spetsiifilist või tavapärasest erineva ajastusega andmehõivet eeldavate ülesannete korral.

Teenuse osutamisel kasutatakse Maa- ja Ruumiameti olemasolevat aeromõõdistamise võimekust, sealhulgas lennukit, aeropildistamise ja laserskaneerimise seadmeid ning spetsialistide eriteadmisi. Teenus võimaldab kasutada riigi loodud ja hallatavat kõrgtehnoloogilist võimekust ka selliste tellijapõhiste andmehõivevajaduste täitmiseks, mida riiklik korraline andmehõive ei kata.
Tasulise teenuse osutamine on Maa- ja Ruumiameti riiklike ülesannete suhtes täiendav tegevus. Riiklik andmehõive on prioriteetne ning tellimuspõhist teenust võib osutada üksnes juhul, kui see ei takista ameti seadusest tulenevate ülesannete nõuetekohast ja tähtaegset täitmist. Kuna tellimuspõhine andmehõive toimub konkreetse tellija vajadusest lähtudes ja selle täitmine põhjustab täiendavaid kulusid, on põhjendatud nende kulude katmine teenuse tellija poolt.
Tellimuspõhise andmehõivega kogutud andmetel võib lisaks tellija vajaduse täitmisele olla laiem avalik kasutusväärtus, kuna neid saab kasutada ka muude ülesannete täitmisel ja teha võimaluse korral kättesaadavaks teistele kasutajatele. See võimaldab kasutada nii kogutud andmeid kui ka olemasolevat riiklikku aeromõõdistamise võimekust tõhusamalt.

- **Sihtrühm**

Teenuse sihtrühmaks on eelkõige avalikke ülesandeid täitvad asutused ja kohaliku omavalitsuse üksused, kelle ülesannete täitmine eeldab riiklikust korralisest andmehõivest erineva ajastuse, sageduse, ulatuse, täpsuse või tehniliste parameetritega topograafilisi andmeid. Teenust võivad vajada näiteks PRIA, RMK ja kohaliku omavalitsuse üksused, kui nende ülesannete täitmiseks on vaja täiendavat andmehõivet või tavapärasest erinevate parameetritega andmeid, mida riiklik korraline andmehõive ei võimalda vajalikul ajal, sagedusega või kujul.
Selline vajadus võib tekkida näiteks planeerimise, taristu kavandamise ja haldamise, maakasutuse ja keskkonnaseire, loodusvarade majandamise või muude avalike ülesannete täitmisel.

- **Teenuse protsess**

Teenuse kasutamiseks esitab tellija Maa- ja Ruumiametile tellimuse, milles määratakse kindlaks andmehõive ala, soovitud aeg ja vajalikud tehnilised parameetrid. Tellimuse alusel määratakse teenuse osutamiseks vajalik maht ning koostatakse hinnapakkumine. Kokkuleppe saavutamisel sõlmitakse tellijaga leping, milles määratakse teenuse maht, tööde tegemise tingimused, tasu ning hõivatud andmete üleandmise tingimused. Võimaluse korral ühitatakse tellimuspõhine andmehõive riikliku korralise andmehõivega. Teenuse tellimise, tellimuse menetlemise, lepingu sõlmimise ja teenuse osutamise täpsemad tingimused sätestatakse määruses.

- **Hinnakujundamine**

Teenuse hinnakujundus lähtub kulupõhisuse põhimõttest ning topograafiliste andmete hõivamiseks kasutatava aeromõõdistamise taristu, mõõteseadmete ja teenuse osutamiseks vajaliku tööjõu kuludest. Teenuse maksumusest valdava osa moodustavad lennuki ning kõrgtehnoloogiliste aeropildistamise ja laserskaneerimise seadmete käitamise, hooldamise ja amortisatsiooniga seotud kulud. Kuna aeromõõdistamise võimekus on loodud ja seda hoitakse ülal eelkõige riiklike ülesannete täitmiseks, arvestatakse tasulise teenuse hinnas tellimuse täitmisega põhjendatult seotud kuludega.

Aeromõõdistamise arvestusliku maksumuse kujundamisel on lähtutud prognoositud 150 lennutunnist aastas. Peamised kulukomponendid on järgmised:

- lennuki käitamiskulud ligikaudu 1770 eurot lennutunni kohta, mis hõlmavad muu hulgas piloodi-, kütuse-, navigatsiooni-, maandumis-, angaari-, parkimis-, tehnilise hoolduse, varuosade, kindlustuse ja lennutegevuse korraldamisega seotud kulusid;
- vahetud personalikulud ligikaudu 50 eurot lennutunni kohta, mis on seotud lennu vahetu planeerimise ja mõõteseadmete opereerimisega;
- aeropildistamise ja laserskaneerimise seadmete kulud ligikaudu 4580 eurot lennutunni kohta, mis hõlmavad suuremõõtmelise fotokaamera ja laserskanneri amortisatsiooni ning hoolduskulusid.

Aeropildistamise ja laserskaneerimise seadmete aastane arvestuslik kulu on ligikaudu 687 500 eurot. Sellest moodustavad suuremõõtmelise fotokaamera amortisatsioon 198 750 eurot ja hoolduskulu 88 000 eurot aastas ning laserskanneri amortisatsioon 215 237,50 eurot ja hoolduskulu 185 500 eurot aastas. Prognoositud 150 lennutunni korral moodustab seadmete arvestuslik kulu ligikaudu 4580 eurot lennutunni kohta.

Nimetatud kulukomponentide põhjal kujuneb topograafiliste andmete hõivamiseks tehtava aeromõõdistamise arvestuslikuks maksumuseks ligikaudu 6400 eurot tunnis. Tasulisele teenusele rakendatakse fikseeritud tasumäära 6400 eurot teenuse tunni kohta. Fikseeritud tasumäära kasutamine on põhjendatud eelkõige sellega, et teenuse kuludest valdava osa moodustavad aeromõõdistamise taristu ja mõõteseadmetega seotud kulud ning nende arvestuslik maksumus

sõltub aastas tehtavate lennutundide mahust. Teenuse tunni tasumäär vastab eelnõu koostamise ajal teenuse osutamise arvestuslikule kulutasemele.

Kui tellimuspõhist andmehõivet on võimalik ühendada Maa- ja Ruumiameti riikliku andmehõivega, võetakse teenuse mahu määramisel arvesse üksnes tellimuse täitmiseks vajalikku täiendavat töömahtu ja tellimusele põhjendatult omistatavat osa ühistest kuludest. Selline lähenemine võimaldab vältida samade kulude mitmekordset arvestamist ning tagab, et tellijale ei kanta üle Maa- ja Ruumiameti riiklike ülesannete täitmisega seotud kulusid.

Seaduses sätestatud 8000 euro suurune ülempiir teenuse tunni kohta määrab teenuse eest võetava tasu maksimaalse ulatuse ega ole teenuse tavapärane tasumäär. Ülempiiri määramisel on lähtutud teenuse praegusest arvestuslikust kulutasemest ning arvestatud teenuse peamiste kulukomponentide, eelkõige kütuse, lennuki käitamise, hoolduse, kindlustuse ning mõõteseadmete hooldus- ja asendamiskulude võimaliku kasvuga.

Punktiga 86 täiendatakse RAS-i §-ga 85, millega sätestatakse aadresside ja kohanimede süsteemi rakendamine. Andmed võetakse AKS-i infosüsteemi üle senistest andmeallikatest ja infosüsteemidest tehnilise lahenduse valmimisel.

Lõikega 1 punktidega 1-3 võetakse AKS-i infosüsteemi kasutuselevõtul andmed üle järgmiselt: aadressiandmed võetakse üle varasemast aadressiandmete süsteemi infosüsteemist ja loetakse AKS-i infosüsteemis ametlikeks registreeritud aadressiandmeteks. Kohanimeandmed võetakse üle riigi kohanimeregistrist ja need säilitavad oma senise õigusliku staatuse ja loetakse registreerituks AKS-i infosüsteemis. Huviobjektiandmed võetakse üle MaRu sisemisest andmekogust ja loetakse AKS-i infosüsteemis registreeritud huviobjektiandmeteks. Kõik ülevõtmised tehakse tehnilise lahenduse valmimisel.

Lõikega 2 sätestatakse, et pärast andmete üleviimist AKS-i infosüsteemi suletakse senised aadressiandmete süsteemi infosüsteem ja riiklik kohanimeregister. Riikliku kohanimeregistri andmed arhiveeritakse. Arhiveerimise all peetakse silmas andmete üleandmist Rahvusarhiivile. Aadressiandmete süsteemi infosüsteemi andmeid ei arhiveerita eraldi, kuna need viiakse üle AKS-i infosüsteemi. Muudatus lõpetab süsteemireformi tehnilise ülemineku, tagab ühtse keskse infosüsteemi ning säilitab varasema andmestiku ajalooliseks kasutuseks.

Lõike 3 kohaselt peavad teabevaldajad andmekogude pidamisel ja ruumiandmeteenuste osutamisel oma andmekogud ja infosüsteemid RAS-i §-ga 59 vastavusse viima hiljemalt 2027. aasta 1. märtsiks. See tähendab, et kui teabevaldaja töötleb andmekogus või ruumiandmeteenuses koha-aadresside või kohanimedega seotud andmeid, peab ta edaspidi kasutama AKS-i ja AKS-i infosüsteemi andmeid RAS-i §-s 59 sätestatud ulatuses. Muudatus ei tähenda kõigi andmekogude ümbertegemist, vaid puudutab neid andmekogusid ja teenuseid, kus aadressi- või kohanimeandmeid kasutatakse. Üleminek toetab andmete ühtlust, vähendab paralleelsete andmeallikate kasutamist ning parandab andmete kvaliteeti ja koosvõimet.

AKS-i infosüsteemi uued teenused on olnud andmekogude pidajatele kasutamiseks kättesaadavad alates 2025. aasta novembrist ning vajalikest muudatustest on kasutajaid eelnevalt teavitatud. Teenuste arendamisel on lähtutud põhimõttest, et olemasolevate liidestuste muutmise vajadus oleks võimalikult väike ning üleminek uutele teenustele oleks teostatav piiratud arendustöödega. Muudatuse mõju ja võimalik arenduskulu sõltuvad konkreetse andmekogu tehnilisest lahendusest,

olemasolevatest liidestustest ning senisest teenuste kasutamise viisist. Seetõttu ei ole võimalik määrata ühtset tüüpilist arenduskulu ega hinnata kõigi andmekogude kulusid ühtsel alusel. Vajalikud arenduskulud kannavad üldjuhul vastavate infosüsteemide pidajad oma infosüsteemide arendus- ja hooldusvahenditest. Ülemineku toetamiseks on senised teenused kasutuses kuni 1. märtsini 2027. Pärast nimetatud kuupäeva ei ole seniste teenuste edasine töös hoidmine rahastuse puudumise tõttu kavandatud.

Punktiga 87 täiendatakse RAS-i §-ga 86, kuna eelnõu § 1 punktidega 20 ja 26 täiendatakse RAS-i §-dega 33^1 ja 34^1, millega sätestatakse GNSS-i võrgu tugijaamadele sertifitseerimise reeglid ja geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavate mõõteseadmete kalibreerimise nõue on vaja kehtestada nende rakendamise ettevalmistamiseks piisav ajavaru. Ruumiandmete seaduse § 33^1 lõiget 1 rakendatakse alates 2028. aasta 1. jaanuarist ja § 34^1 lõiget 2 rakendatakse alates 2030. aasta 1. jaanuarist.

Üleminekusätte eesmärk on võimaldada olemasolevate GNSS-i tugijaamade võrkude omanikel viia oma süsteemid, tööprotsessid ja tehnilised lahendused kooskõlla uue sertifitseerimiskorraga ning tagada sertifitseerimise sujuv rakendamine. Kuna tegemist on uue kohustusega, mis hõlmab kõiki Eestis tegutsevaid GNSS-i tugijaamade võrkude omanikke, ei ole nõuete kohene rakendamine otstarbekas. Üleminekuperioodi jooksul saavad võrkude omanikud esitada sertifitseerimistaotlused, teha vajadusel muudatusi kasutatavates tugijaamade võrkude seadistustes, ning viia läbi vajalikud tehnilised testid. Samuti võimaldab üleminekuaeg Maa- ja Ruumiametil korraldada sertifitseerimisprotsessi rakendamist, menetleda esitatud taotlusi ning vältida olukorda, kus suur hulk taotlusi saabub vahetult pärast regulatsiooni jõustumist. Üleminekuperioodi eesmärk on tagada geodeetiliste mõõtmiste järjepidevus, vältida häireid GNSS-positsioneerimisteenuste osutamisel ning võimaldada kasutajatel uute nõuetega kohaneda ilma teenuste kvaliteeti või kättesaadavust kahjustamata.

Riskid, mida üleminekuaeg maandab:

Teenuse katkemise risk

- Tugijaamade võrkude kohene sertifitseerimisnõude rakendamine võib põhjustada olukorra, kus osa võrke ei jõua õigeaegselt sertifikaati saada. Selle tulemusena võivad teenuseosutajad olla sunnitud teenuse ajutiselt peatama või piirama.

Sertifitseerimise menetluskoormuse risk

- Kõik olemasolevad võrgud võivad esitada taotlused samaaegselt. Ilma üleminekuajata võib tekkida menetlusummik, mis pikendab menetlusaegu ja kahjustab sertifitseerimise kvaliteeti.

Tehniliste muudatuste rakendamise risk

- Maa- ja Ruumiameti määratud koordinaatide kasutuselevõtt võib nõuda muudatusi tugijaamade tarkvaras, võrgukonfiguratsioonides või teenuse osutamise protsessides.
- Kiirustades tehtud muudatused võivad põhjustada mõõtmisvigu või teenuse kvaliteedi langust.

Geodeetiliste tööde häirimise risk

- Paljud geodeedid, ehitusettevõtted, infrastruktuuri haldajad ja teised kasutajad sõltuvad GNSS-teenustest igapäevaselt. Kui võrgud ei saa uute nõuetega kohanemiseks piisavalt aega, võib see mõjutada käimasolevate tööde täpsust ja ajagraafikuid.

Andmete kvaliteedi risk

- Sertifitseerimise eesmärk on tagada vastavus Eesti geodeetilisele süsteemile. Liiga kiire üleminek võib viia olukorrani, kus koordinaatide üleviimine või süsteemide seadistamine tehakse ebapiisavalt kontrollitult, mis omakorda võib põhjustada koordinaatide ebatäpsusi.

Õiguskindluse risk

- Uue regulatsiooni adressaatidele peab jääma mõistlik aeg oma tegevuse vastavusse viimiseks.
- Üleminekuaeg suurendab regulatsiooni prognoositavust ning vähendab vaidluste tekkimise tõenäosust seoses uute kohustuste kohese rakendamisega.

Kalibreerimisnõude rakendamiseks nähakse ette üleminekuaeg, et tagada nõude proportsionaalne ja sujuv rakendamine. Praegu puudub Eestis geodeetiliste mõõteseadmete ja eelkõige terrestriliste laserskannerite kalibreerimiseks täielikult väljaarendatud ning vajalikus mahus toimiv akrediteeritud teenus. Üleminekuperiood võimaldab turuosalistel, mõõtelaboritel ja riigil luua vajalikud tehnilised, organisatsioonilised ja akrediteerimisega seotud eeldused kalibreerimisteenuse kättesaadavuseks. Samuti annab see mõõteseadmete kasutajatele piisava aja oma tegevusprotsesside, lepinguliste suhete ja investeeringute planeerimiseks ning nõudega kooskõlla viimiseks. Üleminekuaja eesmärk on tagada, et kalibreerimiskohustus rakenduks praktikas tõhusalt ja ühetaoliselt ega põhjustaks geodeetiliste tööde tegemisel põhjendamatuid takistusi või teenuste kättesaadavuse vähenemist.

Riskid, mida üleminekuaeg maandab:

Kalibreerimisteenuse ebapiisava kättesaadavuse risk

- Kohene kohustuse rakendamine võib põhjustada olukorra, kus mõõteseadmeid ei ole võimalik mõistliku aja jooksul kalibreerida.

Tööde seiskumise risk

- Kui suur hulk seadmeid tuleb lühikese aja jooksul kalibreerida, võivad tekkida pikad ooteajad. See võib viivitada geodeetiliste tööde, ehitusprojektide, topo-geodeetiliste uuringute ja teostusmõõdistamiste tegemist.

Ebaproportsionaalse majandusliku mõju risk

- Ettevõtjatel võib tekkida vajadus teha täiendavaid investeeringuid seadmete kontrolli, transpordi, asendusseadmete või töökorralduse ümberkujundamise jaoks.
- Üleminekuaeg võimaldab kulusid hajutada ja tegevust järk-järgult kohandada.

Välisriikide teenusepakkujatest sõltuvuse risk

- Praegu asuvad lähimad sobivad akrediteeritud laborid Soomes ja Leedus. Kohene nõude rakendamine võib tekitada liigset sõltuvust välismaistest teenuseosutajatest ning suurendada kulusid ja tähtaegadega seotud riske.

Akrediteerimise ja metoodikate väljatöötamise risk

- Kalibreerimisteenuse osutamiseks tuleb välja töötada metoodikad, kontrolliprotseduurid ning läbida akrediteerimismenetlused. Nende tegevuste lõpuleviimine nõuab aega ning üleminekuaeg võimaldab tagada teenuse kvaliteedi ja usaldusväärsuse.

Ruumiandmete tootmise häirituse risk

- Liiga kiire üleminek uuele nõudele võib vähendada geodeetiliste teenuste turu võimekust ja põhjustada viivitusi objektide mõõdistamisel.
- Üleminekuaeg aitab tagada geodeetiliste tööde katkematu jätkumise kuni nõuete täieliku rakendamiseni.

Punktiga 88 täiendatakse RAS-i §-ga 87, sest eelnõuga kavandatud muudatuste mõju järelhindamisel hinnatakse, kas muudatustega seatud eesmärgid on saavutatud ning milline majanduslik ja halduslik mõju on nende rakendamisega kaasnenud (vt täpsemalt punkt 6.6.9).

Eelnõu § 2. Avaliku teabe seaduse muudatus

Eelnõu §-ga 2 muudetakse § 43^{9} lõike 1 punkti 3, sest aadressiandemete süsteem asendatakse aadresside ja kohanimede süsteemiga.

Eelnõu § 3. Kinnistusraamatuseaduse muudatus

Eelnõu §-ga 3 muudetakse § 77^{19} lõiget 1, sest aadressiandemete süsteem asendatakse aadresside ja kohanimede süsteemiga ja sellest lähtuvalt muutub ka infosüsteemi nimetus.

Eelnõu § 4. Kohanimeseaduse muudatused

Eelnõu § 4 punktiga 1 muudetakse § 8 lõiget 1, sest kohanime määramisest tuleb teavitada ainult aadresside ja kohanimede süsteemi infosüsteemi vastutavat töötlejat. Sõna „saadab“ asendatakse sõnaga „edastab“, sest tehniliselt võib see seisneda ka õigusakti andmete sisestamisega infosüsteemi, sellega väheneb töökoormus kohalikel omavalitsustel kui ka vastutaval töötlejal.

Punktiga 1 muudetakse ka § 8 lõiget 2 seoses 5. peatüki kehtetuks tunnistamisega ja senine viide § 18 lõikele 3^{1} ei ole enam asjakohane. Muudatusega säilitatakse põhimõte, et kohanimemäärajal ei ole kohustust edastada kohanime määramise õigusakti eraldi juhul, kui kohanime kandmine aadressi- ja kohanimeandmete süsteemi infosüsteemi toimub teises nimeobjekti andmeid põhiandmetena pidavas riigi andmekogus tehtud kande alusel. Sellisel juhul on vajalikud andmed infosüsteemile juba kättesaadavad ning õigusakti eraldi esitamise kohustus oleks dubleeriv.

Punktidega 2 ja 3 asendatakse kohanimeseaduse § 11^{1} lõike 2 punktis 5 ning § 14 lõigetes 1 ja 2 viited kohanimeregistrile viidetega aadresside ja kohanimede infosüsteemile. Muudatused tulenevad kohanime- ja aadressiandmete koondamisest ühtsesse infosüsteemi ega muuda kohanimedele esitatavaid nõudeid ega nende kasutamise põhimõtteid.

Punktiga 4 tunnistatakse kehtetuks 5. peatükk, sest see reguleerib kohanimeregistri pidamist, aga kohanimeregister on tehniliselt ühendatud aadressiandmete süsteemi infosüsteemiga ühtseks aadresside ja kohanimede süsteemi infosüsteemiks, mida reguleerivad ruumiandmete seadus ja selle rakendusaktid.

Eelnõu § 5. Maakatastriseaduse muudatused

Eelnõu §-ga 5 täiendatakse § 18 lõikega 4. Maakorraldusseaduse § 12 kohase maakorraldustoimingu käigus muudetakse sageli üksnes katastriüksuste piire, ilma et muutuks maa tegelik kasutus või kasutusotstarve. Kehtiva õiguse kohaselt tuleb sellisel juhul kohaliku omavalitsuse üksusel siiski uuesti määrata katastriüksusele sihtotstarve ja koha-aadress või kinnitada nende varasem sisu haldusmenetluse kaudu, kuigi sisulist muudatust nendes andmetes ei toimu.

Muudatuse eesmärk on vähendada kohaliku omavalitsuse üksuste, maaomanike ja katastripidaja töökoormust ning kiirendada maakorraldustoimingute tegemist. Sättes nähakse ette, et juhul kui maakorraldustoiminguga ei muudeta katastriüksuse kasutusotstarvet, ei pea kohaliku omavalitsuse üksus määrama uut sihtotstarvet ega koha-aadressi. Sellisel juhul kinnitab ta elektroonilises katastris olemasoleva sihtotstarbe ja koha-aadressi säilimise.

Muudatus ei vähenda kohaliku omavalitsuse üksuse pädevust otsustada sihtotstarbe või koha-aadressi üle, kui maakorraldustoiminguga kaasneb nende muutmise vajadus. Samuti ei mõjuta muudatus kehtivaid koha-aadressi või sihtotstarbe määramise põhimõtteid. Muudatusega luuakse eeldus vähendada üksnes selliste haldusotsuste tegemist, mille sisu jääb võrreldes varasemaga muutumatuks. Muudatuse tulemusel muutub maakorraldustoimingute menetlus lihtsamaks ja kiiremaks, säilitades samal ajal olemasolevate andmete õigsuse ning kohaliku omavalitsuse üksuse kontrolli nende üle.

Näiteks ei ole pärast katastriüksuse piiride muutmist, kui sellega ei muutu kinnisasjade kasutusotstarve ja kasutus, vaja uuesti määrata sama sihtotstarvet või sama koha-aadressi üksnes põhjusel, et katastriüksuse kuju või piir on muutunud. Sellisel juhul piisab olemasolevate andmete säilimise kinnitamisest elektroonilises katastris.

Eelnõu § 6. Rahvastikuregistri seaduse muudatus

Eelnõu § 6 punktidega 1-2 muudetakse § 70 lõike 1 punkti 5, §-i 73, § 94 lõiget 1 ja 2, sest aadressiandemete süsteem asendatakse aadresside ja kohanimede süsteemiga ja sellest lähtuvalt muutub ka infosüsteemi nimetus.

Eelnõu § 7. Riigilõivuseaduse muudatus

Eelnõu §-ga 7 täiendatakse seaduse 8. peatüki 11. jagu 3. jaotisega sõnastuses Ruumiandmete seaduse alusel tehtavad toimingud. Lisatavaks toiminguks on §-na 235^7. GNSS-i tugijaamade sertifitseerimine, mille kohaselt GNSS-i tugijaamade võrgu sertifikaadi taotluse menetluse eest peab tasuma riigilõivu 560 eurot.

Eelnõu § 8. Äriregistri seaduse muudatus

Eelnõu §-ga 8 muudetakse § 10 lõiget 3, sest aadressiandemete süsteem asendatakse aadresside ja kohanimede süsteemiga ja sellest lähtuvalt muutub ka infosüsteemi nimetus.

3.2. Põhiseaduspärasuse analüüs

3.2.1. Probleemi piiritlemine

Eelnõukohase seadusega kavandatakse kehtestada aeromõõdistusandmete avalikustamise ja kasutamise tingimused, nähes ette andmete detailsuse piirangud ning juurdepääsutasemed. Selline kord mõjutab mitut põhiseaduslikku õigust ning nõuab põhiseaduspärasuse hindamist. Küsimus ei seisne üksnes ühe põhiõiguse riives, vaid mitme põhiõiguse omavahelises suhtes ja nende tasakaalustamises. Asjassepuutuvad on eelkõige eraelu puutumatus (PS § 26), ettevõtlusvabadus (PS § 31) ning teabevabadus (PS § 44). Samuti tuleb hinnata kavandatu kooskõla õigusselguse ja seadusereservatsiooni põhimõtetega (PS § 3 lg 1 ja § 10). Kuna tegemist on põhiõiguste

kollisiooniga, tuleb lähtuda Riigikohtu praktikast tulenevast põhimõttest, et erinevate põhiõiguste vahel tuleb leida mõistlik tasakaal.[3]

Õiguskantsler on osutanud, et aeromõõdistusandmete avalikustamine ei kujuta endast üksnes üksikjuhtumilist teabe avaldamist, vaid riigi loodavat süstemaatilist ja kogu territooriumi hõlmavat andmekogu, mis suurendab eraelu riive intensiivsust kvalitatiivselt. Seetõttu tuleb hinnata mitte üksnes andmete olemasolu, vaid eelkõige nende avalikustamise ulatust ja viisi.[4] Kavandatav lahendus lähtub sellest eristusest ja käsitab piirangu objektina eelkõige avalikustamist, mitte andmete kogumist.

3.2.2. Riivatavate põhiõiguste kaitseala ja riive

Teabevabadus hõlmab õigust saada vabalt üldiseks kasutamiseks mõeldud teavet. Samas ei ole tegemist absoluutse õigusega, vaid seadusandjal on õigus kehtestada piiranguid, kui see on vajalik teiste põhiõiguste või avalike huvide kaitseks. Aeromõõdistusandmed kujutavad endast avalikku teavet üksnes ulatuses, milles nende avalikustamine ei kahjusta teisi kaitstavaid õigushüvesid. Seetõttu tuleb hinnata, kas ja millises ulatuses võivad sellised andmed sisaldada teavet, mille levitamine riivab isikute eraelu. Avaliku teabe kättesaadavust võib piirata, kui see on vajalik teiste põhiõiguste kaitseks. Selline lähenemine tuleneb üldisest põhimõttest, et põhiõigused ei kehti iseseisvalt, vaid vastastikuses koostoimes.

Aeromõõdistusandmete avalikustamisel tuleb arvestada, et tegemist ei ole üksnes potentsiaalse riiveallikaga, vaid ka olulise avaliku hüvega. Aeromõõdistusandmed on riigi ja ühiskonna toimimiseks vajalikud alusandmed, mida kasutatakse laialdaselt ruumiplaneerimises, ehitus- ja järelevalvetegevuses, pääste- ja kriisireguleerimises, keskkonnahalduse ning teadus- ja arendustegevuse toetamisel.

VTK tagasisidest nähtub, et avaliku sektori asutused kasutavad aeromõõdistusandmeid operatiivtegevuses, sealhulgas otsuste tegemisel ja järelevalvetoimingutes, kus ajakohane ja piisava detailsusega teave vähendab menetluskoormust ning parandab otsuste kvaliteeti. Samuti toetavad need andmed erasektori tegevust, võimaldades luua uusi teenuseid ja arendada innovatsiooni, ning on vajalikud regionaalpoliitika ja ruumilise arengu planeerimiseks. Seetõttu ei ole aeromõõdistusandmete avalikustamine pelgalt valik, vaid tuleneb riigi ülesandest tagada kvaliteetsed ja kättesaadavad alusandmed avalikes huvides.

Ettevõtlusvabadus kaitseb isiku õigust tegeleda majandustegevusega ning kasutada selleks vajalikke ressursse. Praktikas tähendab see muu hulgas õigust kasutada ruumiandmeid majandustegevuse sisendina. Aeromõõdistusandmete kasutuspiirangud võivad seega mõjutada ettevõtjate võimalusi teenuste osutamisel või toodete arendamisel.

Tegemist ei ole siiski ettevõtlustegevuse sisulise piiranguga, vaid konkreetse sisendi kasutamise tingimuste reguleerimisega. Esiteks ei välista regulatsioon andmete kasutamist, vaid diferentseerib juurdepääsu andmete detailsuse ja riskitaseme põhjal. Madalama riskiga andmed jäävad avalikult kättesaadavaks ning detailsematele andmetele säilib juurdepääs kontrollitud tingimustel. Seega ei ole tegemist turult väljatõrjumise ega majandustegevuse keelamisega, vaid andmete kasutamise tingimuste korrastamisega.

[3] RKPJKo 14.04.2003 nr 3-4-1-4-03, p 17.
[4] Õiguskantsleri pöördumine 27.11.2025 nr 7-7/252405/2508574, Orto- ja kaldaerofotode avalikustamine, p 33.

Kõigi kasutusjuhtude jaoks ei ole suure detailsusega andmed vajalikud. Üldise ülevaate ja esmase analüüsi jaoks on 10 cm eraldusvõimega ortofoto paljudel juhtudel piisav, võimaldades hinnata ruumilist konteksti, tuvastada objektide olemasolu ja jälgida muutusi. Detailsemate andmete vajadus tekib eelkõige kitsamate ja spetsiifiliste tööülesannete puhul, mis õigustab ka rangemat juurdepääsukorda.

Kavandatu ei takista ettevõtjatel kasutada alternatiivseid andmeallikaid või teenuseid. Ettevõtjad kasutavadki paralleelselt mitut allikat, sealhulgas kommertsteenuseid (nt rahvusvahelised kaarditeenused) ning tellivad vajaduse korral muid andmehõiveid (näiteks droonipildistused). Kasutajauuringu järgi kohandavad ettevõtjad oma tööprotsesse ka juhul, kui detailne riiklik andmestik ei ole vabalt kättesaadav, mis näitab, et turul on olemas alternatiivsed lahendused ning ettevõtlustegevus ei sõltu üksnes ühest andmeallikast.

Eraelu puutumatus tähendab lisaks klassikalisele eraelule ka isiku ruumilise privaatsuse kaitset. Nüüdisaegses õigusruumis tähendab see, et isiku elu- ja kasutusruumi kohta kogutud detailne teave ei tohi olla piiranguteta kättesaadav. Aeromõõdistusandmete puhul seisneb risk eelkõige selles, et kõrge resolutsiooniga andmed võimaldavad teha järeldusi isiku elukorralduse, vara või muude eraeluliste aspektide kohta. Seetõttu on riigil kohustus luua reeglid, mis ennetavad sellist riivet. Seetõttu on riigil PS-i §-st 26 tulenev kohustus kehtestada meetmed, mis väldivad põhjendamatut sekkumist isiku privaatsfääri.

Eelnõu riivab teabevabadust ja ettevõtlusvabadust, kuna piirab andmete vabalt kasutamise ulatust. Samas ei riiva see eraelu puutumatust, vaid vastupidi – on suunatud selle kaitsmisele. Seega on tegemist olukorraga, kus ühe põhiõiguse kaitse eeldab teiste põhiõiguste teatud ulatuses piiramist.

3.2.3. Riive õigustamine ja legitiimne eesmärk

Riive õigustatuse hindamisel tuleb analüüsida kavandatu eesmärki ja selle proportsionaalsust. Eelnõu eesmärk on kaitsta eraelu ning vähendada julgeolekuriske, mis võivad kaasneda detailsete ruumiandmete piiranguteta levikuga.

Piirangu legitiimseks eesmärgiks on eraelu puutumatuse ja riigi julgeoleku kaitse. Riigikohus on leidnud, et ettevõtlusvabaduse piiramiseks piisab igast mõistlikust põhjusest, mis tuleneb avalikust huvist või teiste isikute õiguste kaitsest.[5] Tegemist on põhiseaduslikult legitiimsete eesmärkidega, kuna need tulenevad nii PS-i § 26 kaitsealasest õigushüvest kui ka riigi üldisest kohustusest tagada isikute õiguste kaitse ja julgeolek.

Sobivus
Sobivuse kriteeriumi kohaselt peab valitud meede aitama eesmärki saavutada. Andmete detailsuse piiramine ja juurdepääsu mitmetasandilisus aitavad vältida olukorda, kus isikute eluolu või vara kohta avaldatakse liigset teavet. Samas säilib väiksema detailsusega andmetega avaliku teabe kättesaadavus ning detailsemate andmete kasutamise võimalus õigustatud juhtudel. Seega on meede eesmärgi saavutamiseks sobiv.

[5] RKPJKo 10.05.2002 nr 3-4-1-3-02, p 14.

Vajalikkus
Vajalikkuse hindamisel tuleb võrrelda, kas sama eesmärki oleks võimalik saavutada vähem piiravate vahenditega. Võimalike alternatiividena võib käsitada üksnes vajaduspõhist hägustamist või pärast andmete avalikustamist toimuvat *ex post* kontrolli nende kasutamise üle.

Eelmainitud meetmed ei ole siiski sama tõhusad. Vajaduspõhine hägustamine vajab üksikjuhtumi põhjal sekkumist, mis on olemuselt väga ajamahukas ning pärsib andmete kasutuselevõttu avalikes huvides. Valikuline hägustamine ei kõrvalda julgeolekuriske ning eeldab keerulist andmete haldamist ja registrite koostoimet ja pidevat inimese sekkumist. Samuti ei ole piisav üksnes andmete kasutamise järelkontroll, kuna aeromõõdistusandmete olemuse tõttu ei ole võimalik nende edasist levikut ja kasutamist pärast avalikustamist enam piirata. Kui detailne teave on juba avalikustatud, ei ole võimalik selle mõju hilisemate meetmetega tagasi pöörata. See vastab ka õiguskantsleri hinnangule, et just andmete süsteemne ja kergesti juurdepääsetav avalikustamine suurendab eraelu riivet kvalitatiivselt uuele tasemele.[6] Samas ei ole aerofotode kvaliteet praegu selline, et neilt oleks võimalik tuvastada inimest näo või välimuse järgi või tema autonumbri põhjal.[7]

Lisaks ei võimalda vähem piiravad meetmed piisavalt arvestada aeromõõdistusandmete eri liikide erinevat riskitaset. Aeromõõdistuse tulemid nagu ortofotod, kaldaerofotod ja aerolaserskaneerimise punktipilv, erinevad oluliselt selle poolest, millisel määral võimaldavad need tuvastada objekte ning teha järeldusi isiku eluolu, vara või privaatsfääri kohta. Näiteks võivad kaldaerofotod külgvaate tõttu võimaldada näha hoonete varjatud külgi või kinnisasja osi, mis tavapärasest avalikust vaatepunktist nähtavad ei ole.[8] Seetõttu ei oleks ühetaoline või üksnes tagantjärele kontrollil põhinev meede sama tõhus, kui on andmeliikide riskitasemest lähtuv mitmetasandiline juurdepääsumudel. Seega hilisem järelevalve ei ole piisavalt tõhus meede. Samuti on selliste meetmete rakendamine praktikas kulukas nii rahaliselt kui ajaliselt. Seetõttu ei saa pidada olemasolevaid alternatiive sama tõhusaks, kui on valitud lahendus.

Suure detailsusega andmete piiramine avalikkusele on vajalik siis, kui andmete avalikustamine tooks kaasa suure riive eraelu puutumatusele või julgeolekule. Samas võimaldab vähem detailsete andmete avalikustamine tagada teabe kättesaadavuse üldises huvis ning kontrollitud juurdepääsuga kanalid võimaldavad andmete kasutamist õigustatud eesmärkidel, ilma et kaasneks nende kontrollimatu levik. Kavandatud regulatsiooni eesmärk ei ole piirata IKÜM-is sätestatud õigustatud huvi kui isikuandmete töötlemise õiguslikku alust ega kehtestada sellele riigisisese õigusega lisapiiranguid. Aeromõõdistusandmete puhul on „piiratud juurdepääs“ seotud eelkõige teabele juurdepääsu korraga.

Seetõttu ei ole võimalik saavutada sama tulemust vähem piiravate meetmetega, mis tagaksid ühtaegu nii andmete laialdase kasutatavuse kui ka eraelu puutumatuse ja julgeoleku piisava kaitse. Valitud lahendus, mis kombineerib andmete kvaliteedi piirangut ja piiratud juurdepääsu, on seega eesmärgi saavutamiseks vajalik.

Mõõdukus

[6] Õiguskantsleri pöördumine 27.11.2025 nr 7-7/252405/2508574, Orto- ja kaldaerofotode avalikustamine, p-d 13 ja 15.
[7] Õiguskantsleri pöördumine 27.11.2025 nr 7-7/252405/2508574, Orto- ja kaldaerofotode avalikustamine, p 19.
[8] Õiguskantsleri pöördumine 27.11.2025 nr 7-7/252405/2508574, Orto- ja kaldaerofotode avalikustamine, p 17.

Mõõdukuse hindamisel tuleb kaaluda ühelt poolt riive intensiivsust ja teisalt eesmärgi kaalukust. Riigikohus on rõhutanud, et mida intensiivsem on põhiõiguse riive, seda kaalukam peab olema selle õigustus ja seda täpsemad peavad olema piirangu aluseks olevad normid.[9]

Ettevõtlus- ja teabevabaduse riive seisneb eelkõige selles, et teatud andmeid ei ole võimalik vabalt kasutada. Regulatsioon näeb ette mitmetasandilise lähenemise, mille kohaselt kõige suurema riskiga andmed on piiratud ja kontrollitud ligipääsuga läbi taotluste süsteemi ning keskmise riskiga andmed tehakse kättesaadavaks läbi autentimise võimaldades juurdepääse andmetele kontrollida. Ka piiratud eraldusvõimega (nt 10 cm) andmestik võimaldab täita üldise ruumilise ülevaate funktsiooni ning paljude kasutajate jaoks jääb see piisavaks töövahendiks. Detailsemate andmete vajadus ei kao, kuid see puudutab kitsamat kasutajate ringi ja spetsiifilisi tööülesandeid, mille puhul on põhjendatud ka rangem juurdepääsukord. Seetõttu ei kujuta kavandatu endast informatsioonilist sulgemist ega ettevõtlustegevuse keeldu, vaid üksnes andmete kasutamise tingimuste diferentseerimist.

Teisalt on piirangu eesmärk väga kaalukas. Õiguskantsleri hinnangul muudab detailsete aerofotode süstemaatiline ja piiranguteta avalikustamine isikute eraelu puudutava teabe kergesti kättesaadavaks kogu maailmale ning võimaldab teha järeldusi isikute eluviisi, vara ja turvameetmete kohta. Selline riive on olemuslikult intensiivne ning seda ei saa võrdsustada üksikjuhtumilise vaatlusega avalikus ruumis.[10]

Ühelt poolt piiravad kavandatud meetmed ettevõtjate võimalusi kasutada suure detailsusega andmeid, mis võib mõjutada teatud ärimudelite arengut. Teisalt võib detailsete aeromõõdistusandmete piiranguteta kättesaadavus kaasa tuua ulatusliku ja raskesti kontrollitava sekkumise üksikisikute eraellu. Arvestades, et kõnesoleval juhul ei välista kavandatu andmete kasutamist, vaid piirab üksnes nende detailsust ja juurdepääsu ulatust, kaalub eraelu kaitse huvi üles ettevõtlusvabaduse riive.

Sellises olukorras ei ole proportsionaalsus saavutatav ühetaolise lahendusega, mis kas lubab või keelab andmete avalikustamise tervikuna. Valitud mitmetasandiline lähenemine võimaldab ühtaegu:
– tagada madalama riskitasemega andmete kui avaliku teabe kättesaadavuse;
– piirata üksnes nende andmete levikut, mille puhul riive eraelule oleks intensiivne;
– säilitada vähem riivavate andmete kasutusvõimalus õigustatud eesmärkidel kontrollitud juurdepääsuga.

Seetõttu on kavandatu suunatud just nende riskide maandamisele, mis ei ole muul viisil tõhusalt kontrollitavad, ning ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik eesmärgi saavutamiseks. Arvestades, et eraelu puutumatuse kaitse on põhiseaduses suure kaaluga õigushüve ning kavandatud abinõu ei välista andmete kasutamist tervikuna, vaid piirab üksnes nende detailsust ja juurdepääsu ulatust, on põhiõiguste riive mõõdukas ja proportsionaalne.

Õigusselgus
Lisaks tuleb hinnata regulatsiooni kooskõla õigusselguse ja seadusereservatsiooni põhimõtetega. Õigusselguse nõue eeldab, et normi adressaat saab ette näha, milliste tingimuste korral tema õigusi

[9] RKPJKo 20.03.2014 nr 3-4-1-42-13, p 41.
[10] Õiguskantsleri pöördumine 27.11.2025 nr 7-7/252405/2508574, Orto- ja kaldaerofotode avalikustamine, p-d 13-15.

piiratakse, millised on tema õigused ja kohustused ning kuidas normi rakendatakse. Piirangute alused sätestatakse seaduse tasandil ning tehnilised detailid jäetakse täitevvõimu täpsustada. Selline lahendus on kooskõlas Riigikohtu praktikaga[11], mille kohaselt võib vähem intensiivseid piiranguid täpsustada määrusega, kui seadus määrab piisavalt selged raamid.

Seadusereservatsiooni põhimõtte kohaselt peavad põhiõiguste piirangute alused tulenema seadusest. Kõnesoleval juhul sätestatakse seaduses nii piirangute eesmärk kui ka peamised tingimused, mistõttu on täitevvõimule antud volitusnorm piisavalt selge ja piiritletud.

Kokkuvõttes tuleneb eespool käsitletust, et eelnõu riivab teabevabadust ja ettevõtlusvabadust, kuid riive on suunatud eraelu puutumatuse kaitsele ning vastab proportsionaalsuse põhimõttele. Regulatsioon on kooskõlas ka õigusselguse ja seadusereservatsiooni nõuetega. Seetõttu on eelnõu põhiseadusega kooskõlas.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõu terminid on vajalikud regulatsiooni täpsustamiseks ning kajastavad valdkonna tehnoloogilist arengut ja praktilist kasutust. Eelnõus kasutatakse uusi termineid või muudetakse olemasolevate terminite legaaldefinitsioone:

- geodeetiline märk on maapõue või ehitisse kohtkindlalt paigaldatud rajatis, millele on määratud koordinaadid ning vajaduse korral kõrgused ja raskuskiirenduse väärtus;
- geodeetiline punkt on andmekandjal talletatud kirje, mis sisaldab andmeid geodeetilise märgi, selle koordinaatväärtuste ja vajaduse korral muude seotud andmete kohta;
- geodeetiline võrk on geodeetiliste mõõtmisandmete kogum, mida kasutatakse teatud piirkonda rajatud geodeetiliste märkide koordinaatide, kõrguste ja raskuskiirenduse väärtuste määramiseks. Geodeetilised võrgud on järgmised: riiklik GNSS-i satelliitandmete keskus ESTPOS, riiklik geodeetiline võrk, riiklik kõrgusvõrk, riiklik gravimeetriline võrk ja vajaduse korral nendele vastavad kohalikud võrgud;
- geodeetilised tööd seaduse tähenduses on geodeetiliste märkide rajamine ja hooldamine, geodeetiliste võrkude rajamine ja rekonstrueerimine ning nendega seotud geodeetiliste andmete töötlemine;
- geodeetiliste tööde tegija on isik, kes teeb geodeetilisi töid;
- aadresside ja kohanimede süsteem (AKS) on organisatsiooniliste, tehniliste ja õiguslike vahendite raamistik, mis tagab aadressiobjektide, kohanimede ja huviobjektide ühese identifitseerimise nii nende asukohas kui ka eri andmekogudes ning koha-aadresside ja kohanimede määramise, aadressiandmete ja kohanimede töötlemise ühtse korralduse;
- huviobjekt on maaga seotud objekt, mille asukohaandmeid vajab avalikku teenust pakkuv asutus oma ülesannete täitmiseks või avaliku teenuse osutamiseks. Huviobjekt võib olla samal ajal kas kohanimeobjekt või aadressiobjekt või muu objekt, millele ei ole kohanime ega koha-aadressi määratud;
- huviobjektiandmed on andmed huviobjekti asukoha ja seda kirjeldavate tehniliste näitajate kohta, mida avalikku teenust pakkuv asutus vajab oma ülesannete täitmiseks;
- aeromõõdistusandmed seaduse tähenduses on ruumiandmed, mis on saadud aeropildistamise või aerolaserskaneerimise teel ning mis kirjeldavad maapinna ja sellel asuvate looduslike ja inimtekkeliste nähtuste asukohta, kuju, omadusi ja ruumilisi suhteid;

[11] RKPJKo 17.03.1999 nr 3-4-1-1-99, p 14.

- ortofoto on maapinda ja sellel asuvaid objekte kujutav georeferentseeritud aerofoto, kus kujutis on toodud ühtsele kaardiprojektsioonile;
- kaldaerofoto on aerofoto, mille võttesuund ei ole risti maapinnaga ja mis võimaldab vaadelda objekte külgvaates;
- fotovõrkmudel on aeropildistamise teel saadud fotode põhjal koostatud kolmemõõtmeline mudel;
- aerolaserskaneerimise punktipilv on aerolaserskaneerimise käigus kogutud punktandmestik;
- autenditud kasutaja on isik, kelle isikusamasus on tuvastatud seaduse alusel ning kellele võimaldatakse juurdepääs aeromõõdistusandmetele väljaspool avalikku vaadet;
- piiratud juurdepääsuga aeromõõdistusandmed on andmed, millele juurdepääs on piiratud julgeoleku või avaliku korra tagamiseks või muul seaduses sätestatud alusel;
- riiklik GNSS-i satelliitandmete keskus ESTPOS on GNSS-püsijaamadest ning nende toimimiseks vajalikust taristust ja tehnilistest lahendustest koosnev riiklik geodeetiline võrk, mille kaudu kogutakse, töödeldakse ja edastatakse GNSS-satelliitandmeid geodeetilise referentssüsteemi realiseerimiseks ja täpse asukohamäärangu võimaldamiseks.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu reguleerib aeromõõdistusandmete avalikustamise ja kasutamise tingimusi, mis kuuluvad Euroopa Liidu õiguse kohaselt ruumiandmete ja avaliku sektori teabe taaskasutamise valdkonda. Eelnõu koostamisel on arvestatud eelkõige järgmiste Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiividega:

- 2007/2/EÜ (INSPIRE-direktiiv), millega luuakse Euroopa Ühenduse ruumiandmete infrastruktuur INSPIRE, ELT L 108, 25.4.2007, lk 1–14;
- (EL) 2019/1024 (avaandmete ja avaliku sektori teabe taaskasutamise direktiiv), ELT L 172, 26.6.2019, lk 56–83;
- 2003/4/EÜ (keskkonnateabele avaliku juurdepääsu direktiiv), ELT L 41, 14.2.2003, lk 26–32;
- (EL) 2016/679 (isikuandmete kaitse üldmäärus), ELT L 119, 4.5.2016, lk 1–88.

5.1. INSPIRE-direktiiv (2007/2/EÜ)

INSPIRE-direktiivi eesmärk on tagada ruumiandmete kättesaadavus ja kasutatavus avaliku sektori ülesannete täitmiseks ning ühiskondlike vajaduste rahuldamiseks. Direktiivi kohaselt tuleb ruumiandmed muuta leitavaks, vaadatavaks ja võimaluse korral allalaaditavaks standardiseeritud teenustega.

Eelnõu lahendus on direktiivi sätetega kooskõlas. Eelnõu ei piira ruumiandmete olemasolu ega leitavust, vaid reguleerib nende avalikustamise üksikasju ja ulatust. INSPIRE-direktiiv ei nõua, et kõik ruumiandmed oleksid piiranguteta ja täies detailsuses avalikkusele kättesaadavad. Direktiivi artikkel 13 lubab kehtestada piiranguid juhul, kui see on vajalik näiteks avaliku julgeoleku või isikute õiguste ja vabaduste kaitseks. Piiratakse selliste andmete avalikustamist, mille suur detailsus võimaldaks teha järeldusi isikute eluolu või vara kohta. Madalama riskitasemega andmed jäävad avalikkusele kättesaadavaks ning tagavad seeläbi direktiivi artikli 11 kohase minimaalse kättesaadavuse.

Eelnõu lahendus – mitmetasandiline juurdepääs ja andmete detailsuse piiramine – on kooskõlas INSPIRE-direktiivi loogikaga, kuna:

- andmete leitavus ja olemasolu säilib;
- väiksema riskiga andmed jäävad avalikkusele kättesaadavaks;
- suurema riskiga andmetele nähakse ette kontrollitud juurdepääs.

Lisaks toetab eelnõu INSPIRE eesmärki tagada andmete tegelik kasutatavus, kuna väldib olukorda, kus liiga piiratud või viibega kättesaadav teave kaotaks praktilise väärtuse avalike ülesannete täitmisel.

5.2. Avaandmete direktiiv ((EL) 2019/1024)

Avaandmete direktiivi artikli 5 kohaselt peavad avaliku sektori asutused tegema dokumendid kättesaadavaks taaskasutamiseks, kuid artikli 1 lõike 2 kohaselt ei kohaldata direktiivi teabele, millele kehtivad juurdepääsupiirangud muu hulgas isikuandmete või julgeoleku kaitseks.
Lisaks sätestab artikli 3 lõige 1 üldpõhimõtte teabe võimalikult laialdasest kättesaadavusest, kuid ei välista piirangute kehtestamist.

Eelnõu lahendus on direktiiviga kooskõlas, kuna:

- säilitab aeromõõdistusandmete üldise kättesaadavuse väiksema detailsusega;
- ei välista andmete taaskasutamist;
- piirab üksnes andmete neid omadusi (suur detailsus, koondatavus), mis tooksid kaasa ebaproportsionaalse riive.

Seejuures on arvestatud, et avalike ruumiandmete kättesaadavus:

- toetab innovatsiooni ja ettevõtlust;
- vähendab halduskoormust, kuna väheneb vajadus individuaalsete teabenõuete esitamiseks;
- parandab otsuste tegemise kvaliteeti avalikus sektoris.

Seega ei vähenda eelnõu avaandmete direktiivi eesmärki, vaid tasakaalustab selle teiste põhiõigustega.

Eelnõu koostamisel on arvestatud avaandmete direktiivi alusel kehtestatud komisjoni rakendusmäärusega (EL) 2023/138, millega sätestatakse kõrge väärtusega andmestike nimekiri ning nende avaldamise ja taaskasutamise kord. Eelnõu sätestab aeromõõdistusandmete omadustest ja nendega seotud riskidest lähtuva juurdepääsukorra. Eelnõu ettevalmistamisel ei ole tuvastatud vastuolu rakendusmäärusest (EL) 2023/138 tulenevate nõuetega.

5.3. Keskkonnateabe direktiiv (2003/4/EÜ)

Keskkonnateabe direktiivi artikli 3 kohaselt tuleb keskkonnateave teha avalikkusele kättesaadavaks ning artikli 4 lõike 2 kohaselt võib juurdepääsu piirata, kui avalikustamine kahjustaks näiteks avalikku julgeolekut ja riigikaitset, isikuandmete kaitset või muid kaitstavaid huve. Aeromõõdistusandmed võivad sisaldada keskkonnateavet, kuid ühtlasi võimaldada järeldusi isikute eraelu kohta. Eelnõu arvestab seda, tagades keskkonnateabe kättesaadavuse ning samas piirates üksnes neid andmeid, mille avalikustamine oleks vastuolus artiklis 4 sätestatud kaitsehuvidega.

5.4. Isikuandmete kaitse üldmäärus ((EL) 2016/679)

Eelnõul on kokkupuude Euroopa Liidu isikuandmete kaitse regulatsiooniga, kuna eelnõuga sätestatakse geodeetiliste tööde tegijate, ESTPOS-i kasutajate ning aeromõõdistusandmetele juurdepääsu võimaldamisega seotud isikuandmete töötlemine. Isikuandmete töötlemisel kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/679 (isikuandmete kaitse üldmäärus). Eelnõu puudutab ka Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 8 sätestatud õigust isikuandmete kaitsele. Isikuandmete töötlemine toimub avaliku ülesande täitmiseks ning ruumiandmete infrastruktuuri, geodeetilise süsteemi ja aeromõõdistusandmete haldamisega seotud eesmärkidel. Eelnõus on isikuandmete töötlemise eesmärgid ja ulatus määratletud seaduses.

5.5. Järeldus

Euroopa Liidu õigus ei eelda ruumiandmete piiranguteta ja maksimaalse detailsusega avalikustamist, vaid näeb ette tasakaalustatud lähenemise, mis võimaldab piirata juurdepääsu juhul, kui see on vajalik teiste õigushüvede kaitseks. Seetõttu on eelnõu Euroopa Liidu õigusega kooskõlas.

6. Seaduse mõjud

Eelnõukohase seadusega kavandatakse järgmisi muudatusi:

- koondatakse aadressiandmed, kohanimeandmed ja huviobjektiandmed ühtsesse aadresside ja kohanimede süsteemi (AKS);
- antakse AKS-i infosüsteemi vastutavale töötlejale õigus määrata või muuta koha-aadresse seaduses sätestatud juhtudel;
- kaotatakse kohalike geodeetiliste tööde MaRu-ga kooskõlastamise kohustus;
- kehtestatakse GNSS-i tugijaamade sertifitseerimise nõuded ja järelevalve kord;
- määratakse riigilõiv GNSS-i tugijaamade võrgu sertifikaadi taotluse menetluse eest;
- sätestatakse geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavate mõõteseadmete kalibreerimise kohustus;
- sätestatakse riikliku GNSS-i tugijaamade võrgu ESTPOS õiguslik raamistik ning ESTPOS-i andmete ja teenuste kättesaadavuse ja kasutamise alused;
- sätestatakse õiguslik raamistik aeromõõdistusandmete avalikustamiseks ja kasutamiseks;
- luuakse MaRu tasuliste teenuste osutamise alused.

Sihtrühma saab üldistatult jagada kolmeks:

- eraõiguslikud juriidilised isikud;
- füüsilised isikud;
- avalik sektor (kohalikud omavalitsused ja riigiasutused).

6.1. Aadressiandmed

6.1.1. Mõju avaldav muudatus: aadresside, kohanimede ja huviobjektide koondamine ühte terviklikku süsteemi

Kuna aadressiandmete süsteemi infosüsteem (ADS-i infosüsteem) ja riiklik kohanimeregister (KNR) on tänaseks tehniliselt omavahel integreeritud aadresside ja kohanimede süsteemi

infosüsteemiks (AKS-i infosüsteem), tehakse muudatused ruumiandmete seaduses, kohanimeseaduses ja rakendusaktides.

Riikliku kohanimeregistri sätted tunnistatakse kohanimeseaduses kehtetuks. Lisaks reguleeritakse huviobjektidega seotut seaduse tasandil. Oluline tähelepanek on, et praeguses kasutuses tähendab huvipunkt pigem konkreetset teenuse või koha asukohta, samas muudatuse järgi on huviobjekt laiem õiguslik mõiste, mis võib olla samal ajal kas kohanimeobjekt või aadressiobjekt või muu objekt, millele ei ole kohanime ega koha-aadressi määratud.

Muudatustega koondatakse aadressid, kohanimed ja huviobjektid ühte terviklikku süsteemi. Sellega rõhutatakse, et tegemist ei ole üksnes eraldiseisvate andmeliikidega, vaid tervikliku tehnilise, organisatsioonilise ja õigusliku süsteemiga, mis sisaldab nii andmete moodustamise, esitamise, haldamise ja kasutamise põhimõtteid kui ka süsteemi toimimiseks vajalikke osapooli ja nende ülesandeid. Muudatus loob selgema struktuuri ning eristab ühelt poolt aadresside, kohanimede ja huviobjektide määramise ning andmete esitamisega seotud nõudeid ja menetlusi ning teiselt poolt infosüsteemi kui terviklikku andmete haldamise ja kasutamise keskkonda.

6.1.1.1. Sihtrühm: riigiasutused ja kohaliku omavalitsuse asutused

Mõju riigivalitsemisele (riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele)

AKS-i infosüsteemi kasutusele võtmisel on riigivalitsemisele valdavalt positiivne mõju. MaRu hallatavate infosüsteemide arv väheneb ning seniste eraldiseisvate regulatsioonide asemel rakendatakse ühtset õiguslikku raamistikku. Loobutakse KNR-i kui eraldiseisva keskkonna ülalpidamisest. AKS-i infosüsteemi kasutuselevõtuga võib selle vastutava ja volitatud töötleja töökoormus mõnel määral kasvada (nt võib kaasneda vajadus koolituste korraldamiseks ja juhendite koostamiseks). KNR-i kui eraldi registri ja infosüsteemi sulgemisega kaob selle keskkonna ülalpidamisega kaasnev töökoormus ja ressursikulu. Selle asemel AKS-i infosüsteemi kasutuselevõtu tõttu ei vähene ressursikulu oluliselt. Samas lihtsustab see süsteemide haldamist ja vähendab töökoormust. KOV-ide ülesanded ja töökorraldus oluliselt ei muutu.

Aadressiandmete üleviimisega AKS-i infosüsteem uueneb ka senine In-ADS-i veebiteenus, mis on ADS-i andmeid kasutav integreeritav aadressiotsing, mida on võimalik lihtsalt paigutada veebipõhistesse infosüsteemidesse. Teenuse uus nimi on In-AKS. In-ADS on avatud kuni 2026. aasta juuli lõpuni. Pärast seda rakendatakse kuni 2026. aasta lõpuni ümbersuunamist.

Ühtsesse süsteemi koondatud huviobjektide andmestik annab riigile ajakohase ülevaate konkreetsetes asukohtades pakutavatest teenustest, mida saab kasutada nii kriisiolukordade lahendamiseks kui ka muude avalike teenuste planeerimiseks ja korraldamiseks. Positiivne mõju avaldub ka KOV-idele, kellel on huviobjektide infot omades võimalik avalike teenuste osutamist tõhusamalt korraldada ning nendeks vajaminevat ressurssi optimeerida. Andmete kogumine võib suurendada mõnel määral MaRu töökoormust. Oluline on, et andmeid kogub MaRu ning teised asutused (Häirekeskus, Päästeamet jt) ei pea seda seetõttu eraldiseisvalt tegema. Seega kokkuvõttes on huviobjektide andmete koondamine AKS-i infosüsteemi positiivse mõjuga.

6.1.1.2. Sihtrühm: ettevõtjad ja elanikud

Mõju majandusele

Huviobjekti andmed võetakse üle MaRu sisemisest andmekogust. Muudatuse eesmärk ei ole luua uut tüüpi andmeid, vaid luua õiguslik raamistik avalike ülesannete täitmiseks oluliste huviobjektide andmete ühtseks haldamiseks ning kasutamiseks koos aadressi- ja kohanimeandmetega.

AKS-i infosüsteemi huviobjektide regulatsiooni eesmärk on tagada avalike ülesannete täitmiseks vajalike asukohaandmete koondamine ühtsesse süsteemi. Huviobjektide andmete kogumine ei ole suunatud erasektori teenuste asendamisele ega huvipunktide kommertsteenuste pakkumisele, vaid avaliku sektori ülesannete täitmise toetamisele, sealhulgas kriisijuhtimise, planeerimise ja teenuste korraldamise eesmärgil.

Muudatus võib mõjutada ettevõtjaid, kes koguvad ja pakuvad huvipunktide (POI) andmeid. Teadaolevalt on Eestis üks ettevõte, kes müüb eraldiseisva tootena huviobjektide (POI) andmestikku. Kuna huviobjektide regulatsiooni peamine eesmärk on toetada avalike ülesannete täitmist, avalike teenuste planeerimist ning kriisi- ja kiirreageerimisvõimekust, on mõju huvipunktide andmete turule hinnanguliselt väike kuni mõõdukas.

6.1.1.3. Mõju infoühiskonnale

Kavandatud muudatustega kaasneb infoühiskonnale eeldatavasti oluline positiivne mõju. AKS kujuneb aadressiandmete, kohanimede ja nendega seotud ruumiseoste ühtseks referentssüsteemiks.. Selle kõrval ei säilitata paralleelse registrina KNR-i ning kogu seal kajastuv info liigub AKS-i infosüsteemi. See lihtsustab nii avaliku sektori töötajate kui ka KOV-ide jaoks riigi andmekorralduse üldarusaadavust. Ühe andmebaasi kasutamine vähendab infosüsteemide killustatust, mis lihtsustab avalike teenuste kasutamist ja suurendab usaldusväärsust infoühiskonnas. Muudatus ei muuda Eesti senist detsentraliseeritud andmehalduse põhimõtet ega loo uut põhiandmekogu. Valdkondlike andmete esmased allikad jäävad ka edaspidi vastavate andmekogude juurde ning nende eest vastutavad asjaomased andmekogude vastutavad töötlejad. Infosüsteemide konsolideerimine vähendab eraldiseisvate süsteemide haldamise vajadust, lihtsustab avaliku sektori asutuste ja KOV-ide jaoks andmete kasutamist ning aitab parandada andmete kvaliteeti ja järjepidevust.

6.1.1.4. Mõju riigieelarvele

AKS-i infosüsteemi arendust rahastab Euroopa Liit taasterahastu NextGenerationEU vahenditest. Arendusel on kolm etappi: aprillis 2025 valmisid AKS-i infosüsteemi baasfunktsioonid ja kohanimede moodul ja oktoobris AKS-i infosüsteemi aadressiandmete avalik rakendus. 2026. aastal valmib aadressiandmete menetlusrakendus ja täisfunktsioonid kohanime-, aadressi- ja huviobjektiandmete tootmiseks ning levitamiseks uues süsteemis.

AKS-i infosüsteemi majutus, hooldus ja arendamine süsteemi valmimise järel ei suurenda mõju riigieelarvele võrreldes senise olukorraga. Aadressiandmete süsteemi infosüsteemi ja riikliku kohanimeregistri andmete üleviimine AKS-i infosüsteemi on seotud AKS-i infosüsteemi loomise projektiga ning ei tulene käesolevast eelnõust. Seetõttu ei põhjusta ka andmete üleviimine käesoleva eelnõu rakendamisel täiendavat mõju riigieelarvele.

6.1.1.5. Mõju riigi julgeolekule

Huviobjekte käsitlevate normide loomine toetab avalike ülesannete täitmist, avalike teenuste planeerimist ning kriisi- ja kiirreageerimisvõimekust, tagades ajakohaste huviobjektide andmete, mis laiali erinevates riiklikes andmekogudes, kättesaadavuse ühest süsteemist. See parandab andmete kasutatavust ja võimaldab teha kiiremaid otsuseid, misläbi avaldub positiivne mõju riigi sisejulgeolekule.

6.1.2. Mõju avaldav muudatus: hoone või hooneosa koha-aadressi määramise või muutmise õiguse andmine AKS-i infosüsteemi vastutavale töötlejale

Muudatusega nähakse ette, et teatud juhtudel võib hoone, hooneosa või riigi maakorralduse käigus tekkiva objekti koha-aadressi määrata või muuta AKS-i infosüsteemi vastutav töötleja ehk MaRu. Selline võimalus rakendub eelkõige juhul, kui KOV ei ole seaduses ette nähtud tähtaja jooksul aadressitoimingut teinud või kui hoone aadress tuleb viia tehniliselt vastavusse aluseks oleva katastriüksuse aadressiga.

6.1.2.1. Sihtrühm: riigiasutused ja kohaliku omavalitsuse asutused

Mõju riigivalitsemisele (riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele)

Muudatuse mõju riigivalitsemisele on positiivne. Selle tulemusena paraneb aadressiandmete ajakohasus ja kvaliteet ning väheneb risk, et riiklikes infosüsteemides kasutatakse vastuolus olevaid aadressiandmeid. Mõju MaRu-le on mõõdukas. Ameti ülesanded laienevad, kuna teatud juhtudel tuleb aadressitoimingud teha kohaliku omavalitsuse asemel ning tagada vastavate automatiseeritud menetluste toimimine. Positiivne mõju avaldub ka teistele riigiasutustele ja avaliku sektori infosüsteemidele, kus kasutatakse aadressiandmeid oma ülesannete täitmisel. Ühtsemad ja ajakohasemad aadressiandmed parandavad andmekogude koosvõimet ning vähendavad vigadest ja ebaühtlastest andmetest tingitud lisanduvat menetluskoormust.

Muudatuse mõju kohaliku omavalitsuse korraldusele on väike kuni mõõdukas ning valdavalt positiivne. KOV-i pädevus koha-aadresside määramisel säilib üldreeglina muutumatuna ning enamiku aadressitoiminguid teeb jätkuvalt omavalitsus. Muudatus puudutab üksnes erandjuhtumeid, kus aadressi määramine on jäänud tegemata või kus aadressiandmete kooskõla on võimalik tagada tehnilise toiminguna.

6.1.2.2. Sihtrühm: ettevõtjad ja elanikud

Muudatuse mõju ettevõtetele ja füüsilistele isikutele on väike ning valdavalt positiivne. Muudatus ei too kaasa uusi kohustusi ega lisakulusid, kuid aitab tagada aadressiandmete ajakohasuse. Ühtsemad ja ajakohasemad aadressiandmed parandavad aadressiandmetele tuginevate teenuste kvaliteeti ning vähendavad vigastest või vastuolulistest aadressiandmetest tingitud probleeme andmete kasutamisel.

6.2. Geodeesia

6.2.1. Mõju avaldav muudatus: kohalike geodeetiliste tööde MaRu-ga kooskõlastamise kohustuse kaotamine

Tunnistatakse kehtetuks RAS-i § 34 lõige 4, mis sätestab kohalike geodeetiliste punktide ja võrkude rajamise ning rekonstrueerimise tööde kooskõlastamise vajaduse MaRu-ga. RAS-i § 22 lõike 2 kohaselt rajatakse kohalikud geodeetilised võrgud vajaduse kohaselt. Pädevus vajaduse väljaselgitamisel on eelkõige KOV-il, kes on RAS-i § 34 lõike 2 kohaselt ka kohalike geodeetiliste tööde korraldaja. Muudatuse eesmärk on vähendada menetlusetappe ja kiirendada geodeetiliste tööde korraldamist. Muudatus mõjutab eelkõige KOV-e, MaRu ning geodeetilisi töid tegevaid ettevõtteid.

6.2.1.1. Sihtrühm: riigiasutused ja kohaliku omavalitsuse asutused

Mõju riigivalitsemisele (riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele)

Mõju on positiivne, kuna menetlusele kuluva aja kokkuhoid vähendab MaRu ja KOV-i menetluskulu.

Muudatuse eesmärk on lihtsustada geodeetiliste tööde menetlust, kaotades kohalike geodeetiliste tööde kohustusliku kooskõlastamise MaRu-ga. Muudatuse tulemusena lüheneb menetlusaeg ning muutub lihtsamaks geodeetiliste tööde tegemiseks vajalik haldusmenetlus.

Mõju on MaRu-le mõõdukalt positiivne, sest menetlusele kuluva aja kokkuhoid vähendab MaRu menetluskulu. Riskina võib tuua välja vajaduse anda tööde tegijatele või KOV-idele geodeetiliste tööde kohta selgitusi või nõuandeid.

Mõju KOV-idele on väike. Kuivõrd geodeetiliste tööde projekte koostavad asjakohast kutse- ja erialapädevust omavad geodeesiaettevõtted, ei kaasne muudatusega eeldatavalt vajadust teha täiendavat tehnilist ekspertiisi. Samas võib väiksemates omavalitsustes, kus geodeesia-alane pädevus on piiratud, tekkida vajadus selgituste või nõustamise järele. Välistada ei saa ka riski, et osas omavalitsustes tekib muudatuse rakendamise algusjärgus suurem koormus uue töökorralduse kujundamisel. Samas vähendab seda asjaolu, et geodeetiliste tööde projektide koostamise eest vastutab töö tegija ning kohaliku omavalitsuse senine vastutus kohaliku geodeetilise võrguga seotud otsuste tegemisel ei muutu.

6.2.1.2. Sihtrühm: ettevõtjad ja elanikud

Mõju majandusele

Muudatuse mõju ettevõtjatele on väike ja valdavalt positiivne. Kohalike geodeetiliste tööde projektide ja aruannete kooskõlastamise menetluse lihtsustamine vähendab menetlusetappe ning võib lühendada tööde elluviimiseks kuluvat aega. See võib vähendada geodeetilisi töid tegevate või tellivate ettevõtjate halduskoormust. Kutseregistri andmetel on väljastatud 246 kehtivat geodeedi 6. taseme ja 9 geodeedi 7. taseme kutsetunnistust. EMTAK 71122 „Geoloogilised ja geodeetilised uurimistööd“ tegevusalal on registreeritud ligikaudu 300 ettevõtjat.

Mõju elanikele on väike. Muudatus ei too füüsilistele isikutele kaasa uusi kohustusi ega kulusid. Kaudselt võib menetluste kiirenemine soodustada geodeetiliste töödega seotud projektide ja arendustegevuste sujuvamat elluviimist.

6.2.2. Mõju avaldav muudatus: geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavate mõõteseadmete kalibreerimise kohustuse kehtestamine

Muudatusega sätestatakse geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavate mõõteseadmete kalibreerimise kohustus. Muudatuse eesmärk on suurendada geodeetiliste täppismõõtmiste usaldusväärsust ning vähendada riski, et riigi ja kohaliku omavalitsuse andmekogudesse kantakse ebatäpseid mõõtmisandmeid.

Sätestatakse üldnõue, mille kohaselt geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavad olulised mõõteseadmed ja nende komponendid (sh elektro-optilised kaugusmõõturid koos vastavate mõõteprismadega, digitaalsed täppisnivelliirid ning invar-koodlatid koos nende skaala omadustega ja terrestrilised laserskannerid) peavad olema kalibreeritud akrediteeritud mõõtelaboris. Nõude eesmärk on tagada mõõtmiste metroloogiline jälgitavus ja ühtlane kvaliteet sõltumata töö tegijast.

Lisaks täpsustatakse kalibreerimisnõude kohaldamisala, sätestades, et nõue kohaldub teostusmõõdistamisel kasutatavatele mõõteseadmetele. Säte rõhutab, et nimetatud töödel kasutatavate seadmete kalibreeritus on väga tähtis, kuna nende tulemustel on otsene mõju mõõtmiste täpsusele. Sätestatud on volitusnorm, et geodeetiliste mõõteseadmete kalibreerimise nõuded ja korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega.

6.2.2.1. Sihtrühm: riigiasutused ja kohaliku omavalitsuse asutused

Mõju riigivalitsemisele (riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele)

Muudatuse mõju riigivalitsemisele on positiivne. Kalibreeritud mõõteseadmete kasutamine parandab geodeetiliste mõõtmistulemuste usaldusväärsust ning vähendab riski, et riigi või kohaliku omavalitsuse andmekogudesse kantakse ebatäpseid mõõteandmeid. See toetab ruumiandmete kvaliteeti ning parandab nende kasutatavust planeerimis-, ehitus-, maakorraldus- ja muudes haldusmenetlustes.

Mõju KOV-idele on väike. Kuna KOV-id üldjuhul ei tee geodeetilisi mõõtmisi ise ega kasuta selleks mõõteseadmeid, vaid tööd teevad pädevad teenuseosutajad. Positiivne mõju avaldub kvaliteetsemate alusandmete kasutamises KOV-i ülesannete täitmisel.

6.2.2.2. Sihtrühm: ettevõtjad ja elanikud

Mõju majandusele

Negatiivse mõjuna võib välja tuua kalibreerimisteenuse kättesaadavuse riski. Eestis puudub praegu akrediteeritud kalibreerimisteenus geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavatele mõõteseadmetele, mistõttu tuleb seadmete kalibreerimiseks kasutada välisriikide teenuseosutajaid. See võib suurendada geodeetiliste tööde tegijate kulusid ning pikendada seadmete kasutusest väljas olemise aega. Mõju ulatus sõltub sellest, millises ulatuses kalibreerivad geodeetiliste tööde tegijad oma mõõteseadmeid juba praegu vabatahtlikult või klientide kvaliteedinõuetest tulenevalt. Mõju avaldub eelkõige geodeetiliste tööde tegijatele, kes peavad tagama mõõteseadmete vastavuse kehtestatud nõuetele. Kalibreerimisteenuse kättesaadavusega seotud võimalikku mõju aitab vähendada asjaolu, et Eestis on olemas kalibreerimisteenuse arendamiseks vajalik taristu, eelkõige Vääna geodeetiline baasjoon. Selle taristu kasutuselevõtt võimaldaks tulevikus pakkuda osa kalibreerimisteenustest Eestis ning vähendada vajadust tellida teenust välisriigi akrediteeritud laboritest. Kutseregistri andmetel on väljastatud 246 kehtivat geodeedi 6. taseme ja 9 geodeedi 7. taseme kutsetunnistust. EMTAK 71122 „Geoloogilised ja geodeetilised uurimistööd“ tegevusalal on registreeritud ligikaudu 300 ettevõtjat.

Geodeetiliste tööde tegijate kulude suurenemine võib osaliselt kanduda edasi ka geodeetiliste tööde tellijatele, sealhulgas ehitus-, projekteerimis-, taristu- ja kinnisvarasektori ettevõtjatele ning avaliku sektori asutustele, kes kasutavad geodeetiliste tööde teenuseid. Sellest tulenevalt võib mõju kaudselt avalduda ka lõpptarbijatele ulatuses, milles teenuse osutamise kulude kasv kandub edasi tööde või projektide maksumusse.

Nõue on kavandatud kehtestada 1. jaanuaril 2030. Üleminekuajal saavad turuosalised kohaneda ja seni kasutada välisriikide teenuseid. Samuti võimaldab üleminekuaeg ettevõtjatel planeerida kalibreerimisega seotud kulusid ja töökorralduslikke muudatusi. Geodeetilisi mõõteseadmeid peab kalibreerima vähemalt üks kord kahe aasta jooksul, välja arvatud juhul, kui seadme omadused, tootja juhised või mõõtetulemuse usaldusväärsust mõjutav sündmus nõuavad varasemat kalibreerimist. Seetõttu on nõudega kaasnev kulu üldjuhul perioodiline ja ette planeeritav.

Mõju füüsilistele isikutele on väike ja valdavalt positiivne. Muudatus võib mõjutada geodeetiliste teenuste hinda, kui töö tegemisele kohaldub mõõteseadmete kalibreerimise kohustus. Samas parandab nõue mõõtmistulemuste usaldusväärsust ning vähendab ebatäpsetest mõõtmistulemustest tingitud vigade ja vaidluste riski. Täpsemad mõõtmistulemused on füüsilistele isikutele olulised eelkõige kinnisasjade piiridega seotud toimingute, ehitustegevuse ning muude maa kasutamist puudutavate otsuste puhul, kus ebatäpsed andmed võivad põhjustada täiendavaid kulusid või vaidlusi. Seetõttu on mõju füüsilistele isikutele tervikuna hinnatav pigem positiivsena, kuigi teenuste hinnad võivad mõnevõrra suureneda. Üleminekuaeg võimaldab turuosalistel muudatusega kohaneda.

6.2.3. Mõju avaldav muudatus: GNSS-i tugijaamade sertifitseerimise nõude kehtestamine

Muudatusega kehtestatakse GNSS-i tugijaamade võrkude omanikele kohustus taotleda võrgus kasutatavate GNSS-i tugijaamade sertifitseerimist. Muudatuse eesmärk on tagada, et GNSS-positsioneerimisteenused põhinevad Eesti geodeetilisel süsteemil ning erinevate tugijaamade kaudu saadud mõõtmistulemused on omavahel võrreldavad. Selleks sätestatakse sertifitseerimise, auditeerimise ja järelevalve kord ning sertifitseerimistaotluse menetlemise eest riigilõiv.

6.2.3.1. Sihtrühm: riigiasutused ja kohaliku omavalitsuse asutused

Mõju riigivalitsemisele (riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele)

Muudatuse mõju riigivalitsemisele on positiivne. Sertifitseeritud GNSS-i tugijaamade kasutamine parandab geodeetiliste mõõtmistulemuste usaldusväärsust ja tagab nende parema vastavuse Eesti geodeetilisele süsteemile. See toetab ruumiandmete kvaliteeti ning parandab nende kasutatavust planeerimis-, ehitus-, maakorraldus- ja muudes valdkondades.

Muudatus mõjutab MaRu, kellele lisandub GNSS-i tugijaamade sertifitseerimise, auditeerimise ja järelevalve ülesanne. Sertifitseerimistaotluse menetluse eest kehtestatakse riigilõiv. Mõju KOV-idele on väike. Muudatus ei too kaasa uusi ülesandeid ega kulusid.

6.2.3.2. Sihtrühm: ettevõtjad ja elanikud

Mõju majandusele

Muudatuse mõju majandusele on väike ja valdavalt positiivne. Muudatus puudutab vähem kui kümmet Eestis tegutsevat GNSS-i tugijaamade võrgu omanikku, kellele kehtestatakse kohustus taotleda võrgus kasutatavate GNSS-i tugijaamade sertifitseerimist ning tasuda selle eest riigilõiv. Muudatusega kaasneb täiendav halduskoormus ja kulu sertifitseerimismenetluse läbimise tõttu. Sertifitseerimistaotlus tuleb esitada kord aastas. Kohustust rakendatakse alates 1. jaanuarist 2028, mis annab aja uute nõuetega kohanemiseks.

Positiivne mõju avaldub geodeetiliste mõõtmiste suuremas usaldusväärsuses. Sertifitseeritud tugijaamade kasutamine suurendab kindlust, et erinevate võrkude kaudu saadud mõõtmistulemused vastavad Eesti geodeetilisele süsteemile, mis vähendab vigadest, kordusmõõtmistest ja andmete ümbertöötlemisest tulenevaid kulusid geodeesia-, ehitus-, projekteerimis-, maakorraldus- ja taristusektoris.

Mõju elanikele on kaudne ja väike. Muudatus ei too elanikele kaasa uusi kohustusi ega otseseid kulusid. Kaudne positiivne mõju avaldub kvaliteetsemate geodeetiliste mõõtmiste kaudu, mis toetavad ehitus-, planeerimis- ja kinnisvaraalaste tegevuste kvaliteeti.

6.3. Aeromõõdistamine

6.3.1. Mõju avaldav muudatus: õigusliku raamistiku kehtestamine aeromõõdistusandmete avalikustamiseks ja kasutamiseks

Muudatustega luuakse ruumiandmete seaduses esmakordselt terviklik õiguslik raamistik aeromõõdistusandmete haldamiseks, avalikustamiseks ja kasutamiseks. Määratakse aeromõõdistusandmete koosseis, aeromõõdistuse tulemid, aeromõõdistusandmete haldamise põhimõtted ning erinevad juurdepääsutasemed, et tasakaalustada ruumiandmete kasutatavust, eraelu puutumatuse kaitset ja riigi julgeoleku huve. Täpsemad tingimused kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Selleks muudetakse keskkonnaministri 20.12.2013 määrust nr 76 „Topograafiliste andmete hõive kord ja üldist tähtsust omavad topograafilised nähtused".

Aeromõõdistuse tulemitena käsitatakse ortofotosid, kaldaerofotosid, fotovõrkmudeleid, aerolaserskaneerimise punktipilve andmeid ning neist tuletatud kõrgusmudeleid ja muid andmestikke. Aeromõõdistusandmeid haldab Maa- ja Ruumiamet, kelle ülesanne on korraldada nende töötlemist ja haldamist, arhiveerimist ja säilitamist, tagades samal ajal eraelu puutumatuse, riigi julgeoleku ja andmete kasutatavuse avalikes huvides.

Muudatusega luuakse kolmetasandiline juurdepääsumudel:

1. Avaliku juurdepääsuga aeromõõdistusandmed milleks on ortofotod ja milleks võivad olla mitte avaliku juurdepääsuga aeromõõdistusandmete tuletised. Avalikult kättesaadava ortofoto piksli suurus maapinnal peab olema vähemalt 10 sentimeetrit ning andmed avalikustatakse vähemalt kuuekuulise ajalise viivitusega alates nende hõivamisest. Avalikus vaates ei tehta kättesaadavaks kaldaerofotosid, fotovõrkmudeleid, aerolaserskaneerimise punktandmeid ega detailseid punktipilve andmetest tuletatud andmestikke. Piirangu eesmärk on vähendada eraelu puutumatuse ja julgeoleku riske.
2. Autenditud juurdepääsuga aeromõõditusandmed, milleks on ortofotod, kaldaerofotod, fotovõrkmudel. Sellega võimaldatakse juurdepääs suurema detailsusega aeromõõdistusandmetele, mille piksli suurus maapinnal on väiksem kui 10 sentimeetrit. Andmete kasutamine eeldab kasutaja autentimist ning nõustumist kasutustingimustega. Vajaduse korral võib Maa- ja Ruumiamet piirata või peatada autenditud kasutaja juurdepääsu julgeoleku, avaliku korra või riigikaitse huvides.
3. Piiratud juurdepääsuga aeromõõdistusandmed, milleks on aerolaserskaneerimise punktandmed, lisaks ortofotod, kaldaerofotod ja fotovõrkmudelid, mis on väiksema piksli suurusega maapinnal kui 4 sentimeetrit ning aeromõõdistusandmed, mille avalikustamisest möödunud vähem kui kuus kuud nende hõivamisest. Need andmed võivad avalikustamise puhul kahjustada riigi julgeolekut, avalikku korda või üksikisiku eraelu puutumatust. Maa- ja Ruumiamet võib piirata juurdepääsu andmete liigi, mahu, ala või detailsuse alusel.

Muudatusega reguleeritakse aeromõõdistusandmete taotluste esitamist, mille täpsem kord sätestatakse määruses.

6.3.1.1. Sihtrühm: riigiasutused ja kohaliku omavalitsuse asutused

Mõju riigivalitsemisele (riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele)

Muudatuse mõju riigivalitsemisele on positiivne. Selgem ja ühtne kord loob õigusliku aluse aeromõõdistusandmete kasutamiseks olukorras, kus andmete detailsus ja kasutusvõimalused on oluliselt kasvanud. Kavandatu aitab vähendada eraelu puutumatuse ja riigi julgeolekuga seotud riske, säilitades samal ajal kvaliteetsete ruumiandmete kasutatavuse avalike ülesannete täitmisel.

Mõju Maa- ja Ruumiametile on märkimisväärne. Ameti ülesanded laienevad, kuna lisandub kohustus hallata erinevaid juurdepääsutasemeid, korraldada kasutajate autentimist, menetleda piiratud juurdepääsuga aeromõõdistusandmetele juurdepääsu taotlusi ja riigiasutuste esitatud aeromõõdistusandmete muutmise taotlusi ning rakendada andmete kasutamisega seotud tehnilisi ja korralduslikke meetmeid. Samuti tuleb tagada juurdepääsuga seotud andmete töötlemine, logimine ja säilitamine ning vajaduse korral piirata juurdepääsu seadusega kaitstava õigushüve kaitseks. Muudatusega võib kaasneda vajadus infosüsteemide arenduste ning haldusressursi järele.

MaRu-le tekib uus ülesanne hallata aeromõõdistusandmete erinevaid juurdepääsutasemeid ning tagada, et andmed tehakse kasutajatele kättesaadavaks seaduses ja määruses sätestatud tingimustel. Selleks tuleb luua avalik vaade, autenditud kasutaja juurdepääs, piiratud juurdepääsuga andmete kasutamise tehnilised lahendused ning hallata neid. Muudatusega kaasneb vajadus arendada ja hallata autentimislahendusi ning kasutusõigusi.

Lisaks lisandub MaRu-le kohustus menetleda riigiasutuste taotlusi aeromõõdistusandmete muutmiseks, sealhulgas vajaduse korral andmete eraldusvõime vähendamiseks, hägustamiseks, üldistamiseks või muul viisil muutmiseks. MaRu peab hindama taotletava muudatuse vajalikkust, sobivust ja proportsionaalsust ning määrama muutmise viisi, ulatuse ja vajaduse korral kestuse. Muutmise vajadus võib tuleneda muu hulgas riigi julgeoleku, riigikaitse, avaliku korra, avaliku julgeoleku, elutähtsa teenuse toimepidevuse või isiku eraelu puutumatuse kaitsmise vajadusest.

Lisanduv töökoormus on seotud ka piiratud juurdepääsuga aeromõõdistusandmete kasutamise korraldamisega. Maa- ja Ruumiamet peab menetlema juurdepääsutaotlusi, hindama taotleja õiguslikku alust, andmete kasutamise eesmärki ja vajadust ning seda, kas eesmärki on võimalik saavutada avaliku või autentimist nõudva juurdepääsuga andmete abil. Vajaduse korral määrab amet andmete kasutamise ja edastamise tingimused. Riigi julgeoleku, riigikaitse, avaliku korra, avaliku julgeoleku või elutähtsa teenuse toimepidevuse kaitseks võib MaRu enne juurdepääsu võimaldamise otsustamist küsida pädevalt riigiasutuselt arvamuse.

Samas loob regulatsioon Maa- ja Ruumiametile senisest selgema õigusliku aluse aeromõõdistusandmete avalikustamise, kasutamise ja piirangute rakendamise korraldamiseks. See vähendab õiguslikku ebakindlust ning võimaldab eraelu puutumatuse ja julgeoleku kaalutlusi arvestada ühtsetel alustel kõigi andmekasutajate suhtes.

Kavandatu eeldab olemasolevate aeromõõdistusandmete avalikustamise ja levitamise lahenduste olulist ümberkujundamist. Kui praegu on suur osa aeromõõdistusandmetest kasutajatele kättesaadav ühetaolisel põhimõttel, siis edaspidi tuleb rakendada erinevad juurdepääsutasemeid ning tagada nende tehniline eristamine.

Arenduskoormust suurendab ka asjaolu, et regulatsioon loob senisest erinevad andmetasemed. See tähendab, et süsteemid peavad suutma hallata sama andmestiku erinevaid versioone ja nendele rakenduvaid kasutuspiiranguid.

Mõju teistele riigiasutustele ja kohalikele omavalitsustele on mitmetahuline. Avalike ülesannete täitmiseks vajalikud aeromõõdistusandmed jäävad neile kättesaadavaks, kuid sõltuvalt andmete detailsusest võib nende kasutamine edaspidi eeldada autentimist või piiratud juurdepääsuga andmete puhul juurdepääsutaotluse esitamist. Näiteks võib kohaliku omavalitsuse ülesannete

täitmisel tiheasustusaladel olla vajadus kasutada alla 10-sentimeetrise pikslisuurusega ortofotosid. Aerolaserskaneerimise punktipilvede kasutamisel tuleb edaspidi arvestada piiratud juurdepääsu korraga.

Mõju teistele riigiasutustele ja kohalikele omavalitsustele võib avalduda ka juhul, kui nende infosüsteemid kasutavad MaRu teenuseid või liidestusi. Eelkõige võib tekkida vajadus kohandada olemasolevaid liidestusi autentimist nõudva või piiratud juurdepääsuga andmete kasutamiseks ning tagada infosüsteemide ühilduvus uute juurdepääsulahendustega. Riigiasutustele võib lisaks kaasneda andmete muutmise taotluse esitamisega seotud töökoormus ning pädevatele riigiasutustele juhtumipõhiselt MaRule piiratud juurdepääsu taotluse kohta arvamuse andmise kohustus.

6.3.1.2. Sihtrühm: ettevõtjad ja elanikud

Mõju majandusele

Muudatuse mõju majandusele on keskmine ja mitmetahuline. Muudatus puudutab eelkõige ettevõtjaid, kes kasutavad oma tegevuses regulaarselt või suures mahus detailseid aeromõõdistusandmeid, sealhulgas aerolaserskaneerimise punktipilvi. Selliseid andmeid kasutatakse eelkõige geodeesia- ja ruumiandme-, metsandus- ja metsakorraldus-, planeerimis-, projekteerimis-, taristu-, kinnisvara- ning keskkonnavaldkonnas. Mõjutatud ettevõtjate täpset arvu ei ole võimalik hinnata, kuna andmete senine avalik kasutamine ei ole eeldanud kasutaja tuvastamist ning seetõttu puuduvad täielikud andmed kasutajate ja nende tegevusvaldkondade kohta.

Positiivne mõju seisneb selles, et kvaliteetsed aeromõõdistusandmed jäävad ettevõtjatele kättesaadavaks ning autenditud kasutajatele võimaldatakse juurdepääs senisest detailsematele ortofotodele. See võimaldab ka edaspidi kasutada aeromõõdistusandmeid projekteerimisel, planeerimisel, keskkonnamõjude hindamisel, metsade ja maastiku analüüsimisel ning muudes kvaliteetsetele ruumiandmetele tuginevates majandustegevustes. Samuti suureneb andmete kasutamise õigusselgus ja paraneb detailsete andmete kasutamise kontrollitavus.

Ettevõtjatele kaasneb täiendav halduskoormus eelkõige juhul, kui nende tegevuses kasutatakse piiratud juurdepääsuga aeromõõdistusandmeid. Aerolaserskaneerimise punktipilvede kasutamiseks tuleb edaspidi esitada Maa- ja Ruumiametile juurdepääsutaotlus ning põhjendada andmete kasutamise eesmärki ja vajadust. Ettevõtjatel, kelle infosüsteemid või tööprotsessid kasutavad praegu selliseid andmeid automaatselt või suures mahus, võib lisaks tekkida vajadus kohandada olemasolevaid andmevahetuslahendusi või tööprotsesse uute juurdepääsunõuetega. Mõju on seetõttu suurem ettevõtjatele, kelle põhitegevus sõltub detailsete aeromõõdistusandmete regulaarsest kasutamisest.

Mõju elanikele on üldjuhul väike. Tavakasutajatele säilib juurdepääs avaliku juurdepääsuga aeromõõdistusandmetele ning kõige detailsemate andmete avaliku kättesaadavuse piiramine aitab paremini kaitsta eraelu puutumatust. Füüsilisele isikule, sealhulgas FIE-le, kes kasutab detailseid aeromõõdistusandmeid majandus- või kutsetegevuseks, näiteks metsa- või põllumajandusmaa majandamisel, võib mõju olla suurem ja võrreldav ettevõtjatele avalduva mõjuga. Sõltuvalt vajalike andmete liigist ja detailsusest võib nende kasutamine eeldada autentimist või piiratud juurdepääsuga andmetele juurdepääsu taotlemist. Seega säilib põhjendatud vajaduse korral võimalus kasutada detailseid aeromõõdistusandmeid, kuid nende kasutamisega võib kaasneda senisest suurem halduskoormus.

6.3.1.3. Mõju infoühiskonnale

Muudatuse positiivne mõju seisneb eelkõige selles, et luuakse selge õiguslik raamistik suure detailsusega ruumiandmete avalikustamiseks ja kasutamiseks. Muudatus aitab paremini tasakaalustada ruumiandmete kättesaadavust, eraelu puutumatuse kaitset ning riigi julgeoleku huve. Samuti suureneb andmete kasutamise jälgitavus, kuna suurema detailsusega andmetele juurdepääs eeldab autentimist ning andmete kasutamise tingimustega nõustumist.

Infoühiskonna seisukohast tähendab muudatus, et senine täielikult avalik juurdepääs kõige detailsematele aeromõõdistusandmetele väheneb. Avalikus vaates jääb edaspidi kättesaadavaks üksnes üldisema detailsusega ortofoto ning suurema detailsusega andmete kasutamine toimub autenditud juurdepääsuga. Seetõttu võivad andmeid kasutavad ettevõtted, teadusasutused ja teised kasutajad vajada oma tööprotsesside, infosüsteemide või andmevahetuslahenduste kohandamist. Samuti võib andmete kasutamine muutuda mõnevõrra keerukamaks kasutajatele, kes vajavad suure detailsusega aeromõõdistusandmeid sagedasti või automatiseeritud teenustega. Laserskaneeritud punktipilvede andmete kasutajad tegutsevad eelkõige metsanduse ja metsakorralduse, geodeesia ja ruumiandmete töötlemise, projekteerimise ja inseneriteenuste, taristu planeerimise ning keskkonna- ja maastikuanalüüsi valdkonnas. Kui praegu on aerolaserskaneerimise punktipilved kasutajatele vahetult kättesaadavad, siis edaspidi on nende kasutamiseks vajalik piiratud juurdepääsu taotluse esitamine.

Positiivne mõju avaldub ka andmekaitse ja küberturvalisuse vaates. Suure detailsusega aeromõõdistusandmete kasutamise parem kontrollitavus vähendab riski, et andmeid kasutatakse eraelu puutumatust või riigi julgeolekut kahjustaval eesmärgil. Samal ajal säilib võimalus kasutada vajaliku detailsusega andmeid.

6.3.1.4. Mõju riigieelarvele

Muudatuse rakendamine eeldab eelkõige Maa- ja Ruumiameti infosüsteemide arendamist. Arendusvajadus võib tekkida ka teistel avaliku sektori asutustel ja avalikke ülesandeid täitvatel isikutel, kelle infosüsteemid kasutavad MaRu aeromõõdistusandmeid otse teenusliideste või automatiseeritud andmevahetuse kaudu. Enam võivad olla mõjutatud asutused, kes kasutavad oma ülesannete täitmisel regulaarselt suuremahulisi või detailseid aeromõõdistusandmeid, sealhulgas aerolaserskaneerimise punktipilvi. Sellisteks asutusteks võivad eelkõige olla Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet, Riigimetsa Majandamise Keskus, Eesti Geoloogiateenistus, Keskkonnaagentuur, Transpordiamet, suuremad kohaliku omavalitsuse üksused ning Kaitseministeeriumi valitsemisala asutused. PRIA vajadust aeromõõdistusandmete järele kinnitab ka asjaolu, et MaRu teeb metsade ja põllumajandustegevuse seireks metsanduslende ning PRIA on oma ülesannete täitmiseks tellinud neid suuremas mahus. Suuremad kohaliku omavalitsuse üksused on samuti tellinud oma territooriumi aeromõõdistusandmete tavapärasest sagedasemat uuendamist. Mõjutatud asutuste arendusvajadus sõltub sellest, milliseid aeromõõdistusandmeid ja millisel viisil nende infosüsteemid kasutavad.

MaRu arendused on vajalikud selleks, et võimaldada aeromõõdistusandmete avalikustamist erinevate juurdepääsutasemetega ja hallata kasutajate autentimist. Lisaks tuleb arendada lahendused, mis võimaldavad hallata erineva detailsusega andmekihte ning piirata juurdepääsu andmetele kasutaja õiguste ja andmete liigi alusel. Teiste asutuste kulud on seotud eelkõige infosüsteemide kohandamisega autentimis- ja juurdepääsuhaldusnõuete rakendamiseks ning olemasolevate teenusliideste kohandamiseks. Kulude täpne suurus sõltub kasutatavatest tehnilistest

lahendustest ja olemasolevate süsteemide ülesehitusest. Esmased hinnangud osutavad, et vajalikud arendused aeromõõdistusandmeid pakkuvale MaRu-le võivad ulatuda suurusjärku 500 000 eurot või enam. Arenduskulude täpsem suurus selgub rakenduslahenduste väljatöötamisel. Lisaks arenduskuludele kaasnevad MaRu-le märkimisväärsed süsteemide käitamise ja hooldamise püsikulud. Need on seotud eelkõige kasutajate autentimise, andmete täiendava töötlemise ja salvestamise, kasutajatoe ning juurdepääsuhaldusega. Esmase hinnangu kohaselt võib see kulu olla 50 000 eurot aastas. Täpsem püsikulude suurus selgub rakenduslahenduste väljatöötamise käigus.

6.3.1.5. Mõju riigi julgeolekule

Muudatuse mõju riigi julgeolekule on mõõdukas ning positiivne. Muudatusega kehtestatakse õiguslik alus suure detailsusega aeromõõdistusandmete kättesaadavuse piiramiseks, kasutamise kontrollimiseks ning julgeoleku seisukohalt tundlike andmete kaitseks. Positiivne mõju avaldub eelkõige selles, et riigi kogutud aeromõõdistusandmete kasutamine muutub paremini kontrollitavaks ning väheneb võimalus saada piiranguteta juurdepääs kõige detailsematele andmestikele, sealhulgas aerolaserskaneerimise punktandmetele.

Mõju ulatust vähendab asjaolu, et Eesti territooriumi kohta kogutud suure detailsusega ruumiandmed võivad olla jätkuvalt kättesaadavad ka teiste teenusepakkujate kaudu, kelle tegevusele muudatus ei kohaldu. Seetõttu ei kõrvalda muudatus kõiki aeromõõdistusandmetega seotud julgeolekuriske. Samas aitab muudatus vähendada riske ulatuses, mis on seotud Maa- ja Ruumiameti hallatavate andmete avalikustamise ja kasutamisega, ning tagab riigi kogutud andmete vastutustundlikuma avaldamise.

6.4. Tasulised teenused

Eelnõuga luuakse õiguslik alus kahe Maa- ja Ruumiameti vabatahtliku tasulise teenuse osutamiseks: ESTPOS-i reaalaja andmevood üksikutest tugijaamadest ja tellimuspõhine topograafiliste andmete hõive. Teenuseid osutatakse tellimuse alusel üksnes juhul, kui see ei takista MaRu õigusaktidest tulenevate ülesannete nõuetekohast ja tähtaegset täitmist. Teenuste tasumäärad lähtuvad nende osutamisega seotud põhjendatud kuludest ning teenustest saadavat tulu kasutatakse teenuste osutamiseks vajaliku võimekuse säilitamiseks, arendamiseks ja uuendamiseks ning sellega seotud investeeringuteks.

Teenuste mõju ja sihtrühmad on erinevad. ESTPOS-i üksikute tugijaamade reaalaja andmevoo teenus on suunatud eelkõige GNSS-i reaalajateenuste pakkujatele, samas kui tellimuspõhise topograafiliste andmete hõive peamised eeldatavad kasutajad on avalikke ülesandeid täitvad asutused ja kohaliku omavalitsuse üksused. Mõlema teenuse puhul võimaldab regulatsioon kasutada MaRu olemasolevat riiklikku võimekust täiendavate vajaduste täitmiseks ning katta teenuse osutamisega kaasnevaid kulusid tellija tasust. Teenuste täpsemat mõju sihtrühmadele käsitletakse järgmistes alampunktides.

Lisaks kehtestatakse riigilõiv GNSS-i tugijaamade sertifitseerimise menetluse eest. Sertifitseerimise mõju on käsitletud eraldi alampunktis 6.2.

6.4.1. Mõju avaldav muudatus: õigusliku raamistiku kehtestamine Eesti riiklikule GNSS-i satelliitandmete keskusele ESTPOS ja selle tasulisele teenustele

ESTPOS-i puhul ei ole tegemist üksnes GNSS-i referentsjaamade füüsilisest võrgust koosneva lahendusega, vaid keskse andmetöötlus- ja teenussüsteemiga, mis sisaldab lisaks tugijaamadele ka satelliitandmete kogumist, töötlemist, arhiveerimist ja edastamist tagavat taristut.

Muudatusega täpsustatakse ESTPOS-i rolli riikliku geodeetilise süsteemi osana ning sätestatakse ESTPOS-i teenused ja nende kasutamise tingimused. ESTPOS-i kaudu osutatakse vaatlusandmete vaatamise ja allalaadimise teenust, arvutus- ja transformeerimisteenust, üksikute tugijaamade reaalaja andmevoo teenust ning tugijaamade võrgu reaalaja parandite teenust. Vaatlusandmete ning arvutus- ja transformeerimisteenus on kasutajaks registreerunutele tasuta. Üksikute tugijaamade reaalaja andmevoo teenust osutatakse üldjuhul tasu eest. Reaalaja andmevoo ja reaalaja parandite teenused on kõrgkoolidele ning teadus- ja arendusasutustele õppe- või teadustöö eesmärgil tasuta.

Tasulise teenuse peamine sihtrühm on ettevõtjad, kes vajavad üksikute ESTPOS-i tugijaamade reaalaja andmevooge oma GNSS-võrgu täiendamiseks või enda teenuste arendamiseks ja osutamiseks. Tasulise teenuse osutamine ei muuda ESTPOS-i kui riikliku geodeetilise taristu ülesannet ega teiste ESTPOS-i teenuste osutamise põhimõtteid.

6.4.1.1. Sihtrühm: riigiasutused ja kohaliku omavalitsuse asutused

Mõju riigivalitsemisele (riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele)

Muudatuse mõju riigivalitsemisele on väike ja valdavalt positiivne. ESTPOS-i teenuste ja nende kasutamise tingimuste selgem reguleerimine suurendab õigusselgust ning toetab riikliku geodeetilise süsteemi järjepidevat toimimist.

Mõju avaldub eelkõige MaRu-le, kes haldab ESTPOS-i tugijaamade võrku ning selle toimimiseks vajalikku andmetöötlus- ja teenustaristut ja tagab ESTPOS-i teenuste kättesaadavuse. ESTPOS-i toimimise tagamisega kaasneb püsiv tehniline ja halduskoormus, sealhulgas tugijaamade ja keskse taristu käitamine ja hooldamine, andmete kogumine, töötlemine, säilitamine ja edastamine, teenuste tehnilise toimimise tagamine ning kasutajate haldamine ja toetamine.

Seni on üksikute ESTPOS-i tugijaamade reaalaja andmevoogude kasutamist võimaldatud piiratud ulatuses ja tasuta eelkõige teenuse testimise eesmärgil ning püsiva teenuse osutamiseks ja selle eest tasu võtmiseks puudus selge õiguslik raamistik. Muudatusega luuakse alus teenuse püsivaks ja ühetaolistel tingimustel osutamiseks. Tasulise reaalaja andmevoo teenusega kaasneb MaRu-le täiendavalt tellimuste vastuvõtmise ja menetlemise, teenuse tehnilise võimaldamise, vajaduse korral lepingute sõlmimise ning arveldamisega seotud töökoormus. Teenust osutatakse üksnes juhul, kui see ei takista MaRu õigusaktidest tulenevate ülesannete nõuetekohast ja tähtaegset täitmist.

Mõju teistele riigiasutustele ja kohaliku omavalitsuse asutustele on väike. Muudatus ei piira neile avalike ülesannete täitmiseks vajalike ESTPOS-i andmete ja teenuste kasutamist ega too üldjuhul kaasa uusi ülesandeid. Kõrgkoolidele ning teadus- ja arendusasutustele jäävad üksikute tugijaamade reaalaja andmevoo teenus ja võrgu reaalaja parandite teenus õppe- või teadustöö eesmärgil tasuta kättesaadavaks.

6.4.1.2. Sihtrühm: ettevõtjad ja elanikud

Mõju majandusele

Muudatuse mõju majandusele on väike ja puudutab otseselt piiratud arvu ettevõtjaid. Teenuse peamiseks sihtrühmaks on Eestis tegutsevad GNSS-i tugijaamade võrkude ja reaalajapositsioneerimise teenuste pakkujad, keda on hinnanguliselt alla kümne. Teenust võivad kasutada nii olemasolevate GNSS-i tugijaamade võrkude omanikud oma võrgu täiendamiseks kui ka uued teenusepakkujad, kes soovivad ESTPOS-i tugijaamade reaalaja andmevoogude abil oma teenust arendada. Muudatuse positiivne mõju seisneb selles, et ettevõtjatel tekib võimalus kasutada ESTPOS-i tugijaamade andmeid oma teenuste arendamiseks või olemasolevate teenuste täiustamiseks, mis omakorda võib vähendada vajadust rajada ja hallata oma tugijaamade võrku ning seeläbi vähendada investeerimis- ja halduskulusid.

Muudatus loob ettevõtjatele senisest selgema võimaluse kasutada riikliku ESTPOS-i võrgu üksikute tugijaamade reaalaja andmevooge oma teenuste osutamiseks. Seni on selliste reaalaja andmevoogude kasutamist võimaldatud tasuta ja eelkõige testimise eesmärgil. Eelnõuga luuakse õiguslik alus püsiva tellimuspõhise tasulise teenuse osutamiseks. See võimaldab ettevõtjatel kasutada ESTPOS-i tugijaamu oma võrgu tihendamiseks või teenuste arendamiseks ning võib vähendada vajadust rajada samasse piirkonda täiendavaid tugijaamu.

Teenuse kasutamisega kaasneb ettevõtjale otsene kulu. Ühe tugijaama reaalaja andmevoo tasumäär on 1250 eurot aastas ning minimaalne tellitav maht on viis andmevoogu, mille tasu on 6250 eurot aastas. Kõigi ESTPOS-i võrku kuuluvate tugijaamade reaalaja andmevoogude kasutamise tasu on 40 000 eurot aastas. Kuna teenuse kasutamine on vabatahtlik, tekib kulu üksnes ettevõtjale, kes otsustab ESTPOS-i reaalaja andmevooge oma teenuste osutamiseks kasutada.

Kaudsem mõju võib avalduda geodeesia ja mõõdistamise, ehituse ja masinjuhtimise, täppispõllumajanduse ning teiste täppispositsioneerimist kasutavate tegevusalade ettevõtjatele, kes kasutavad reaalajapositsioneerimise teenusepakkujate teenuseid. Muudatus võib toetada nende teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust.

Mõju elanikele on kaudne ja väike. Muudatus ei too elanikele kaasa uusi kohustusi ega otseseid kulusid.

Kõrgkoolidele on teenuste kasutamine tasuta. See toetab teadus- ja arendustegevust ning aitab kaasa uute tehnoloogiate ja teenuste väljatöötamisele.

6.4.1.3. Mõju infoühiskonnale

Muudatusel on positiivne mõju infoühiskonna arengule. ESTPOS-i käsitlemine riikliku geodeetilise süsteemi osana ning ESTPOS-i andmete ja teenuste kasutamise tingimuste sätestamine loob selgema õigusliku raamistiku riikliku GNSS-taristu kasutamiseks ja suurendab õigusselgust.

Üksikute ESTPOS-i tugijaamade reaalaja andmevoo teenuse pakkumine loob ettevõtjatele võimaluse kasutada olemasolevat riiklikku taristut oma GNSS-võrkude täiendamiseks ning uute täppispositsioneerimisel põhinevate teenuste arendamiseks. Teenuse potentsiaalne otsene kasutajaskond on väike, kuna Eestis tegutseb hinnanguliselt alla kümne GNSS-i tugijaamade võrgu või reaalajapositsioneerimise teenuse pakkuja. Samas võivad nende pakutavaid teenuseid kasutada märksa laiemalt geodeesia-, ehitus-, masinjuhtimis-, täppispõllumajandus- ja teised täppispositsioneerimist kasutavad valdkonnad.

Muudatus toetab olemasoleva riikliku taristu tõhusamat kasutamist ja võib soodustada uute teenuste ning tehnoloogiliste lahenduste arendamist. Kõrgkoolidele ning teadus- ja arendusasutustele jäävad reaalaja andmevoo ja reaalaja parandite teenused õppe- või teadustöö eesmärgil tasuta kättesaadavaks, toetades seeläbi teadus- ja arendustegevust ning innovatsiooni.

6.3.1.4. Mõju riigieelarvele

Muudatuse mõju riigieelarvele on väike. ESTPOS-i kui riikliku geodeetilise taristu toimimise tagamise, sealhulgas tugijaamade võrgu ning keskse andmetöötlus- ja teenustaristu käitamise, hooldamise ja arendamise kulud kaetakse jätkuvalt riigieelarvest.

Muudatusega luuakse Maa- ja Ruumiametile võimalus saada tulu üksikute ESTPOS-i tugijaamade reaalaja andmevoo teenuse osutamisest. Teenuse tasu kujundamisel lähtutakse selle osutamisega seotud põhjendatud kuludest ning saadavat tulu kasutatakse tasulise teenuse osutamiseks vajaliku võimekuse säilitamiseks, arendamiseks ja uuendamiseks ning sellega seotud investeeringute rahastamiseks. Teenusest saadav tulu ei asenda ESTPOS-i kui riikliku geodeetilise taristu üldist rahastamist.

Tasulise teenuse osutamisega kaasneb Maa- ja Ruumiametile täiendav töökoormus, mis on seotud tellimuste menetlemise, teenuse tehnilise võimaldamise, kasutajate haldamise, vajaduse korral lepingute sõlmimise ja arveldamisega. Kõrgkoolidele ning teadus- ja arendusasutustele osutatakse reaalaja andmevoo ja reaalaja parandite teenust õppe- või teadustöö eesmärgil tasuta. Tasulisest teenusest saadava tulu suurus sõltub tegelikust nõudlusest ja tellitud andmevoogude arvust.

6.4.1.5. Mõju riigi julgeolekule

Muudatusel ei ole olulist negatiivset mõju riigi julgeolekule. ESTPOS-i kui riikliku geodeetilise infrastruktuuri õigusliku staatuse ning selle teenuste osutamise tingimuste selgem reguleerimine toetab riikliku geodeetilise süsteemi toimimise järjepidevust ja kontrollitavust.

6.4.2. Mõju avaldav muudatus: topograafiliste andmete hõive tasuline teenus

Muudatusega luuakse Maa- ja Ruumiametile õiguslik alus osutada teabevaldajatele tellimuspõhist topograafiliste andmete hõive teenust. Teenus võimaldab tellida aeromõõdistamist ja selle käigus kogutud andmete töötlemist juhul, kui vajalik andmehõive ei ole hõlmatud MaRu riikliku korralise andmehõivega või kui andmeid vajatakse riiklikust lennuplaanist erineval ajal, sagedusega, mahus või tehniliste parameetritega.

MaRu teeb riiklikku topograafiliste andmete hõivet nelja-aastase andmehõivetsükli ja selle alusel koostatud lennuplaani järgi. Riikliku andmehõive maht on võrreldes varasemaga vähenenud. Varem oli MaRu eelarves kevadiseks andmehõiveks ligikaudu 100 lennutundi, mis võimaldas hõlmata ligikaudu poole Eesti territooriumist ja suuremad linnad. Lisaks oli PRIA vajaduste täitmiseks ette nähtud ligikaudu 50 lennutundi suviseks andmehõiveks. Praeguse MaRu eelarve juures on kevadiseks andmehõiveks kavandatud ligikaudu 50 lennutundi, millega saab hõlmata ligikaudu veerandi Eesti territooriumist, ning suviseks andmehõiveks ligikaudu 15 lennutundi, millega on võimalik katta üksnes väike osa PRIA andmevajadusest.

Tellimuspõhine teenus annab teabevaldajatele võimaluse tellida oma ülesannete täitmiseks täiendavat andmehõivet osas, mida riiklik lennuplaan ei kata. Teenuse osutamisel kasutatakse

MaRu olemasolevat aeromõõdistamise võimekust, sealhulgas lennukit, aeropildistamise ja laserskaneerimise seadmeid ning spetsialistide eriteadmisi. Aeromõõdistamise võimekuse kuludest moodustavad olulise osa taristu ja kõrgtehnoloogiliste mõõteseadmete püsikulud, mis tekivad sõltumata konkreetsel aastal tehtavate lennutundide arvust. Olemasoleva taristu optimaalseks kasutamiseks on arvestuslikult vajalik ligikaudu 150 lennutundi aastas.

Tasulise teenuse osutamine on MaRu riiklike ülesannete suhtes täiendav tegevus. Riiklik andmehõive jääb prioriteetseks ning tellimuspõhist teenust osutatakse üksnes juhul, kui see ei takista MaRu-le õigusaktidega pandud ülesannete nõuetekohast ja tähtaegset täitmist. Tellimuspõhine teenus ei asenda riiklikku korralist andmehõivet ega taga varasema andmehõive sageduse või territoriaalse ulatuse säilimist, vaid loob ühe võimaluse katta vajaduspõhiselt riiklikust lennuplaanist välja jäävat andmevajadust.

6.4.2.1. Sihtrühm: riigiasutused ja kohaliku omavalitsuse asutused

Mõju riigivalitsemisele (riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele)

Muudatuse mõju riigivalitsemisele on keskmine ja valdavalt positiivne. Teenus võimaldab riigiasutustel ja kohaliku omavalitsuse üksustel saada oma ülesannete täitmiseks täiendavaid topograafilisi andmeid, kui riikliku andmehõive aeg, sagedus, ulatus või tehnilised parameetrid nende vajadust ei kata.

Teenuse peamisteks võimalikeks kasutajateks on PRIA, RMK ja kohaliku omavalitsuse üksused. Kohalikel omavalitsustel võib täiendava andmehõive vajadus tekkida eelkõige tiheasustusaladel, kus ruumilised muutused on kiired ja ajakohasemaid andmeid vajatakse planeerimiseks, järelevalveks ning muude kohalike ülesannete täitmiseks. Täiendavat aeromõõdistamist on tellinud muu hulgas Tallinn, Tartu ja Tallinna lähivallad, PRIA vajab suvist andmehõivet põllumajandustoetustega seotud ülesannete täitmiseks ning RMK võimalik vajadus on seotud muu hulgas metsamuutuste seirega.

Tellija võib kasutada ka alternatiivseid andmehõive- ja kaugseirelahendusi, kuid need ei ole kõigi kasutusvajaduste puhul samaväärsed. Satelliidiandmed ei võimalda alati saada aeromõõdistamisega võrreldava detailsuse ja täpsusega andmeid ega aerolaserskaneerimise punktipilve. Drooniga kogutud andmed sobivad eelkõige piiritletud projektialade kohta detailse info saamiseks ning projektipõhiselt kogutud andmed ei pruugi jõuda riiklikesse ruumiandmeteenustesse ja laiemasse taaskasutusse.

Teenuse tellimine on vabatahtlik ning sõltub asutuse vajadusest ja eelarvevõimalustest. MaRu-le kaasneb tellimuste menetlemise, andmehõive kavandamise ja teostamise, andmete töötlemise ning arveldamisega täiendav töökoormus. Võimaluse korral ühitatakse tellimuspõhine andmehõive riikliku andmehõivega.

6.4.2.2. Sihtrühm: ettevõtjad ja elanikud

Mõju majandusele

Muudatuse mõju ettevõtjatele on väike ja mitmetahuline. Teenuse peamised eeldatavad tellijad on avalikke ülesandeid täitvad asutused ja kohaliku omavalitsuse üksused. Erasektori võimalike tellijate arvu ei ole võimalik ette hinnata, kuna nõudlus sõltub konkreetsest andmehõivevajadusest, teenuse hinnast ja turul pakutavatest alternatiividest. Võimalik nõudlus võib tekkida eelkõige taristu, metsanduse, keskkonnaseire ja suuremate maa-alade arendamisega seotud tegevustes.

Muudatus võib mõjutada ka erasektori aeromõõdistamise ja kaugseireteenuste pakkujaid. Eestis pakuvad ettevõtjad muu hulgas droonipõhist fotogramm-meetrilist ja LiDAR-mõõdistamist, ortofotode, punktipilvede ja kõrgusmudelite tootmist ning nendega seotud andmetöötlust. MaRu tellimuspõhine teenus võib seega teatud tellimuste puhul konkureerida turul pakutavate teenustega.

Konkurentsimõju piirab teenuse olemus ja osutamise tingimused. MaRu teenus tugineb riiklike ülesannete täitmiseks loodud olemasolevale aeromõõdistamise võimekusele ning seda võib osutada üksnes juhul, kui see ei takista ameti põhiülesannete täitmist. Teenuse tasu on kulupõhine ning tellija saab võrrelda MaRu hinnapakkumist turul pakutavate alternatiividega. Erasektori teenustel on oluline roll eelkõige projektipõhises ja väiksemate alade andmehõives. Näiteks pakutakse turul droonidega LiDAR- ja fotogramm-meetrilist mõõdistamist muu hulgas ehitusobjektidele, taristukoridoridele, metsaaladele ja mahtude määramiseks.

MaRu kaudu tehtaval andmehõivel võib samas olla laiem avalik kasutusväärtus. Kui tellimuse käigus kogutud andmed tehakse MaRu ruumiandmeteenuste kaudu laiemalt kättesaadavaks, saavad neid lisaks tellijale kasutada ka teised ettevõtjad. See võib positiivselt mõjutada näiteks geodeesia-, projekteerimis-, planeerimis-, metsandus-, põllumajandus-, taristu- ja keskkonnavaldkonda. Erinevalt üksnes konkreetse projekti tarbeks kogutud andmetest on MaRu kaudu kogutud andmeid võimalik kasutada riiklike ruumiandmete ajakohastamiseks ja laiemaks taaskasutuseks.

Mõju elanikele on kaudne ja väike, kuid valdavalt positiivne. Elanikele ei teki uusi kohustusi ega otseseid kulusid. Tellimuspõhise andmehõive tulemusel võivad MaRu avalike teenuste kaudu muutuda kättesaadavaks ajakohasemad ortofotod ja muud ruumiandmed. Teenus võib vähendada üksikuid andmelünki, kuid ei taga üleriigilise andmehõive järjepidevust.

6.4.2.3. Mõju infoühiskonnale

Muudatusel on positiivne mõju infoühiskonna arengule. Tellimuspõhine andmehõive võimaldab koguda täiendavaid ajakohaseid aerofotosid, aerolaserskaneerimise andmeid ja neist töödeldud andmestikke ning kasutada neid ruumiandmetel põhinevates teenustes, analüüsides ja avaliku sektori otsustusprotsessides.

Oluline positiivne mõju seisneb andmete taaskasutuses. MaRu kaudu tehtud tellimuspõhise andmehõive tulemusi saab võimaluse korral kasutada lisaks tellija vajadustele ka riiklike ruumiandmete ajakohastamiseks ning teha need vastavalt juurdepääsutingimustele kättesaadavaks teistele kasutajatele. See suurendab ühe andmehõive kasutusväärtust võrreldes projektipõhise andmehõivega, mille tulemus võib jääda üksnes tellija kasutusse.

6.4.2.4. Mõju riigieelarvele

Muudatuse mõju riigieelarvele on keskmine. MaRu aeromõõdistamise võimekuse ülalpidamisega kaasnevad olulised püsikulud, mis tekivad sõltumata konkreetsel aastal tehtavate lennutundide arvust. Kulud on seotud eelkõige lennuki ning kõrgtehnoloogiliste aeropildistamise ja laserskaneerimise seadmete amortisatsiooni, hooldamise ja töökorras hoidmise ning vajaliku erialase võimekuse säilitamisega. Vahetud lennukulud moodustavad kogu aeromõõdistamise võimekuse kuludest ligikaudu neljandiku.

Praegu rahastatakse riigieelarvest ligikaudu 65 lennutundi aastas, samas kui olemasoleva aeromõõdistamise taristu optimaalseks kasutamiseks on arvestuslikult vajalik ligikaudu 150

lennutundi aastas. Tellimuspõhine teenus võimaldab suurendada olemasoleva taristu kasutusmahtu ja jaotada selle püsikulusid suuremale lennutundide arvule, parandades seeläbi olemasoleva võimekuse kulutõhusust. Teenuse tasumäär on 6400 eurot teenuse tunni kohta ning see lähtub teenuse arvestuslikust kulutasemest 150 lennutunni suuruse aastase mahu korral. Teenusest saadavat tulu kasutatakse teenuse osutamiseks vajaliku võimekuse säilitamiseks, arendamiseks ja uuendamiseks ning sellega seotud investeeringute rahastamiseks.

Avaliku sektori tellijale kaasneb teenuse kasutamisel otsene eelarvekulu, kuid tegemist ei ole kohustusliku kuluga. Tellimise tegelik maht sõltub asutuste vajadustest ja eelarvevõimalustest ning seetõttu ei taga teenuse loomine varasema andmehõive mahu taastumist. MaRu kaudu tellitud andmehõive võib samas luua avalikule sektorile laiemat väärtust, kui kogutud andmeid kasutatakse lisaks tellija eesmärgile riiklike ruumiandmete ajakohastamiseks ja tehakse need teistele kasutajatele kättesaadavaks.

6.4.2.5. Mõju riigi julgeolekule

Muudatuse mõju riigi julgeolekule on väike ja valdavalt positiivne. Tellimuspõhise topograafiliste andmete hõive teenuse osutamisel toimub aeromõõdistamine ja kogutud andmete töötlemine Maa- ja Ruumiameti hallatava riikliku aeromõõdistamise taristu ja tööprotsesside kaudu. See võimaldab rakendada andmete kogumisel, töötlemisel, säilitamisel ja kättesaadavaks tegemisel ühtseid nõudeid ning arvestada andmete juurdepääsu korraldamisel riigi julgeoleku ja riigikaitse vajadustega.

Teenuse tulemusena kogutud aeromõõdistusandmete kättesaadavaks tegemisel lähtutakse neile määratud juurdepääsutasemest. Vajaduse korral saab detailsete aeromõõdistusandmete kättesaadavust piirata või andmeid muuta, kui see on vajalik riigi julgeoleku, riigikaitse, avaliku korra, avaliku julgeoleku või elutähtsa teenuse toimepidevuse kaitseks.

6.5. Eelnõu muudatuste koondmõju halduskoormusele

Mõjude hindamise metoodikast lähtudes on halduskoormuse hindamisel arvestatud, millistele sihtrühmadele tekib eelnõu tõttu uusi teabe esitamise, taotlemise, tõendamise või säilitamise kohustusi ning millised senised toimingud või nõuded jäävad ära või lihtsustuvad. Eelnõu mõjutab eelkõige geodeetiliste tööde tegijate, GNSS-i tugijaamade võrkude omanike, kohalike omavalitsuste, teabevaldajate ja MaRu halduskoormust. Koormust suurendavad GNSS-i tugijaamade sertifitseerimise ja auditeerimise, mõõteseadmete kalibreerimise ning AKS-i andmeesituse ja andmekvaliteedi nõuded. Koormuse kasvu tasakaalustavad geodeetiliste tööde kooskõlastamis- ja kvalifikatsiooninõuete lihtsustamine, paindlikumad aadressimenetlused ning toimingute automatiseerimine ja dubleerimise vähendamine.

GNSS-i tugijaamade võrkude omanikele tekib kohustus esitada kord aastas sertifitseerimistaotlus, teha auditeerimiseks kättesaadavaks nõutavad koordinaadi- ja andmevooandmed, võtta kasutusele Maa- ja Ruumiameti arvutatud koordinaadid ning teatada seadmestiku muudatustest. Sertifitseerimistaotluse menetlemisega kaasneb ka riigilõiv, mis on rahaline kulu, mitte halduskoormus kitsas tähenduses. Geodeetiliste tööde tegijad peavad tagama kindlaksmääratud mõõteseadmete perioodilise kalibreerimise ja suutma seda kehtiva kalibreerimistunnistusega tõendada. Kohustuse sagedus on üldjuhul üks kord kahe aasta jooksul, välja arvatud juhul, kui seadme omadused, tootja juhised või mõõtetulemuse usaldusväärsust mõjutav sündmus nõuavad varasemat kalibreerimist.

Detailsematele aeromõõdistusandmetele juurdepääsu vajavatel kasutajatel tuleb end autentida ning piiratud juurdepääsuga andmete puhul põhjendada kasutusvajadust, viimaste taotlusi peab MaRu menetlema ning see tekitab halduskoormust. Maa- ja Ruumiameti töökoormus suureneb mõnevõrra GNSS-i tugijaamade sertifitseerimise ja auditeerimise, välisriigi kutsekvalifikatsioonide tunnustamise, AKS-i andmekvaliteedi kontrolli, aeromõõdistusandmete juurdepääsu haldamise ja logimise, aeromõõdistusandmete taotlustega seotud menetluste ning uute andme- ja teenusekorralduslike ülesannete tõttu. Avaliku sektori puhul on tegemist asutuse töökoormuse, mitte ettevõtjate halduskoormusega.

Kohalike omavalitsuste ja geodeetiliste tööde tegijate koormust vähendab kohalike geodeetiliste tööde Maa- ja Ruumiametiga kooskõlastamise kohustuse kaotamine. Geodeetiliste tööde tegijate turulepääs lihtsustab kõrgema geodeesia spetsialiseerumise nõude väljajätmine. Kohalike omavalitsuste töökoormust vähendavad aadressimenetluste lihtsustamine, võimalus jätta maakorraldustoimingu järel sama koha-aadress uuesti määramata, aadressiandmete automaatne ajakohastamine ning Maa- ja Ruumiameti võimalus teha seaduses piiritletud tehnilisi või asendavaid aadressitoiminguid. Aadressi-, kohanime- ja huviobjektiandmete koondamine ühte süsteemi, andmete esitamine algallikast ning menetluste automatiseerimine vähendavad pikemas vaates andmete korduvat sisestamist, käsitsi kontrolli ja eri andmekogude andmete ühtlustamise vajadust.

Halduskoormus suureneb kõige enam kitsal sihtrühmal ehk GNSS-i tugijaamade võrkude omanikel ja nende geodeetiliste tööde tegijatel, kelle kasutatavad mõõteseadmed kuuluvad kalibreerimisnõude alla. Nende puhul on kasv korduv, kuid selgelt piiritletud ning seotud mõõtmiste kvaliteedi ja riikliku geodeetilise süsteemi usaldusväärsuse tagamisega. Kohalike omavalitsuste ja teabevaldajate koormus võib süsteemide ja andmete üleminekul ajutiselt suureneda, kuid püsiv mõju on eeldatavalt vähenev, sest ära jäävad kooskõlastused ja korduvad aadressitoimingud ning suureneb automaatne andmevahetus. Maa- ja Ruumiameti püsiv töökoormus võib mõnevõrra suureneda, kuna ametile lisanduvad uued menetlus-, kontrolli- ja juurdepääsuhalduse ülesanded. Eelnõu koondmõju halduskoormusele ei ole seega kõigi sihtrühmade jaoks ühesuunaline: kvaliteeti ja kontrollitavust tagavad uued kohustused suurendavad koormust piiratud ulatuses, samal ajal vähendavad menetluste lihtsustamine, andmete ühekordse esitamise põhimõte ja automatiseerimine laiemate sihtrühmade korduvat halduskoormust.

6.6. Koondatud mõju- ja koostoimeanalüüs

Eelnõu mõju hindamisel tuleb arvestada, et ESTPOS-i reaalajateenuse hinnastamine, GNSS-i tugijaamade võrkude sertifitseerimine, geodeetiliste mõõteseadmete kalibreerimiskohustus, aeromõõdistusandmete avalikustamise ja kasutamise piirangud ning Maa- ja Ruumiameti tasuliste teenuste regulatsioon ei toimi praktikas üksteisest eraldiseisvate muudatustena. Nimetatud muudatused mõjutavad sama ruumiandmete, geodeesia ja asukohapõhiste teenuste väärtusahelat ning võivad koosmõjus mõjutada nii geodeetiliste tööde kvaliteeti, ettevõtjate kulubaasi, turule sisenemise tingimusi, andmete kättesaadavust kui ka riigi võimet tagada usaldusväärne ruumiandmete taristu kriisi- ja julgeolekuolukordades.

Koondmõju on hinnatud mõjude hindamise üldpõhimõtetest lähtudes, mille kohaselt tuleb lisaks üksikute muudatuste otsesele mõjule hinnata ka nende eeldatavat koosmõju, mõju olulisust, mõjutatud sihtrühmi, riskide maandamise võimalusi ning vajadust mõju järelhindamiseks. Eelnõu

puhul on koosmõju hindamisel keskne küsimus, kas kavandatavad kvaliteedi-, juurdepääsu- ja tasustamismeetmed suurendavad ruumiandmete usaldusväärsust ja avaliku taristu kestlikkust proportsionaalselt ega tekita põhjendamatut haldus- või kulukoormust ettevõtjatele ja kutsealal tegutsevatele isikutele.

6.6.1. Mõju geodeesia- ja maamõõduturu ettevõtjatele

Kutselistele maamõõtjatele ja maamõõduettevõtetele avaldub mõju eelkõige kulude ja töökorralduse kaudu. Geodeetiliste mõõteseadmete kalibreerimiskohustus võib suurendada ettevõtja otseseid püsikulusid, kuna seadmeid tuleb kalibreerida regulaarselt ning vajaduse korral ka enne üldise perioodi möödumist. Samas on tegemist kvaliteedimeetmega, mille eesmärk on vähendada vigaste mõõtmistulemuste, kordusmõõdistuste, vaidluste ja andmekogudesse ebatäpsete andmete kandmise riski. Mõju on suurem väiksematele ettevõtjatele, kellel on vähem seadmeid, piiratum rahavoog ja väiksem võime jaotada kalibreerimise kulu suure teenusmahu peale. Mõju leevendab see, et kalibreerimiskohustus ei rakendu kõigile töödele ühesuguselt, teatud seadmete puhul nähakse ette hilisem jõustumine ning kalibreerimiskohustus on seotud üksnes selliste mõõteseadmetega, mille täpsus mõjutab otseselt geodeetiliste tööde tulemuse usaldusväärsust.

ESTPOS-i reaalaja teenuse hinnastamine võib mõjutada nende ettevõtjate kulubaasi, kes kasutavad riiklikku positsioneerimistaristut ärilisel eesmärgil või teenuste edasipakkumiseks. Mõju ulatus sõltub kasutusmahust, teenuse liigist ja sellest, kas ettevõtja saab kasutada alternatiivseid kommertsteenuseid või oma tugijaamade võrku. Eelnõu ei kohusta kutselisi maamõõtjaid kasutama tasulist ESTPOS-i reaalajateenust ega välista eravõrkude kasutamist. Seetõttu ei teki ettevõtjale uut vältimatut rahalist kohustust, kui sama töö saab teha muu nõuetele vastava teenuse või sertifitseeritud eravõrgu kaudu. Samal ajal on põhjendatud, et riigi hallatav reaalajateenus, mille ülalpidamisega kaasnevad püsikulud, ei toimuks ärilisel eesmärgil kasutamisel täielikult üldise riigieelarve arvelt.

6.6.2. Mõju GNSS-i eravõrkudele ja konkurentsile

GNSS-i tugijaamade eravõrkude sertifitseerimise kohustus mõjutab eelkõige eravõrkude omanikke ja teenusepakkujaid, kelle võrkude andmeid kasutatakse teabevaldajate andmekogudes või avaliku sektori ülesannete täitmisel. Sertifitseerimise eesmärk ei ole piirata eravõrkude tegutsemist ega anda MaRu-le eelist turul, vaid tagada, et avaliku sektori andmekogudesse jõudvad mõõtmistulemused oleksid seotud Eesti geodeetilise süsteemiga ning eri võrkude kaudu saadud andmed oleksid võrreldavad. Seetõttu on regulatsiooni proportsionaalsuse seisukohalt oluline, et sertifitseerimise metoodika, tähtajad, tasud ja auditeerimise tingimused oleksid läbipaistvad, kõigile teenusepakkujatele võrdsed ning piirduksid üksnes geodeetilise süsteemiga vastavuse kontrollimiseks vajalikuga.

Konkurentsimõju on hinnanguliselt mõõdukas. Ühelt poolt võib sertifitseerimine suurendada eravõrkude halduskoormust ja tekitada täiendava aastase kulu riigilõivu näol. Teiselt poolt loob ühtne sertifitseerimine eravõrkudele selgema õigusliku positsiooni ja suurendab usaldust nende teenuste vastu, sest sertifitseeritud võrgu andmeid saab kasutada avaliku sektori andmekvaliteedi nõuetele vastavalt. Regulatsioon ei anna MaRu-le õigust välistada eravõrke turult ega seada neile sisuliselt põhjendamatuid tehnilisi tingimusi.

6.6.3. Mõju kutsesüsteemile ja tööjõu kättesaadavusele

Eelnõu mõju kutsesüsteemile on kahetine. Kvalifikatsiooninõuete täpsustamine ja senise kitsama spetsialiseerumisnõude kaotamine võib suurendada nende isikute ringi, kellel on õigus teatud geodeetilisi töid teha, ning seeläbi parandada tööjõu kättesaadavust ja konkurentsi. Samal ajal suurendavad kalibreerimis- ja kvaliteedinõuded tööde tegemise professionaalset standardit. Koosmõjus ei ole eesmärk kutsealale sisenemist piirata, vaid eristada isiku kutsepädevuse nõuded töövahendite ja andmekvaliteedi nõuetest. Kõrgem andmekvaliteet võib pikemas vaates toetada kutse väärtust ja vähendada vigadest tulenevaid vaidlusi, kuid lühiajaliselt võib see nõuda ettevõtjatelt tööprotsesside ja sisekontrolli korrastamist.

6.6.4. Mõju ehitus-, põllumajandus-, metsandus- ja drooni--sektorile

Ehitussektoris on muudatuste peamine positiivne mõju seotud mõõdistusandmete kvaliteedi ja võrreldavuse paranemisega. Usaldusväärsemad GNSS-andmed ja kalibreeritud mõõteseadmed vähendavad riski, et projekteerimise, ehitamise või teostusmõõdistamise käigus kasutatakse ebatäpseid lähteandmeid. See võib vähendada vaidlusi, parandada digitaalse ehitusinfo kvaliteeti ning toetada ehitusprotsesside automatiseerimist. Põllumajanduses ja metsanduses võib mõju avalduda täppispositsioneerimise teenuste hinnas ja andmete kättesaadavuses, kuid usaldusväärne riiklik referentssüsteem toetab masinjuhtimist, metsainventeerimist ja keskkonnaseiret. Droonisektoris ja kaugseire teenustes võib suurema eraldusvõimega aeromõõdistusandmete juurdepääsupiirang mõjutada tootearendust ja andmepõhiseid teenuseid, kuid piirangud on suunatud eelkõige andmetele, mille avalikustamine võib tekitada eraelu või julgeoleku riske.

6.6.5. Mõju ettevõtjate konkurentsivõimele ja teenuste hinnale

Ettevõtjate konkurentsivõimele avalduv mõju sõltub sellest, kas muudatustest tulenevad kulud kanduvad lõppteenuse hinda ning kas need mõjutavad erineva suurusega ettevõtjaid ebavõrdselt. Suuremate ettevõtjate puhul on kulude hajutamine teenusmahu peale lihtsam. Väiksemate maamõõdu- ja geodeesiaettevõtete puhul võib regulatiivne ja tehniline koormus olla suhteliselt suurem, mistõttu on oluline, et jõustumistähtajad, metoodikad ja tasumäärad oleksid ette teada ning võimaldaksid ettevõtjatel kohaneda. Samas võib ühtlasem andmekvaliteet tugevdada Eesti ettevõtjate konkurentsivõimet rahvusvahelistel turgudel, sest see suurendab mõõdistusandmeteenuste usaldusväärsust ning võimaldab pakkuda teenuseid, mis tuginevad läbipaistvale riiklikule referentssüsteemile.

Eelnõu ei näe ette, et kõik turuosalised peaksid kasutama ühte riiklikku teenust, vaid seab kvaliteedi- ja vastavusnõuded olukordadele, kus andmeid kasutatakse avaliku sektori ülesannete täitmisel või riiklikes andmekogudes. Seetõttu ei ole mõju käsitatav üldise turupiiranguna. Teenuste võimalik hinnatõus on kõige tõenäolisem seal, kus ettevõtja senine ärimudel tugineb tasuta riikliku taristu ärilisele kasutamisele või kus mõõteseadmete kalibreerimist ei ole seni regulaarselt tehtud. Mõju leevendavad kulupõhine hinnastamine, selged erandid õppe- ja teadustööks, vabatahtlike teenuste põhimõte ning tasuliste teenuste piiritlemine seaduses sätestatud teenuseliikidega.

6.6.7. MaRu institutsionaalne erapooletus ja huvide konflikti vältimine

Institutsionaalse erapooletuse risk on asjakohane eeskätt seetõttu, et MaRu võib üheaegselt täita avaliku võimu ülesandeid, hallata riiklikku ruumiandmete taristut, osutada tasulisi teenuseid ning sertifitseerida või auditeerida erasektori tugijaamade võrke. See risk ei tähenda, et ülesannete koondamine oleks iseenesest lubamatu, kuid eeldab selgeid maandamismeetmeid. Eelnõu rakendamisel tuleb tagada, et MaRu sertifitseerimis-, järelevalve- ja tasulise teenuse osutamise ülesanded oleksid töökorralduslikult eristatavad, otsused põhineksid avalikel ja ette teada

metoodikatel ning tasud kujuneksid kulupõhiselt ega sisaldaks konkurentsieelist loovat ristsubsideerimist.

Erapooletuse tagamiseks on oluline, et sertifitseerimisel ja auditeerimisel ei hinnataks eravõrgu ärimudelit, kliendibaasi ega turupositsiooni, vaid üksnes vastavust Eesti geodeetilise süsteemi parameetritele ja tehnilistele nõuetele. Samuti tuleb vältida olukorda, kus MaRu kasutab sertifitseerimise käigus saadud ärisaladust või tehnilist teavet oma teenuste arendamiseks. Vajaduse korral tuleb rakendusaktis või sisemises töökorralduses täpsustada andmetele juurdepääsu, konfidentsiaalsuse, menetlusdokumentide säilitamise ja otsustajate sõltumatuse reeglid.

6.6.8. Julgeoleku- ja kriisikindluse mõju

Julgeoleku- ja kriisikindluse seisukohalt on eelnõu koosmõju valdavalt positiivne. Usaldusväärne riiklik geodeetiline referentssüsteem, sertifitseeritud GNSS-andmevood ja kontrollitud aeromõõdistusandmete juurdepääs toetavad riigi võimet kasutada ruumiandmeid pääste-, kaitse-, kriisi-, taristu- ja planeerimisülesannetes. Samal ajal peab juurdepääsupiirangute rakendamine olema proportsionaalne, et need ei takistaks põhjendamatult ettevõtjate, kohalike omavalitsuste, teadusasutuste ega elutähtsate teenuste osutajate tööprotsesse. Seetõttu on oluline, et autenditud ja piiratud juurdepääsu mehhanismid oleksid toimivad, menetlusajad mõistlikud ning andmete kasutamise piirangud seotud konkreetse eraelu või julgeoleku riskiga.

6.6.9. Järeldus ja järelhindamine

Kokkuvõttes on eelnõu koondmõju hinnanguliselt mõõdukas. Muudatused suurendavad geodeetiliste andmete kvaliteeti, loovad õigusselgust, toetavad riikliku taristu kestlikkust ning kriisikindlust, kuid võivad tuua kaasa täiendava kulukoormuse eeskätt väiksematele maamõõduettevõtetele, GNSS-i eravõrkude omanikele ja nendele ettevõtjatele, kes kasutavad riiklikke reaalajateenuseid ärilisel eesmärgil. Mõju ei ole käsitatav ulatusliku ettevõtlusvabaduse piiranguna, kuna tasuliste teenuste kasutamine on vabatahtlik, eravõrkude kasutamine ei ole välistatud ning kvaliteedinõuded on seotud avaliku huvi ja andmete usaldusväärsusega. Koosmõju proportsionaalsuse tagamiseks tuleb rakendamisel pöörata erilist tähelepanu selgele metoodikale, kulupõhisele hinnastamisele, piisavale üleminekuajale, erapooletule sertifitseerimisele ning tundlike andmete juurdepääsu läbipaistvale korraldusele.

Eelnõu rakendamise järel on põhjendatud teha muudatuste järelhindamine hiljemalt 2030. aasta 1. juuniks. Eelnõuga kavandatud muudatuste mõju järelhindamisel hinnatakse, kas muudatustega seatud eesmärgid on saavutatud ning milline majanduslik ja halduslik mõju on nende rakendamisega kaasnenud. Kui järelhindamise käigus selgub, et eesmärki ei ole saavutatud või on saavutatud osaliselt, võib järelhindamine olla uute muudatuste kavandamise aluseks.
Järelhindamisel tuleks hinnata vähemalt järgmist:

- ESTPOS-i tasulise teenuse kasutajate arv ja mõju turuosaliste kuludele;
- GNSS-i eravõrkude sertifitseerimise menetluste arv, kestus ja maksumus;
- kalibreerimiskohustuse mõju mõõdistusteenuste hinnale ja vaidluste arvule; aeromõõdistusandmete juurdepääsu taotluste arv, rahuldamise määr ja menetlusaeg;
- MaRu tasuliste teenuste käive ja kulupõhisus;
- mõju väikestele ja keskmise suurusega maamõõduettevõtetele;
- kas MaRu sisemine töökorraldus on piisav huvide konflikti ja konkurentsimoonutuse vältimiseks.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

Eelnõu rakendamisega kaasnevad peamiselt tegevused, mis on seotud globaalse positsioneerimise (GNSS) tugijaamade sertifitseerimise süsteemi rakendamise, aeromõõdistusandmete haldamise ja kasutusse andmise korra rakendamise ning tasuliste teenuste osutamisega.

7.1. MaRu tegevused

Eelnõu kohaselt lisanduvad MaRu-le GNSS-i tugijaamade sertifitseerimise, sertifitseeritud tugijaamade andmete geodeetiliste punktide andmekogusse kandmise, auditeerimise ning järelevalvega seotud ülesanded. Samuti lisandub kohustus menetleda sertifikaadi taotlusi ja teostada järelevalvet geodeetilise süsteemi parameetrite kasutamise üle GNSS-i tugijaamade võrkudes.

Aeromõõdistusandmete valdkonnas tuleb MaRu-l rakendada eelnõus sätestatud juurdepääsutasemete süsteem, korraldada autentimist nõudva ja piiratud juurdepääsuga andmete kasutusse andmine, menetleda piiratud juurdepääsuga aeromõõdistusandmete taotlusi ja andmete muutmistaotlusi ning tagada juurdepääsu- ja logiandmete säilitamine. Samuti tuleb rakendada aeromõõdistusandmete haldamist, avalikustamist ja kasutamist reguleeriv rakendusmäärus.

Eelnõuga täpsustatakse aadresside ja kohanimede süsteemi (AKS) õiguslikku regulatsiooni, süsteemi ülesehitust, andmekoosseisu ja menetlusreegleid ning nähakse ette aadressiandmete süsteemi infosüsteemi ja riikliku kohanimeregistri andmete ülevõtmine AKS-i infosüsteemi. Aadressiandmete süsteem ja kohanimeregister toimivad juba praegu ühtses AKS-i tehnilises lahenduses eraldi moodulitena ning AKS on kehtiva õigusraamistiku alusel valdavas osas välja arendatud. Eelnõuga ei looda uut infosüsteemi ega nähta ette AKS-i põhifunktsionaalsuste täiendavat arendamist. Muudatused seisnevad peamiselt olemasoleva tehnilise lahenduse õiguslikus korrastamises ja tegeliku toimimismudeli seaduses kajastamises. Samuti ei kaasne eelnõuga olulisi kulusid AKS-i andmekasutajatele. Kõiki aadressiandmete süsteemi teenuste kasutajaid on varakult teavitatud uute teenuste kasutuselevõtust ning teenuste sisu ei muutu oluliselt ka pärast eelnõu jõustumist. Peamine tehniline muudatus on üleminek varasematelt SOAP-teenustelt kaasaegsetele REST-liidestele. Sellised tehnoloogilised uuendused on riigi infosüsteemides tavapärased ning kuuluvad üldjuhul infosüsteemide tavapärase arendamise ja ülalpidamise kulude hulka.

Eelnõuga luuakse MaRu-le õiguslik alus kahe tellimuspõhise tasulise teenuse osutamiseks: ESTPOS-i reaalaja andmevoogude edastamiseks üksikutest tugijaamadest ja topograafiliste andmete hõiveks. Tasuliste teenuste osutamisega kaasneb MaRu-le tellimuste vastuvõtmine ja menetlemine, teenuse osutamise võimalikkuse ja mahu hindamine, vajaduse korral hinnapakkumise koostamine ja lepingu sõlmimine, teenuse tehniline osutamine ning arveldamine. Teenuseid osutatakse üksnes juhul, kui see ei takista MaRu-le õigusaktidega pandud ülesannete nõuetekohast ja tähtaegset täitmist. Teenuste osutamiseks kasutatakse valdavalt MaRu olemasolevat tehnilist ja erialast võimekust ning teenuste osutamisega seotud põhjendatud kulud kaetakse teenustasudest.

7.2. Riigile kaasnevad kulud

GNSS-i tugijaamade sertifitseerimise ja järelevalve ülesannete täitmine, aeromõõdistusandmetele juurdepääsu taotluste menetlemine ning tasuliste teenuste menetlemine võib suurendada Maa- ja Ruumiameti töökoormust. Eeldatavalt on töömaht väike ning ülesanded kaetakse olemasolevate ressursside arvelt. Seetõttu ei ole täiendavat tööjõukulu võimalik ega põhjendatud eraldi prognoosida.

Aeromõõdistusandmete juurdepääsu infosüsteemi IT-arenduskulud võivad ulatuda suurusjärku 500 000 eurot ning selle iga aastased püsikulud ligikaudu 50 000 eurot.

MaRu geodeetiliste mõõteseadmete kalibreerimise kulu prognoos on 7500 eurot aastas.

7.3. Mõju kohaliku omavalitsuse üksustele

Eelnõuga ei panda KOV-idele uusi aeromõõdistusandmete haldamise kohustust (tellimuspõhine togograafiline andmehõive on vabatahtlik) ega GNSS-i tugijaamade sertifitseerimisega seotud ülesandeid. AKS-i muudatuste puhul täpsustatakse olemasolevaid menetlusi ning mitmel juhul nähakse ette võimalus teostada toiminguid tsentraalselt või automatiseeritult. Seetõttu ei kaasne KOV-idele eeldatavalt täiendavaid otseseid kulusid ning mõju kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvetele on väike.

7.4. Eeldatavad tulud

Eelnõuga kehtestatakse GNSS-i tugijaamade võrgu sertifikaadi taotluse menetlemise eest riigilõiv suuruses 560 eurot. Riigilõivust laekub riigile täiendav tulu. Riigilõivutulu prognoos on 2 240 eurot aastas.

Lisaks võimaldab eelnõu MaRu-l osutada tasulise teenusena üksikutest ESTPOS-i tugijaamadest reaalaja andmevoo teenust ning topograafiliste andmete hõive teenust. ESTPOS-i teenuse tulu prognoos on 100 000 eurot aastas. Topograafiliste andmete hõive teenuse tulu prognoos on 150 000 eurot aastas. Tuleb arvestada, et tasuliste teenuste tellimise maht sõltub tegelikust nõudlusest.

7.5. Kulude katmise allikad

Eelnõu rakendamisega seotud kulude katmine kavandatakse eelkõige riigi eelarvestrateegia ning riigieelarve koostamise protsessis esitatavate lisataotluste kaudu või vajaduse korral lisaeelarve menetluses.

7.6. Kokkuvõte

Eelnõu rakendamisega kaasnevad peamiselt Maa- ja Ruumiameti tegevused GNSS-i tugijaamade sertifitseerimise süsteemi rakendamisel ning aeromõõdistusandmete juurdepääsukorralduse elluviimisel. Kohaliku omavalitsuse üksustele täiendavaid olulisi kulusid ei kaasne. Eelnõuga kaasnevad tulud GNSS-i tugijaamade sertifikaadi taotluse menetlemise riigilõivust ning tasuliste teenuste osutamisest.

8. Rakendusaktid

8.1. Uued rakendusaktid

Seaduse jõustumisel valmistatakse ette Vabariigi Valitsuse määruse „Aadresside ja kohanimede süsteem“ ja majandus- ja tööstusministri määruse terviktekst: „Geodeetiline süsteem“. Terviktekstide ette valmistamise vajadus tuleneb asjaolust, et määruseid muudetakse enam kui poole ulatuses. Nende määruste andmise aluseks olevad volitusnormid jäävad samaks.

Eelnõuga nähakse ette majandus- ja tööstusministri määruse „Maa- ja Ruumiameti osutatavate tasuliste teenuste loetelu, tasumäärad, tasu arvestamise alused ja tasuliste teenuste osutamise kord“ andmine.

Nähakse ette volitusnorm, mis on vajalik Maa- ja Ruumiameti tasuliste teenuste osutamise praktilise korralduse kehtestamiseks ning teenuste hinnastamise läbipaistvuse tagamiseks. Määruse eesmärk on sätestada tasuliste teenuste tellimise, menetlemise ja osutamise ühtne kord ning määrata seaduses sätestatud teenuste tasumäärad ja tasu arvestamise alused.

Määrusega reguleeritakse tasuliste teenuste loetelu, teenuste tellimuste esitamise nõuded, teenuse osutamise üldpõhimõtted, teenuse osutamisest keeldumise alused, tasumäärad ning tasu arvestamise alused. Määruse kohaselt on tasulisteks teenusteks reaalaja andmevood üksikutest ESTPOS-i tugijaamadest ning topograafiliste andmete hõive teenus. Samuti sätestatakse nende teenuste hinnad ja tasu arvestamise kord.

Volitusnormi ulatus on piiritletud seadusega. Seaduses on sätestatud tasuliste teenuste liigid, tasu kujunemise alused ning tasu ülemmäärad. Määrusega täpsustatakse üksnes teenuste osutamise korralduslikke, menetluslikke ja tehnilisi küsimusi ning kehtestatakse tasumäärad seaduses sätestatud piirides. Volitusnorm ei võimalda ministril kehtestada seaduses nimetamata uusi tasulisi teenuseid ega ületada seaduses sätestatud tasu ülemmäärasid.

8.2. Muudetavad rakendusaktid

Seaduse jõustumisel tuleb muuta järgmisi määruseid:

- Vabariigi Valitsuse 03.09.1996 määrus nr 226 „Maa riigi omandisse jätmise korra kinnitamine“;
- Vabariigi Valitsuse 25.11.2004. a määrus nr 335 „Asustusüksuse liigi, nime ja lahkmejoonte määramise alused ja kord“;
- Vabariigi Valitsuse 17.01.2008 määrus nr 17 „Volituse andmine geodeetilise süsteemi kehtestamiseks“;
- Vabariigi Valitsuse 14.07.2011 määrus nr 101 „Volituse andmine geodeetilise süsteemi kehtestamiseks“;
- Vabariigi Valitsuse 22.12.2011. a määrus nr 164 „Geodeetiliste punktide andmekogu asutamine ja andmekogu pidamise põhimäärus“;
- justiitsministri 19.12.2012. a määrus nr 60 „Kohtu registriosakonna kodukord“;
- Vabariigi Valitsuse 14.02.2013 määrus nr 27 „Testide andmekogu asutamine ja põhimäärus“;
- Vabariigi Valitsuse 28.03.2013. a määrus nr 54 „Kaitseväekohustuslaste registri põhimäärus“;

- keskkonnaministri 28.06.2013. a määrus nr 50 „Geodeetiliste tööde tegemise ja geodeetilise märgi tähistamise kord, geodeetilise märgi kaitsevööndi ulatus ning kaitsevööndis tegutsemiseks loa taotlemise kord“;
- keskkonnaministri 03.12.2013. a määrus nr 70 „Topograafilistele kaartidele kantavate andmete koosseis, topograafiliste kaartide nomenklatuur, kasutatavad leppemärgid ja kartograafiliste tööde teostamise korraldus“;
- Vabariigi Valitsuse 05.12.2013 määrus nr 171 „Eesti topograafia andmekogu asutamine ja andmekogu pidamise põhimäärus“;
- keskkonnaministri 20.12.2013. a määrus nr 76 „Topograafiliste andmete hõive kord ja üldist tähtsust omavad topograafilised nähtused“;
- riigihalduse ministeri 15.01.2016 määrus nr 2 „Kohanime vormistamise ja kasutamise kord“;
- Vabariigi Valitsuse 13.10.2016 määrus nr 112 „Tsiviiltoetuse registri põhimäärus“;
- keskkonnaministri 04.11.2016. a määrus nr 46 „Objekti kontrollimise andmekogu süsteemi asutamine ja põhimäärus“;
- siseministri 21.12.2016 määrus nr 36 „Hädaabiteadete ning abi- ja infoteadete andmekogu põhimäärus“;
- siseministri 21.12.2016 määrus nr 38 „Päästeinfosüsteemi asutamine ja päästeinfosüsteemi pidamise põhimäärus“;
- keskkonnaministri 29.06.2017. a määrus nr 20 „Keskkonnaotsuste infosüsteemi põhimäärus“;
- tervise- ja tööministri 14.12.2017 määrus nr 51 „Ravimiameti tegevuslubade registri põhimäärus“;
- sotsiaalkaitseministri 27.12.2017 määrus nr 72 „Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimäärus“;
- keskkonnaministri 14.08.2018 määrus nr 30 „Katastriüksuse moodustamise kord“;
- Vabariigi Valitsuse 20.12.2018 määrus nr 125 „Maaparandussüsteemide registri põhimäärus“;
- Vabariigi Valitsuse 20.12.2018. a nr 129 „Rahvastikuregistri ülesehitus, turvaklass, täpne andmekoosseis ja andmeandjate üleantavate andmete loetelu“;
- siseministri 03.01.2019 määrus nr 2 „Elukohaandmete rahvastikuregistrisse kandmise kord, vormid ja nende täitmise juhend“;
- sotsiaalkaitseministri 05.03.2019 määrus nr 12 „Sotsiaalkaitse infosüsteemi põhimäärus“;
- kultuuriministri 24.04.2019 määrus nr 17 „Kultuurimälestiste registri põhimäärus“;
- kultuuriministri 27.02.2020. a määrus nr 4 „Eesti spordiregistri põhimäärus“;
- tervise- ja tööministri 18.02.2021 määrus nr 4 „Töökeskkonna andmekogu põhimäärus“;
- Vabariigi Valitsuse 15.06.2021 määrus nr 59 „Volituse andmine aadressiandmete süsteemi kehtestamiseks“;
- Vabariigi Valitsuse 24.03.2022 määrus nr 37 „Riigi kinnisvararegistri pidamise põhimäärus“;
- keskkonnaministri 08.06.2022 määrus nr 26 „Eesti looduse infosüsteemi põhimäärus“;
- tervise- ja tööministri 07.07.2022 määrus nr 59 „Tervishoiukorralduse infosüsteemi põhimäärus“;
- keskkonnaministri 12.09.2022. a määrus nr 41 „Fluoritud kasvuhoonegaase ja osoonikihti kahandavaid aineid sisaldavate toodete, seadmete, süsteemide ja mahutite ning käitlemistoimingute registri põhimäärus, registrisse andmete esitamise kord ja andmekoosseis“;
- keskkonnaministri 20.09.2022 määrus nr 74 „Laevade infosüsteemi põhimäärus“;

- keskkonnaministri 03.02.2023 määrus nr 5 „Kütuseseire andmekogu asutamine ja andmekogu pidamise põhimäärus“;
- siseministri 04.07.2023 määrus nr 13 „Teenistus- ja tsiviilrelvade registri põhimäärus“;
- majandus- ja tööstusministri 14.08.2025. a määrus nr 22 „Maa- ja Ruumiameti põhimäärus“;
- sotsiaalministri 27.08.2025 määrus nr 44 „Vee terviseohutuse infosüsteemi põhimäärus“;
- kultuuriministri 20.01.2026 määrus nr 1 „Rahvakultuuri andmekogu põhimäärus“;
- taristuministri 01.06.2026 määrus nr 39 „Hüdrograafiliste mõõdistustööde loetelu, loa taotlemise, andmise ja mõõdistustöö aruande heakskiitmise kord ning nõuded mõõdistustöö tegemisele“.

8.3. Kehtetuks muutuvad rakendusaktid

Seaduse jõustumisel muutuvad volitusnormi kehtetuks muutumise tulemusena kehtetuks:

- keskkonnaministri 26. oktoobri 2011. a määrus nr 64 „Geodeetiline süsteem“[12];
- keskkonnaministri 16. juuni 2021. a määrus nr 32 „Aadressiandmete süsteem“[13];
- keskkonnaministri 12. juuli 2018. a määrus nr 70 „Eesti topograafia andmekogu alusel loodud trükikaartide kasutusse andmise ja teenuste osutamise kord“[14];
- keskkonnaministri 7. detsembri 2020. a määrus nr 57 „Riikliku kohanimeregistri pidamise põhimäärus“[15];

8.4. Rakendusaktide kavandid

Rakendusaktide kavandid on seletuskirja lisades 1–9ju.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub üldises korras kuna muudatuste rakendamine ei nõua ettevalmistusaega ega ümberkorraldusi, mistõttu puudub vajadus kehtestada tavapärasest erinev jõustumisaeg.

RAS-i täiendatakse §-ga 85, milles nähakse ette, et RAS-i § 33^1 lõiget 1 rakendatakse alates 2028. aasta 1. jaanuarist ja § 34^1 lõiget 2 rakendatakse alates 2030. aasta 1. jaanuarist. Kuna nimetatud §-dega sätestatakse GNSS-i võrgu tugijaamadele sertifitseerimise reeglid ja geodeetiliste tööde tegemisel kasutatavate mõõteseadmete kalibreerimise nõue on vaja kehtestada nende rakendamise ettevalmistamiseks piisav ajavaru. Üleminekuperiood annab piisava aja nõuetega kohanemiseks.

10. Kooskõlastamine ja kaasamine

Eelnõu esitati 20.07.2026. a eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kõigile ministeeriumidele ning Eesti Linnade ja Valdade Liidule kooskõlastamiseks ning Riigikantseleile, Õiguskantsleri Kantseleile, Andmekaitse Inspektsioonile ja huvirühmadele arvamuse avaldamiseks. Kooskõlastustabel on seletuskirja lisas 10.

[12] https://www.riigiteataja.ee/et/akt/128122024053?leiaKehtiv
[13] https://www.riigiteataja.ee/et/akt/128122024043?leiaKehtiv
[14] https://www.riigiteataja.ee/et/akt/128122024046?leiaKehtiv
[15] https://www.riigiteataja.ee/et/akt/128122024074?leiaKehtiv

Märkusi esitasid kooskõlastajatest Justiits- ja Digiministeerium, Kaitseministeerium, Siseministeerium, Rahandusministeerium, Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ning Eesti Linnade ja Valdade Liit.

Justiits- ja Digiministeerium kooskõlastas eelnõu märkustega. Tagasisides paluti täiendada GPA regulatsiooni andmeandjate, andmete säilitamise ja vastutava töötleja määramise osas ning põhjendada geodeetilise töö tegija andmete alalist säilitamist. Paluti täpsustada ESTPOS-i andmete vahetamise regulatsiooni ja täiendada ESTPOS-iga seotud muudatuste mõjuanalüüsi. Tehti ettepanek täpsustada AKS-i infosüsteemi andmeandjate regulatsiooni, selgitada aadressiandmete infosüsteemi ja riikliku kohanimeregistri andmete arhiveerimise korda ning täiendada AKS-i muudatustega seotud mõjuanalüüsi. Paluti täpsustada aeromõõdistusandmetele juurdepääsu, juurdepääsupiirangute ja andmete säilitamise regulatsiooni. Tehti ettepanek täpsustada tasuliste teenuste regulatsiooni õiguslikke aluseid ning selle kooskõla riigi ülesannete rahastamise põhimõtetega.

Kaitseministeerium kooskõlastas eelnõu märkustega ja tegi ettepaneku täpsustada tasulise topograafiliste andmete hõive teenuse regulatsiooni ja üle vaadata aeromõõdistusandmete avalikustamise tingimused.

Siseministeerium kooskõlastas eelnõu märkustega ja tegi ettepaneku täpsustada punktipilve andmetele juurdepääsu regulatsiooni ja selgitada suletud aeromõõdistusandmete juurdepääsupiirangute õiguslikku alust. Paluti täiendada autenditud kasutajate aeromõõdistusandmetele juurdepääsu kaitsemeetmeid, sealhulgas logide säilitustähtaegade, andmete edasiandmise ning allalaaditud andmete juurdepääsupiirangute kohaldamise osas. Tehti ettepanek selgitada juba avalikustatud aeromõõdistusandmete käsitlust ning hinnata hägustamisega kaasnevaid julgeolekuriske. Tehti ettepanek täpsustada aeromõõdistusandmete hägustamise korraldust ja menetlust ning juurdepääsu peatamise taotlemise regulatsiooni. Paluti vaadata üle isikuandmete töötlemisega seonduv ning AKS-i regulatsioon, sealhulgas kooskõla rahvastikuregistriga. Tehti ettepanek hinnata eelnõu mõju Siseministeeriumi valitsemisala infosüsteemidele, rakendustähtaegadele ja eelarvele.

Rahandusministeeriumi kooskõlastas eelnõu märkustega. Tagasisides tehti ettepanek selgitada MaRu poolt osutavate teenuste vabatahtlikkust ja hinnata tasuliste teenuste võimalikku mõju konkurentsile ning täpsustada tasuliste teenuste hinnakujunduse põhimõtteid ja tulu kasutamise eesmärke. Paluti selgitada tasu kehtestamist riigilõivu asemel ja tasulise teenuse osutamisest keeldumise aluseid. Paluti kehtestada tasuliste teenuste määrad või nende lubatavad vahemikud seaduse tasandil. Tehti ettepanek täiendada mõjuanalüüsi AKS-i rakendamisega kaasnevate kulude, katteallikate ja infosüsteemide kohandamise vajadusega. Tehti ettepanek täpsustada tasulistest teenustest laekuva tulu käsitlemist vastavalt riigieelarve seadusele.

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium ei kooskõlastanud eelnõud. Tagasisides tehti ettepanek tagada topograafiliste andmete tasuta kättesaadavus riigiasutustele ning teadus- ja arendusasutustele. Paluti tagada riigi ja kohalike omavalitsuste ülesannete täitmiseks vajalike ruumiandmeteenuste tasuta kasutamine või hinnata nende tasuliseks muutmise mõju. Tehti ettepanek täiendada eelnõu mõjuanalüüsi, hinnates tasuliste teenuste mõju riigi- ja kohalike omavalitsuste eelarvetele, regionaalarengule ning avalike ülesannete täitmisele. Tehti ettepanek viia AKS-i rakendusakti kavand kooskõlla kohanimeseaduse volitusnormidega. Tehti ettepanek

täpsustada aeromõõdistusandmetele juurdepääsu ja juurdepääsupiirangute regulatsiooni ning hinnata punktipilve andmete sulgemise põhjendatust ja mõju.

Eesti Linnade ja Valdade Liit kooskõlastas eelnõu märkustega ja tegi ettepaneku säilitada kohaliku omavalitsuse õigus korraldada kohaliku geodeetilise võrgu rajamist, rekonstrueerimist, mõõtmist ja hooldamist kehtiva korra alusel ning kasutada selleks vähemalt 6. taseme geodeedi kutsega isikuid. Tehti ettepanek täpsustada geodeetiliste tööde osaliste ülesandeid ja vastutust. Tehti ettepanek täpsustada MaRu ning KOV-i pädevuse ja vastutuse jaotust aadressitoimingute tegemisel. Tehti ettepanek hinnata tasuliste teenuste mõju KOV-idele ning tagada avalike ülesannete täitmiseks vajalike ruumiandmete ja teenuste tasuta kättesaadavus.

Lisaks esitasid arvamuse Andmekaitse Inspektsioon, AS Metrosert, Eesti Geodeetide Ühing, Eesti Kindlustusseltside Liit, MTÜ Eesti Geoinformaatika Selts, Eesti Orienteerumisliit ja kaks eraisikut.

Andmekaitse Inspektsiooni tagasisides juhiti tähelepanu vastuolule aeromõõdistusandmete hägustamise regulatsioonis ning vajadusele täpsustada andmesubjekti võimalusi hägustamise taotlemisel ning sätestada seaduse tasandil aeromõõdistusandmete kasutamise logiandmete säilitamise eesmärk ja tähtajad. Tehti ettepanek täpsustada ESTPOS-i kasutajate isikuandmete töötlemise õiguslikku alust ja GPA isikuandmete säilitamise regulatsiooni. Tehti ettepanek täpsustada GPA koosseisu käsitlust ja GPA ning ESTPOS-i andmete avalikustamise regulatsiooni. Tehti ettepanek määrata GPA andmete säilitamise kord andmekategooriate kaupa ja vaadata üle AKS-is töödeldavate andmete säilitustähtajad.

AS Metrosert tegi ettepaneku tagada, et kalibreerimistulemuse alusel oleks võimalik hinnata mõõteseadme sobivust nõutava täpsusega mõõtmiste tegemiseks.

Eesti Geodeetide Ühingu ettepanekud puudutasid ESTPOS-i RTK parandite teenuse kättesaadavust, tasuliste teenuste konkurentsimõju, GNSS-tugijaamade võrkude sertifitseerimise ja geodeetiliste mõõteseadmete kalibreerimise regulatsiooni ning aeromõõdistusandmete juurdepääsutingimusi. Tehti ettepanek täpsustada aadressitoimingute menetlust ning aeromõõdistusandmete kasutamisega seotud isikuandmete töötlemise ja logimise regulatsiooni. Paluti koostada eelnõu muudatuste kumulatiivsete mõjude koondanalüüs.

Eesti Kindlustusseltside Liit tegi ettepaneku kindlustusandjatele näha ette juurdepääs autentitud kasutajana detailsematele ortofotosdele ja kaldaerofotodele.

MTÜ Eesti Geoinformaatika Selts esitas tähelepanekud eelnõu eesmärkide, kavandatud regulatsiooni ja rakendusaktide omavahelise kooskõla kohta. Juhiti tähelepanu vajadusele põhjalikumalt hinnata eelnõu mõju turu toimimisele, konkurentsile, innovatsioonile ja teadus- ning arendustegevusele, sealhulgas kavandatud MaRu tasuliste teenuste mõju.

Eesti Orienteerumisliit juhtis tähelepanu ruumiandmete, eelkõige LiDAR-i punktipilve andmete ja ortofotode olulisele tähtsusele orienteerumiskaartide koostamisel. Tehti ettepanek tagada kaartide koostajatele andmete jätkuv kättesaadavus.

Eraisikute ettepanekud puudutasid aeromõõdistusandmete juurdepääsu ja ESTPOS-i teenuste regulatsiooni. Paluti täiendada aeromõõdistusandmete piirangute põhiseaduspärasuse, proportsionaalsuse ning Euroopa Liidu õigusega kooskõla analüüsi.